

BETLEHEMI KINCSESLÁDA (SZÁZÉVES KATONALÁDA FELHASZNÁLÁSÁVAL)

Ünnepi, összevont lapszámunkat idén is több helyütt illusztrálják – Nagy Balázs fotóművész jóvoltából – a Magyar Kézművességért Alapítvány által 21. alkalommal meghirdetett betlehemijátszó-pályázatra beérkezett munkákról készült reprodukciók. Címlapfotónk Cz. Budai Katalin bakonyinai bútorfestő népi iparművész tehetségét dicséri.

Adventi fények a főváros szívében

„Járok a karácsonyi világban, és úgy érzem, minden léptemmel tisztább és igazabb leszek. Valami csendesség van ma a világban, kenetteljes, mély komolyság és bibliai egyszerűség, s láthatom azt, amit köznapokon oly sokszor keresek és sohasem találok: az életet. Ma beszélhetek az embertársaimmal, s ha jó vagyok hozzájuk, talán meg is hallgatják bánatomat és örömet, mert ma mindnyájan megváltoztunk. A hitetlenségből hívó, a keményszívűből nyájas, az ostobából bölcs lett.”

Kosztolányi Dezső Karácsonyi ének című írásának gondolataival lépek be a Vörösmarty téri adventi vásárra. Az egész napos szürkeséget délután öt órára a teljes sötétség váltja fel. Az ünnepi forgatagban a fények, illatok, hangok, a tömeg lármája, az árusok portékáinak csillogó sokasága zavarba ejtő. Hol keressük az ünnepet? Amit látunk, hallunk, érzékelünk, az az ünnep? Vagy az, amit érzünk, érezni szeretnénk, ami talán még meg sem érkezett a szívünkbe, azért keressük olyan lázasan, mohón?

A tekintetet a tér szélénél jászolegyszerűségével megragadó szépségű, hatalmas adventi koszorú vonja magára. Fűzfavesszőkből fonva, mohával, fagyönggyel, kevés fenyővel díszítve. Két óriási gyertyája fénylik fel. „Már háromnak kellene égnie” – szól két idős hölgy. Ekkor rendőrök érkeznek, s fekete vaszkordonokat helyeznek a koszorú köré. Valami készül...

Pontosan öt órakor fanfár hangja harsan fel: a téren gomolygó, bőven ezres

ünnepereső sokaság Gáncs Péter evangélikus elnök-püspök szavaira figyel.

A szemeket nézem, várakozás, figyelem, kíváncsiság van bennük: *mi hát az ünnep?* A négy gyertya üzenetéről beszél a püspök: „Az első hitünk és életünk forrása: a világosság. *Hitiünk* gyertyája az első adventre emlékeztet: Jézus a világ

ban, Jézusban ajándékozta meg a világot. A negyedik gyertya pedig az *öröme* lesz. Kívánom, hogy hit, remény, szeretet és öröm »gyertyái« világítsanak, melegítsenek, s hozzanak boldog és békés karácsonyt mindannyiunknak.”

Mielőtt meggyújtaná a harmadik gyertyát (*képiünkön*), a püspök áldás szav

GALAMBOS ADÁM FELVÉTELE

világossága, akit kétezer évvel ezelőtt küldött el Isten a világba. A második a *reménység* gyertyája. E világnak nemcsak kezdete, de célja – és nem vége – is van. Istentől indulunk, és hozzá érkezünk – ez a második advent: Jézus vissza fog jönni hozzánk, értünk. A harmadik vasárnap a *szeretet* lángjait lobbantja fel. A téren minden ajándéktárgy arra való, hogy szeretetünket megfoghatóvá, megvalósíthatóvá tegye. Legyen ez szimbólum, amely visszavezet minket az ajándékozó Istenhez, aki megszületett Fiá-

vaival bocsátja el csendes áhítattal figyelő hallgatóságát.

Többen megindulnak a pár méterre álló evangélikus stand felé, ahol forró teával, áldással, jó szóval, beszélgetéssel várnak lelkesek és missziói munkatársak. A térről távolodót még kísérik a minden érzéket betöltő tapasztalások. A hideg, sötét decemberi esteben az ajándékok keresgélők közül néhányan – sokan? – talán az őket kereső Ajándékozóra gondolnak...

■ STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Karácsonyi csomagolás

■ KRÁMER GYÖRGY

Sokat bosszankodom a karácsonyi csomagoláson. Apró tárgyakat, eszközöket, játékokat hatalmas dobozokba rejtenek el a gyártók. Mire a gyerekek kibontják a kisautót, a plüssállatot, a játék helikoptert, óriási adag csomagolópapír kerül a szemébe. Mire jó ez a szemfényvesztés? Kétszer akkora a karácsonyi csomagolás, mint amekkorára szükség lenne.

Költözik az Üllői út 24. Egyszerre öt intézmény: az országos iroda, az Evangélikus Országos Levéltár, az Evangélikus Országos Könyvtár, a Luther Kiadó, a pedagógiai intézet, illetve a józsefvárosi gyülekezet hagyja el az épületet, csomagol karácsony előtt azért, hogy két év alatt teljesen megújulhasson, átépülhessen egyházunk központja.

A kérdés most is megfogalmazódik: kell-e nekünk ekkora országos központ? Van-e értelme ekkora épületbe csomagolni azt a kicsit, azt a keveset, amit egy kis egyház kis központja jelent? Van-e értelme hatalmas anyagi áldozattal felújítani egy épületet azért, hogy két év múlva itt folyhasson tovább a munka?

Az Üllői út 24. és a Szentkirályi utcai épületrészt egyházuinké. Az elmúlt években sokféle döntés született az épülettel kapcsolatban. Volt szó eladásról, de jött a gazdasági világválság. Volt szó lebontásról, de az épület műemlékké nyilvánítása megakadályozta ezt a tervet is. Így most itt van, a miénk, és valamit kezdenünk kell vele.

A felújítás előtt műemléki kutatásokat végzők egyik megállapítása éppen az volt, hogy a százöt éves épületen meglepően kevés a festékréteg. Mindössze öt-hat. Ennek az egyik magyarázata az lehet, hogy ritkán, talán csak húszévente festették át az épületet. Komolyabb felújítás, átépítés utoljára a metróvonal építésekor volt, de az egész épület érintő, teljes körű felújításra eddig még nem került sor. Régi adóssága ez az evangélikus egyháznak.

Karácsonyi csomagolás. Szinte csatláncban adogatják egymásnak a költöztetők a dobozokat. Kipakolták a könyvtárat, a levéltárat, költözik már néhány osztály is az országos irodából. Vajon mi kerül a dobozokba? Vajon mi van a nagy csomagolásban, a sok doboz alján? És tényleg Kell-e nekünk ekkora országos központ? Kell-e nekünk ekkora adminisztráció? Egyáltalán mi az, ami a csomagoláson túl a doboz alján marad?

Ha az Üllői úti csomagolás kapcsán a dobozba nézünk, ott találjuk azokat a munkaterületeket, amelyek a doboz tartalmát adják. Itt van mindjárt az oktatási és nevelési osztály, amely negyvenhárom oktatási intézmény életét segíti. A pedagógiai intézettel együtt most már adminisztratív és szakmai területen is teljes körű a segítségnyújtás. Állami normatívából működő óvodák, iskolák, gimnáziumok. Az adminisztrációs teher adott, nem mi találjuk ki a nagyságát, az állami pénzzel is szigorúan kell elszámolni.

A diakóniai osztály munkatársai harminchét diakóniai intézmény életét koordinálják. Bölcsődétől az idősök nappali ellátásán keresztül a hajléktalanok átmeneti szállásáig és a testi és szellemi fogyatékkal élők ápolásáig sokféle diakóniai szolgálat valósul meg egyházunkban. Természetesen

mindez nem az országos irodán történik. Az iroda a háttér, az adminisztratív háttérsegítség, hogy az állami egyeztetéseken kis egyházként is megharcoljunk jogainkért, hogy újra legyen esélyünk bővíteni egyházunk diakóniai szolgálatát, hogy sikerüljön új diakóniai területek felé nyitni.

A dobozba nézve láthatjuk a pályázati és fejlesztési osztályt. Az elmúlt európai uniós pályázati ciklusban az evangélikus egyház gyülekezetei és intézményei különösen is jól teljesítettek. 12,5 milliárd! Igen, 12,5 milliárd forint pályázati fejlesztés valósult meg gyülekezeteink, intézményeink életében. Ma máshonnan ilyen forrásokhoz nem juthatnánk. Az iroda pályázati felelősei koordinálják, segítik, követik a pályázatokat a kezdeti pillanattól az elszámolás utolsó számlájáig.

És igen, itt van az Üllői úti dobozban egy egészen új szervezeti egység is: a gyülekezeti és missziói osztály. Gyermekmunkától az ifjúsági táborig, hittanversenytől a betlehemes játékokig szerteágazóak, színesek, és elképzelhetetlenül sok kihívást rejtnek az ő feladataik. Személyes kapcsolattartás a gyülekezetekkel, lelkesek, lelkeszők, lelkes házastársak munkájának, életének segítése. Még csak néhány hónapja indultak, de már most ki sem látszanak a feladatokból, akkora az igény a szolgálataikra.

Az építési és ingatlanrendezési osztály az egyház hatalmas ingatlanvagyonát vigyázza, gondozza. A jogi és testületi osztály biztos hátteret ad a zsinatnak, az országos presbitériumnak és egyházunk minden egyéb országos testületének. És itt van a gazdasági osztály. Oktatási és diakóniai intézményrendszerünk gazdasági működése áll rajtuk. Szeptember óta majd ötszáz hitoktató szerződését, bérszámfejtését, fizetését tartják kézben.

Óriási a felelősség, különösen egy ilyen költözés kapcsán, hiszen mindennek működnie kell most is, akkor is, ha az Üllői úti iroda karácsonyra szépen dobozokba került.

Karácsonyi csomagolás. Hiába pakoltuk tele azt a dobozt, amelyen az „országos iroda” címke van, ez még kevés. Ha a rengeteg feladat, adminisztráció, háttér munka és koordinálás valóságos feladat is, fel kell tennünk magunknak az igazi kérdést! Mindezt miért? Miért a gyülekezetek, az intézmények, minek a sok pályázat, az építkezések, minek a hittanversenyek és nyári táborok, minek az a sok elszámolás és adminisztráció?

Tudjuk-e még mindeközben, hogy a Krisztus egyháza vagyunk? Tudunk-e minden feladatunk mélyén arra a gyermekre figyelni, aki Betlehemben született? Számolunk-e vele, hogy minden tevékenységünk csak akkor ér valamit, ha arról az örömhírről szól, amelyet ő hozott el a világba?

Gyülekezet és intézmény, oktatás és diakónia, pályázatok és jogalkotás, renoválások és hittanórák, minden minden mozdulatunk, a karácsonyi csomagolás papírt simító mozdulatai is csak akkor érnek valamit, ha a Betlehemben megszületett Megváltó van mindennek a mélyén. Így van ez az Üllői úti csomagolással, az országos központ felújításával is...

A szerző a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának igazgatója

Tanúságtétel karácsony küszöbén ► 2. oldal
Hol lakik az Úristen? ► 3. oldal
Eljött. Visszavárjuk... ► 13. oldal
Rát Mátyás-díjas újságírók tollából ► 15. oldal
Karácsony – hetven éve ► 21. oldal

Szlovák oldal ► 17. oldal
Német oldal ► 18. oldal

Melléklet: ÚTTÁRS
– magyar evangéliumi lap

Oratio œcumenica

Drága mennyei Atyánk! Leborulunk előtted. Nagy vagy és hatalmas. Nincs más isten, egyedül csak te vagy. A szívünk tele van hálával és örömmel, mert tudjuk, megváltottál minket. Te vagy az egyetlen reménységünk. Kérünk, légy hozzánk irgalmas. Bocsásd meg vétkeinket, és hallgass meg, amikor hozzád fordulunk könyörgéseinkkel.

Te, aki jelen vagy mindenütt, még ha nem is látunk, légy jelen békével a lelkekben, bármilyen harcra is vívunk! Teremts egyetértést és közösséget a népek közt, az egymásnak szegülő emberek közt és a családokban is! Légy jelen irgalmaddal a lelkekben, hogy a testvért lássuk meg egymásban, és a jót tegyük a világgal, amelyet teremtettél.

Atyánk, aki a mennyben vagy, és aki elküldted egyszülött Fiadat, Jézus Krisztust, hogy megváltás, és örök életet adj a benne hívőknek, vidámságot anyaszentegyházadat. Kegyelmedet koldujuk újra és újra, mégis te vagy a határtalan öröm forrása számunkra, hiszen csak te vagy örök. Add, hogy Jézus Krisztus örömet és háláadást hozzon minden napon a te néped tagjainak szívébe. Használj fel minket, hogy téged hirdessünk és dicsőítsünk ott, ahol élünk. Ezt kérjük evangélikus egyházunk népének is, és gyülekezetednek is itt, közöttünk. Hegyen épült várossá tesszel minket. Segíts, hogy ne döntsük romba házainkat. Téged kérünk, te szaporítsd meg a benned hívők számát gyülekezeteidben világszerte.

Mennyei Atyánk, aki Szentleked által szólsz nekünk, üzensz, utat mutatsz, adj nekünk fület a hallásra. Csendesítsd le lelkünket, hogy a harsogó világban is meghalljuk azt, amit mondasz nekünk. Így könyörgünk most hazánkért és népünkért, amelyben élünk, és könyörgünk nemzetünkért is, amelyhez tartozunk. Könyörgünk a közösségért, amelyet otthonunkul adsz. Add, hogy rád figyelő, téged hallgató és meghallgató, benned élő néppé legyünk. Adj szívünkbe szeretetet egymás iránt!

Mennyei Atyánk, te az Úr Jézus Krisztusban megmutatod szeretetedet, irgalmadat és jelenlétedet. Könyörgünk azokért, akiknek a szíve háládatlan: gyógyítsd meg lelküket és életüket. Könyörgünk azokért, akiknek a szíve lelki vagy testi szükségégek és kínok miatt nehezen nyílik meg az örömről. Könyörgünk azokért, akik egyedül vannak: állíts melléjük társakat közlünk. Könyörgünk a betegségtől szenvedőkért: gyógyítsd meg a betegeket, teremts Atyánk. Könyörgünk azokért, akik éheznek, akiknek tényleg nincs elég: te, aki mindenkinek adsz mindennapi kenyeret, nyisd meg a bővelkedők kezét, hogy jusson mindenkinek elég. Könyörgünk a halállal szembenézőkért és a gyászban megkötözött testvéreinkért: adj enyhülést nekik, vigasztald meg őket igéddel és áldással.

Mennyei Atyánk, várunk téged. Addig is fogadd irgalmasan könyörgéseinket. Jézus nevében kérünk, hallgass meg minket. Ámen.

ADVENT 4. VASÁRNAPJA – JN 1,19–28

Tanúságtétel karácsony küszöbén

A VASÁRNAP IGÉJE

Aminek természetesen oka van, hiszen ebben az egész történetben – bár jelentős szerepet kapott – nem Keresztelő János személye a lényeges.

Egyáltalán: nem őrá, az előfutárra, a követre, a tanúságtételőre kell figyelni. Sokkal inkább arra, akinek érkezését, közelségét János prédikációinak minden egyes szava, az általa véghezvitt, a bűnbocsánat szükségességét és valóságát jelző minden egyes keresztelő hirdeti. Akinek ez az olyan nagy érdeklődést kiváltó, különleges próféta a saját bevallása szerint még a saruja szíját megoldani sem méltó...

Advent utolsó napjaiban, a karácsonyi ünnep küszöbén mindebből önkéntelenül adódik a szívszorító kérdés: vajon miről, kiről szoltak, szólnak ezek a napok? A saját készülődésünkről vagy arról, akiért az ünnep van, aki saját személyében jelenti az ünnepet? Vigyázzunk: a kérdés, illetve az arra adott válasz nem egyszerűen az ünnep minőségét érinti, hanem üdvösség és kárhozat vonatkozásában jelent megkerülhetetlen választóvonalat!

Keresztelő János bizonyágtétele így nemcsak eligazít, de nyugtalanít is bennünket. Nyugtalanít azzal, hogy miután az ige rávilágít a csakis és kizárólag Krisztusra mutató Keresztelő Jánosra, ezek után megkérdezi: vajon Krisztus mai népe a Messiást hirdető kiáltó hangként harsogja az

örömhírt, vagy öncélúan kelt zenebonát a sötétség világában? Hiszen olyan könnyű egy feltűnő jelenséget, a szenzációt sejtető, teveszór csuhát viselő, sivatagi barlangban lakó, sáskán és vadmézen élő aszkétát látni és láttatni. De vajon ma Isten népe arról a bizonyos Eljövendőről tanúskodik-e minden erejével, minden lehető és lehetetlen módon, minden alkalmas és alkalmatlan időben...?

Krisztust és keresztet éneklünk-e karácsony ünnepének előszobájában, vagy divatosabb, fülbemészőbb dallam formálódik ajkunkon? Hiszen látjuk: akárhogyan faggatják is, Keresztelő János semmit nem mond önmagáról. Nem osztja meg a jeruzsálemi követekkel életének egyetlen titkát sem. Csak annyit hajlandó elmondani, hogy küszöbön áll az Eljövendő érkezése. Ő maga pedig csak azért van ott, ahol van, és csak azért teszi, amit tesz, hogy őt, az Eljövendőt hirdesse. Talán megkülönböztetett jelentőségű, mégis csupán láncszeme az üdvösség történetének, amelynek középpontjában Jézus Krisztus áll. És ne legyen kétségünk afelől, hogy bennünket pontosan ugyanezért állított a magunk helyére az egyház Ura: azért, hogy hirdessük Krisztus közelségét, jelenlétét és a benne átélt adventi örömet.

Keresztelő János bizonyágtétele tanúskodás a legnagyobb örömről: közöttetek áll az, akinek az ősi ígért szerint el kellett jönnie, hogy megváltsa a bűnei súlya alatt roskadozó, Isten jogos ítéletének kiszolgáltatott embert. Advent negyedik vasárnapja éppen ezen a módon hirdeti örömhírt a mai íghallgatóknak. Reménytelen helyzetünkben nincs más reménységünk, mint hogy valóban

közel van hozzánk a Szabadító. Mert bár Krisztus népe advent idején mindenekelőtt Urának második eljövételére kell, hogy készüljön, jelenlegi helyzetében, földi vándorútján erőt csakis abból a valóságból nyerhet, hogy erre a jövőre eseményre a valaha eljött Krisztus élő és valóságos jelenlétében pillanthat előre.

Ő nem egyszerűen tárgy, hanem részese és fő liturgusa mai ünneplésünknek is. Velünk van az őt hirdető „kiáltó hang”, a kereszt evangéliuma révén, velünk van az oltáriszentség mindent felülmúló ajándékában. (És ugyan advent negyedik vasárnapja a közelgő főünnep árnyékában telik, bár élnénk a szentséggel ezen a napon is minél többet – jó lutheránusokként, jó keresztényekként.)

Vagyis az advent nem várakozás és nem is emlékezés, hanem újra és újra felfedezése és átélése annak a csodának, hogy Isten ígérete beteljesedett: nem vagyunk egyedül, hanem Megváltónk van, aki rendbe tette mindazt, amit mi újra és újra csak elronthattunk.

Advent negyedik vasárnapja sokak számára nem egyéb, mint lázas sürgölődéssel terhelt aranyvasárnap. Ma kiáltó hang szól a pusztában: valóban „aranyvasárnap” van, mert közöttünk áll az, aki bűnbocsánatot, üdvösséget és örök életet hoz. Karácsony küszöbén őt, egyedül őt hirdeti tanúságtételünk!

■ TUBÁN JÓZSEF

Imádkozzunk! Urunk! Ne engedd, hogy az ünnepi készülődés lázában elkalandozzon a figyelmünk, hanem add, hogy mindenkor rád figyeljünk, téged keressünk, és melletted tegyünk tanúságot! Ámen.

„Elég vagy nekem mindhalálig!”

Paul Gerhardt karácsonya

► Adventi-karácsonyi dupla számunk első Cantate-cikkében folytatjuk látogatásunkat Paul Gerhardt műhelyében: az inkarnáció ünnepétől eljutunk az új esztendő első fohászáig.

Mindhárom elemzett énekünk 1653-ban jelent meg a Johann Crüger által szerkesztett *Praxis pietatis melica* énekeskönyvben, tizenöt versszakos formában (és mindhárom *Türmezei Erzsébet* fordításában található énekeskönyvünkben). A mai német (EG) és magyar (EÉ) énekeskönyv bővebb vagy szűkebb válogatást ad ebből a gondolati, érzelmi gazdagságból.

Az *Ím, jászlad mellett térdelek* (EÉ 161; az eredeti 1., 3., 4., 10., 13. és 14. versszaka) a szenteste elmaradhatatlan kísérője azok számára, akik a karácsonyesti *J* rend szerint olvassák az evangéliumot. Gerhardt az *Ich steh an deiner Krippen hier* (EG 37) megírásához az ismert és kedvelt hétsoros formát, a „Luther-strófát” választotta: a8, b7, a8, b7, c8, c8, x7. Az ének leginkább a hívó és a Jézus-gyermek „én-te” kapcsolatára épül. Kiemelkedő jelentőségű a 3. (eredetileg 4.) versszak: a halál éjének és a nap fényének szembeállítását (itt a „Sonne” szó háromszor is szerepel).

A vers jó ideig leginkább a *Bizony betelik az idő* (EÉ 502) dallamával vált eggyé: így hallhatjuk az első versszakot *J. S. Bach Karácsonyi oratóriumának* (BWV 248) hatodik kantatájában (1734), közvetlenül azután, hogy a napkeleti bölcsek imádják az isteni gyermeket (59. szám). 1736-ban jelent meg *G. Ch. Schemelli* szerkesztésé-

CANTATE

Eged Ilten dicszerűn,

ben a *Musikalisches Gesangbuch*, amely már az általunk ismert dallammal kapcsolja össze Gerhardt költeményét. Ez a Bachnak tulajdonított, eredetileg szólóéneknek szánt ária tömören bemutatja a barokk stílus jellegzetességeit. A strofa első fele – a két Stollenből álló Aufgesang – az a-moll tonikájától a dominánsáig jut el. Az Abgesang megismételt első sora kitér a párhuzamos C-dúrba, majd az utolsó sor a dallamos moll tipikus hangjaival (fi, szí) éri el a záróhangot.

Dietrich Bonhoeffer német ellenálló evangélikus lelkész, aki életének korábbi szakaszában tartózkodóan nyilatkozott erről az énekről, 1943 adventjében ezt írta a fohászból: „Ezekben a napokban fedeztem fel magamnak az *Ím, jászlad mellett térdelek* éneket. Az embernek sokáig egyedül kell lennie, és meditálva olvasni, hogy megértse és befogadja. Minden szava különlegesen tartalmas és szép. Van benne egy kevés szerzetesi misztika, de csak amennyi szükséges. A »mi« mellett az »én« és Krisztus is megjelenik, és ezt nem is lehetne ennélfelül jobban szavakba önteni.”

Az *Ujjongjon ma szív és lélek* (EÉ 162) nem saját dallamos ének, így kissé háttérbe szorulhat a karácsonyi gazdag választékban. De az *Ó, én lelkem, mért csüggedsz el?* (EÉ 341) dallamára alkalmazva is táncos, ritmikus, örvendező a karaktere (a dallamok Gerhardt kántoraitól származnak: az első Johann Crügerétől, a második pedig Johann Georg Ebelingtől). A *Fröhlich soll mein Herze springen* (EG 36) strofaformája az összkiadás nyomtatásában valóban ugrandozásra (springen) emlékeztet a két rövid felkiáltásra bomló második sor miatt: 8, 6(3,3), 6; 8, 6(3,3), 6. Énekeskönyvünkben az 1., 7., 11. és 12. versszak található; ezek így, rövidebben összerendezve is szerkesztéses gondolatmenetet alkotnak.

„Ujjongjon ma szív és lélek, / Amikor zengve szól / Az angyali ének, / S áthat minden messzeséget / Hírhozó égi szó: / Isten emberré lett! // Jászolágy, kisgyermek rajta. / Engem is, téged is / Biztat kedves ajka: / »Jöj, testvérem, tedd le bátran / Terhedet! S megleled / Békességed nálam.« // Ha szegény vagy és ha árva, / Jézus vár, tied már / Minden gazdagsága. / Kincset kínál, örök égit. / Mi szükség fájna még, / Ha ő megelégit? // Jézus, drága Üdvösségem, / Hadd legyen életem / Csak tiéd egészen! / Szívem tőled el nem válik. / Enyém vagy! Elég vagy / Nekem mindhalálig!”

A *Most zengjen hálaének* (EÉ 181; az eredeti 1–2. és 11–15. versszaka) már az új évbe vezet bennünket (mivel az esztendő első hetének kísérője, korábban már közöttünk róla elemzést). Strofaformája egyszerű: a7, a7, b7, b7. Dallamát az *Adjunk hálát az Úrnak* (EÉ 336)

énektől kölcsönzi. A *Nun laßt uns gehn und treten* (EG 58) alapmotívuma az úton levés és a vándorlás.

Az éneklés Gerhardt számára az Istennel való örök közösség felé vezető utat is jelenti. Az élet fordulópontjai tele vannak lehetőséggel, de elbizonytalanodást is hozhatnak. Az évváltás így emlékeztet az elmúlásra, és keresi a Maradandót, aki kiemthet a hiábavalóság érzéséből. Az ének első szakasza (1–7. versszak) az út leírását, a megbizonyosodást és Isten dicséretét foglalja magában. A második rész (8–14. strofa) imádság és közbenjárás, a 15. versszak pedig összefoglalás. A mi énekeskönyvünk leginkább a közbenjáró imádságos versszakokat tartotta meg.

Most a kimaradó versszakokból idézünk legfontosabb 18. századi énekeskönyvünk fordításában. Akkor a harmincéves háború következtében, most más nyomorúságok miatt aktuálisak ezek a sorok.

„Mert mint a kegyes anya / Veszedelmekben szánja / Kicsinykeit, s serényen / Oltalmazza kegyesen. // Így és nem máskülönb / Bánik velünk az Isten, / Ha ínségek rohannak, / Szemei ránk vigyáznak. // Ó, őrzője éltünknek! / Nincsen haszna semminek, / Akármint cselekedjünk, / Ha tőled nincs segédünk. // Áldott a te hűséged, / Áldott a te szent kezéd, / Az minden reggel újul, / És mindenkor hozzánk nyúl. // Tovább is, Atyánk, kérünk, / Maradj szüntelen velünk, / Ínségünk közepette, / Vigáságunk eredete.” (*Új zengedező mennyei kar*, 1743, 70. szám, 4–8. versszak)

■ DR. ECSEDI ZSUZSA

„Uram, szeretem a te házában való lakozást”

Húszéves a farkasréti evangélikusok és reformátusok közös temploma

► **Immár húsz esztendeje szolgálja a farkasréti evangélikusok és reformátusok kicsiny gyülekezetét a Németvölgyi úti templom, megbúvva a villamospálya mögött. December 14-én ünnepi ökumenikus istentiszteleten adtak hálát a Teremtőnek a külön-külön és olykor együttesen is használt hajlékért. Igét *Fabiny Tamás* evangélikus püspök hirdetett a zsúfolásig telt, apró templomban.**

A farkasréti protestánsok hivatalosan a Budapest-Kelenföldi Evangélikus Egyházközséghez és a Budapest-Külső-kelenföldi Református Egyházközséghez tartoznak, viszont saját imaházzal és/vagy gyülekezeti teremmel már 1949 óta rendelkeznek. Abban az évben kellett a protestáns hitoktatást és vallásgyakorlást az általános iskolából – politikai nyomásra – kiköltöztetni. Akkor egy volt Tüzép-telep telkét kapták meg használatra, amelyen csak egy rozoga fészter állt. Végül a helyiség – ugyan szerény körülményeket biztosítva – alkalmassá vált gyülekezeti szolgálatra, és felváltva használták az evangélikusok és a reformátusok.

A hatvanas évek közepén meg kellett erősíteni a falakat, de a gyülekezet – az épület megfelelő alapozása hiányában – így is csak ideig-óráig odázhatta el az új templom építését. A nyolcvanas évek végén viszont adományból harangot kaptak, amely kis haranglábban lakik a templomkertben.

Az új templom svájciak által is támogatott építését *Benczúr László* Ybl-díjas építész tervei alapján 1994-ben fejezték be. A hajlékot *D. Szabik Imre* és *D. dr. Harmati Béla* evangélikus püspökök szentelték fel.

A húszéves jubileumi istentiszteletet a kelenföldi evangélikus gyülekezet lelkésze, *Gáncs Tamás* kezdte bevezető imával, amelyben a templom szentelésekor is igeként használt – tudósításunk címében is szereplő – zsolnárt (26,8) idézte.

A szerető és gondoskodó Istent állította középpontba a Budapest-Kül-

ső-kelenföldi Református Egyházközség lelkésze, *Bácsai Gábor* Ézs 40,1–11 alapján tartott igehirdetésében, amelyhez az Északi Evangélikus Egyházkerület lelkészi vezetője *Má-*

még erőszakszervezetekre is szükség van, de a hatalommal visszaélés elfogadhatatlan. A próféta intése a püspök szerint ma így is aktualizálható: „Álljatok ellen a korrupciónak!”

té evangéliumból választott igével kapcsolódott (Mt 11,2–11). A közös szakrális térre utalva *Fabiny Tamás* örömet fejezte ki, hogy itt a protestáns egyházak hitetlen tudják képviselni egységüket.

Prédikációjában a püspök Keresztelő János életére és útmutatására utalva hangsúlyozta, hogy János pontosan megválaszolja az átlagember kérdéseit és kétségeit. De nem csak az átlagemberét, hiszen a katona, a vámos, a „hatalom” képviselői számára is mindig ugyanaz a válasza: a megtérés és Jézus. Mert az állam működéséhez hatalomra, kormányra,

A jubileumi köszöntések sorát Szabik Imre nyugalmazott evangélikus püspök nyitotta, majd Benczúr László és *Missura Tibor*, a gyülekezet volt lelkésze szólt meghatóan. (A külső-kelenföldi református gyülekezet lelképásztora, *Molnár Sándor*, valamint Újbuda polgármestere, *dr. Hoffmann Tamás* üdvözlőlevelet küldött az ünnepi alkalomra.)

A bensőséges évfordulós hálaadás szeretetvendégséggel fejeződött be az alsógyülekezeti teremben, ahol fotókiállítás mutatja be a farkasréti templom elmúlt két évtizedét.

■ WALKÓ ÁDÁM

Hol lakik az Úristen?

Néhány éve a következő szöveggel kaptam karácsonyi sms-t: „Bocs, hogy zavarlak, de sürgős... Van egy barátom, aki messziről jön. Szállásra és kis törődésre van szüksége. Úgyhogy megadtam neki a te telefonszámomat és lakcímedet. Kérlek, fogadd be, szeresd őt, megérdemli. Az ő neve: Názáreti Jézus.”

Akkor szellemesnek tartottam ezt az üzenetet, karácsonyi prédikációm-ban fel is használtam. Ma már kicsit másként látom. Tartok tőle, hogy ez a pár sor jelképesé teszi azt, ami pedig nagyon is konkrét kellene, hogy legyen. Természetesen jó, ha Jézust befogadjuk a szívünkbe – csak közben nehogy elzárkózzunk azok elöl, akik, mint egykor a Názáreti, ma kérnek bebocsátást. Nem metaforikus, hanem valóságosan.

Fabri György felügyelővel ezekben a napokban küldjük ki az egyházkerület elnökségének karácsonyi üdvözlőlapját. Rajta nem a szent család, hanem egy roma házaspár látható gyermekükkel. Kérésünkre *Román Péter* – aki önkéntes munkatársként a *Fedél Nélkül* című lapnak is dolgozik – készített fotót egy VIII. kerületi kis lakásban. A kép mellé ezeket a sorokat írtuk: „Zita, Sándor és kisfiuk, Mílán egy szabolcsi faluból kerültek Budapestre, munkát, megélhetést keresve. Akárcsak sorstársaikét, az ő életüket is munkanélküliség, betegség kíséri, mélyszegénység fenyegeti. A sötétségben felragyogó karácsonyi világság felragyogó karácsonyi világságunk mindannyiunk közös felelősségére a nélkülözökhöz, amikor felidézünk az apostol tanúságtételét Krisztusról: »gazdag léteire szegénnyé lett értetek, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok« (2Kor 8,9).”

Karácsony fontos üzenete, hogy „az Ige testté lett.” A kezdet kezdetén már

létezett Isten emberi alakot öltött. Bőre és csontjai lettek, vér folyt az ereiben, kiválasztott a veséje, dobogott a szíve. És fájalmakat hordozott, megélt az elhagyatottságot. Nem fogadták be. Fejét nem volt hova lehajtania.

Ezért hiszem, hogy a mélyben élők különösen is fogékonyak lehetnek az örömhírré. Azok, akiknek fájnak a hétköznapok, és fájnak még a karácsonyok is. Mert ilyen is van, ünnepi szomorúság, karácsonyi fájdalom.

Rab Zsuzsa Miatyánk-parafrazisában így perel a „ki vagy a mennyekben” sorsral kapcsolatban: „Ott vagy, igen, de jönnél egyszer le a földre, lépdelnél végig / Közöttünk, lehelne rád nyirkos kapuboltok szemétszaga, / Néznél be udvari ablakokon a szobákba, ahol feldöntött / Pálkásüvegek közt egy pontra merednek az asszonyok!”

„Közöttünk lakott!” – Igazi emberismeret és mélyszegénység rejlik *János evangéliumának* ebben a sorában.

Van egy furcsa magyar szólás: „Majd megtudod, hogy hol lakik az Úristen!” Emögött az a képzet áll, hogy Isten a magasságban, felséges mennyei palotában lakozik. Hol lakik az Úristen? Az evangéliumok szerint nem palotában, hanem kunyhóban. Állatok között, szalmán, rettenetes higiéniai körülmények között jött a világra. Nem elegáns villában, hanem rongyos istállóban lakott! De sokszor még ott sem, mert hajléktalanná vált. A földön, sőt a porban találjuk őt. Nagyon mélyre szállt. Ezért is írtam, hogy „mélyszegénység” rejlik a „lakozott közöttünk” félmondatban.

Ha egy jobb család sarja mélyre süllyed, ezt mondjuk: „Hova jutott ez az ember? Hova süllyedt?” Isten, akinek a mennyi a lakhelye, akit az egek egei sem tudnak befogadni, milyen mélyre jutott?

Jézus istállóban született. *Giovanni Papini*, a 20. század első felének firenzei írója ezt a költői kérdést teszi fel: „Nem roppant istálló-e talán a világ, amiben emberek falnak és rondítanak? Nem változtatják-e talán a legszebb, legistenibb, legtiszteltebb dolgokat valami pokoli alkímia révén meleg trágyává, hogy aztán mindenkor jó pásztorait elűzve végignyújtózzanak rajta, és elmerüljenek kedvteléseikben?”

Istállóvá tett világunk érzékletes bemutatása ez. A pásztorok elűzése után emberek csak falnak és rondítanak itt. *Erich Fromm* *Haben oder Sein* című munkájából is tudjuk (magyarul *Birtokolni vagy létezni?* címmel jelent meg), hogy a birtoklás egyik megjelenési módja a bekebelezés és általában a fogyasztás. A fogyasztói társadalom embere ezt mondja: „Az vagyok, amit birtokolok és elfogyasztok!”

A mindenkor hatalom is gyakran törekszik arra, hogy bekebelezze alárendeltjeit és azok intézményeit. E konzumidióta, illetve vélt vagy valós hatalmával hódítani akaró birtokló magatartás ellentéte a létezés. Képviselői tudják, hogy a „Vagyok, aki vagyok” Istenétől kapták életüket.

2014-ben, amikor egyetlen roppant istállóvá vált a világ, választanunk kell a birtoklás és a létezés között. Amikor a szekuláris Európa „elűzi mindenkor jó pásztorait”, hogy szabadabban fetreghessen a meleg trágyán, ki kell takarítani ezt az istállót, és vissza kell hívni a pásztorokat. A birtoklás és fogyasztás újpogány népének pedig leginkább arra volna szüksége, aki így mutatkozik be: „Én vagyok a jó pásztor.”

A külső körülmények sokszor nem látszanak alkalmasnak az ünneplésre. A durva jázsol alkalmas volt?!

„Az Ige testté lett, közöttünk lakott” – ez a mondat arra utal, hogy Isten a legnehezebb élethelyzetünkben is ránk talál, és velünk marad. Isten elhagyja az ő magasságos lakóhelyét, és lemegy a mélybe. Mindez pedig arra kötelezi az ő egyházát, hogy ugyanígy észrevegye azokat, akik a mélyszegéből kiáltanak. Vagy kiáltani sem tudnak, csak nyögnek és sóhajtanak.

Karácsonykor imádkoznunk kell üldözött keresztény testvéreinkért: azokért, akiket Jézus tanítványaként keresztre feszítenek Szudánban, akiknek templomait felgyújtják Nigériában, akiket hitük gyakorlása miatt halálos fenyegetések érnek Szíriában, akiknek házáat az arab N betűvel jelölik meg Irakban. A *naszráni* („nazarénus”, keresztény) jelet fenyegető bélyegként kapják: ha nem fizetnek különleges adókat, vagy nem térnek át az iszlám hitre, akkor házaikat felgyújtják, és nekik menekülniük kell.

Az üldözöttekért imádkoznunk kell, és alkalomadtán be kell fogadnunk őket.

Az egyházban, gyülekezetek egymást hordozó közösségében vigaszt lehet találni.

A szenvedőknek és elesetteknek hirdethetjük: Isten közöttük akar lakni.

Hívó emberként naponta önvizsgálatot kell tartanunk, hogy észrevevessük-e a bajbajutottakat. Utánuk megyünk-e mi is a mélybe, úgy, ahogy az Ige lakozott közöttünk. Lelki és szellemi táplálék mellett tudunk-e az emberek fizikai helyzetén is segíteni, hiszen az Ige is testté lett. Az immár felnőtt Jézus ezt a tanítást adja: „...éheztem, és ennem adtatok (...), mezítelen voltam, és februháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok...” (Mt 25,35–36)

Ezzel szemben sokszor ilyen mondatok hangozhatnak el velünk kap-

ÉGTÁJOLÓ

csolatban is: „Éhes voltam, és ti létrehozhatok egy klubot, hogy az humanitárius kérdésekkel foglalkozzék. Börtönben voltam, és ti titkon elmentetek egy templomba, hogy imádkozzatok értem. Meztelen voltam, és ti komolyan tanulmányoztatok meztelenségem erkölcsi következményeit. Beteg voltam, és ti hálat adtatok Istennek a saját jó egészségetekért. Olyan vallásosnak és Istenhez közelinek láttalak benneteket. De én még mindig éhezem, egyedül vagyok: meztelenül, betegem, börtönben és hazátlanul!”

Karácsonyi ünneplésünk akkor lehet hiteles, ha észrevevessük a lent élőket. Akik mélyszegénységben élnek. Akiket fel kell emelnünk. Aki- ket be kell fogadnunk.

Ez nemcsak az idej karácsony üzenete, hanem bibliaolvasó *Útmutatónk* szerint a 2015. év igéje is: „Fogadjátok be tehát egymást, ahogyan Krisztus is befogadott minket az Isten dicsőségére.” (Róm 15,7)

Adjon Isten nekünk áldott ünnepet, majd áldott hétköznapokat.

Fabiny Tamás püspök
Északi Egyházkerület

JÓNAK LENNI JÓ! Több mint 167 millió forint gyűlt össze a közmédia *Jónak lenni jó!* elnevezésű, egész napos jótékony-sági kampányában az Ökumenikus Segélyszervezet javára.

Szabó László Zsolt, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) vezérigazgatója a vasárnap esti műsorban azt mondta: ismét bebizonyosodott, hogy a magyar emberekben megvan a szolidaritás. *Lehel László* evangélikus lelkész, az Ökumenikus Segélyszervezet elnök-igazgatója kiemelte: számukra az is fontos volt, hogy bemutathatták az adományozás kultúráját és a segélyszervezet munkáját.

A vasárnapi műsorfolyam végén *Schwab Richárd*, a Demján Sándor Alapítvány kuratóriumi elnöke bejelentette, hogy az alapítvány a 22 óráig összegyűlt adomány felével támogatja a segélyszervezet munkáját.

Lévai Anikó, a segélyszervezet jószolgálati nagykövete előre felvett interjúban szakszerűnek és segítőkésznek jellemezte munkatársait, akiket mély hit motivál, de – mint mondta – ez a szellemiség a támogatói körre és a segélyezettekre is átragad.

A közmédia harmadik alkalommal indított gyűjtést: 2012-ben a *Böjte Csaba* szerzetes által létrehozott alapítványt mintegy 100 millió forinttal, tavaly pedig a Katolikus Karitász csaknem 120 millió forinttal sikerült támogatni a befolyt adományokból.

■ MTI

Ünnepi felekezetváltás

Advent idején, karácsony előtt ünnepi díszbe öltözik Újpest főtere. Ilyenkor a városháza gyönyörű épülete és körülötte a karácsonyi vásár kis faházai színes fényfüzérekkel ragyognak. A városháza mellett óriási boltíves színpad emelkedik, közepén a város adventi koszorújával, amelynek gyertyáit minden vasárnap más és más egyház képviselője gyújtja meg. Előtte egyházi programmal kedveskednek mind azoknak, akik a hideg ellenére is megtöltik a teret.

A harmadik adventi vasárnapnak, az ötödik vasárnapjának előestéjén az evangélikus egyházközösség és a baptista gyülekezet osztozott a színpadon. A szónokok advent és karácsony jelentőségét hangsúlyozták. Először *Hetényi Levente*, a Baptista Teológiai Akadémia Újpeste beosztott hallgatója köszöntötte a téren összegyűltek közül azokat, akik a színpadra figyeltek, majd a baptista fúvósok játszott karácsonyi dallamokat.

A zeneszó sokakat odavonzott a színpad köré. Volt, aki meleg kürtőskaláccsal vagy forralt borral a kézben figyelte a karácsonyi dallamokat és az ünnep üzenetét. Érdekes interjú készült a gyülekezet egy Ghánából származó fekete tagjával, akit arról is faggattak, vajon hallottak-e Afrikában Boldizsárról, a ma-

gyar hagyomány szerinti fekete királyról, aki a csillagot követve elzarándokolt a betlehemi jászolhoz. Egy másik biznyságtétel ezt a címet viselte: „*Eljövök hamar – Legyünk tehát készen!*”

A baptista programot magyar karácsonyi énekek zárták, amelyeket az érdeklődők láthatóan-hallhatóan együtt dúdoltak a fúvósokkal: „Dicsőség mennyben az Istennek! (...) Békesség földön az embernek!”

Ezt követően lépett a színpadra Újpest evangélikus lelkésze, *Solyomár Péter*; aki így konferálta fel az evangélikus programot: „Most felekezetváltás következik” – és gyülekezte négy hittanost szólított a színpadra. Előadásukban *Ady Endre* és *Türmezei Erzsébet* versei visszhangoztak a téren. Sokan megálltak és figyelemmel követték az Evangélikus Hittudományi Egyetem hallgatóinak programját is.

Újpest főterét ezen az órán a gyertyák fénye mellett a keresztény hit fénye világította be, amelyet testvéri egységben baptisták és evangélikusok szóltattak meg a színpadon. S miközben sokféleképpen hangzott az ünnep evangéliuma, a szomszédos katolikus templom harangja is megkondult, csatlakozva a karácsony örömhíréhez.

■ MAROSI NAGY LAJOS

Mozgalmas advent

A pásztói és sámsönházi evangélikusság pár hétre nélkülözni volt kénytelen pásztorlását szeptemberben megkezdő lelkészének igehirdetési szolgálatát. Az adventi időszakban ugyanis sorra vendégszolgáltatók álltak a pulpitusra. Advent első vasárnapján *Adami László* nyíregyházi lelkész, a rá következő

héten *dr. Fabiny Tamás* püspök, majd *Bence Imre* esperes, egy háromalkalmas adventi esti sorozaton pedig *Györfi Mihály*, a Sámsönházról származó nyírteleki lelkész szolt egykori lakhelyének lutheránusaihoz.

A kicsiny nórádi gyülekezetbe december 14-én a három éve megalakult *Budavári gos-*

pelkórus látogatott el, amelynek nemrég még a helyi lelkész felesége is tagja volt. A délelőtti istentisztelet keretében végzett szolgálatuknak köszönhetően különleges légkör uralkodott el a hideg templomokon. A vendégek vidám és lelkes éneklése melegséggel töltötte el az adventi gyülekezeteket, melyek megtapasztalhatták: Isten dicsősítésének e – legalábbis Magyarországon – szokatlan formája sok-sok áldást és életvidámságot hordoz magában.

Igével *Bence Imre* esperes szolgált, aki maga is oszlopos tagja a kórusnak.

A lelkesedés a közösen elfogyasztott, igen bőséges ebéd közben sem lankadt. Spontán módon sorra hangoztak fel újabb és újabb dalok – a vendégek jókedvéből a vendéglátók örömére.

■ HORVÁTH-HEGYI ÁRON felvételei

Balassi megkerült lovai

Interjú Dinnyés József előadóművésszel börtönmissziós szolgálatáról

► **Dinnyés József „daltulajdonos” több évtizede járja a fővárosi és vidéki börtönöket évről évre változó, versmegzenésítésekre épülő műsorival. A legendás énekes a Magyar Testvéri Börtöntársaság alapító tagjaként volt jelen a Börtönlelkészek Magyarországi Szervezetével együtt tartott, november 6-i börtönmissziós konferencián. A Magyarországi Református Egyház Zsinati Hivatalának dísztermében kérdeztük.**

– *Mi motiválta arra, hogy dalait a szokásos helyszínek mellett börtönökben is bemutassa?*

– Amikor elkezdtem, akkor még kötelező volt a börtönben a nyolc általánost elvégezni azoknak, akiknek nem volt meg. Persze börtöne válogatta, hogy biztosított-e erre lehetőséget. Egy tanár barátom kédezte, aki tudott erről a börtönbeli kötelezettségről, hogy lenne-e kedvem elmenni egy irodalmi előadással. Volt kedvem, előkerült a gitár, meglétt a műsor, sikere is volt, és egy nevelőtiszt szólott, hogy ha úgy gondolom, jöjjenek be máskor is.

És egyszer csak rájöttem a kapcsolatteremtés lehetőségére. Mert ők ott bent nem bűnözők, hanem csak fogvatartottak! Köztük tanultam meg, hogy ugyan van bűnöző, aki bűnözők – de mennyi ideig bűnözők egy bűnöző? Addig a tíz vagy húsz percig, amíg elkövet valamit. Előtte és utána nem bűnöző. Esetleg rossz életű alak, vagy nem szereti a feleségét vagy a barátait, vagy éppen nincsen senkije, és azért kényszerül valamilyen gaztetre. De tulajdonképpen ugyanolyan ember, mint te meg én és a többi járókelő ebben a kis hazában.

Úgyhogy ha *Roszik Gábor* (evangélikus lelkész, a börtöntársaság elnöke – a szerk.) csettint egyet, én rögtön ott termek, és nagy örömmel találkozom velük. Sőt arra is rászok-

tam, hogy egyedül, önszántamból járom a különböző fegyházakat.

– *Mi a különbség egy rendhagyó irodalomóra vagy egy művelődési házban tartott est és egy ilyen börtönbeli előadás között?*

– Ugyanolyan mindegyik, nincs semmi különbség. Az, hogy egy diákcsoportnak, középiskolásoknak vagy egyetemistáknak énekelek, vagy éppen vegyes közönségnek egy művelődési ház termében, teljességgel mindegy. Hiszen ott ugyanazok az emberek ülnek, mint a börtönben. Hogy homogénebb egy osztály, mint a rácsok mögötti, mindenholnan

jött emberek társasága, az az előadót ne izgassa! Neki az a feladata, hogy amit el akar mondani, azt tegye közérthetővé, hisz ezért előadóművész.

Hogyha ráadásul művész is – legalábbis megkísérli maximálisan elvégezni a művészi feladatot –, akkor át tudja adni azt a mondanivalót, azt a gondolatíságot, amelyet szeretne. Szóval semmi különbség nincsen, sőt néha kisebb élmény köznapi kulturális közegben lenni, mint egy börtönben, mert azért ott egy sors köti össze a közönség tagjait, nem úgy, mint a szabadlábban lévőket.

valaki hat-nyolc év múlva is emlékezett az előadásra. Nyilván szabadulnak is sorra, akiknek letelik az idejük, nem tudnak meghallgatni minden műsort – szerencsére.

Amikor Balassi-évforduló volt, az első magyar költőről beszéltem nekik, illetve az ő zenés verseit adtam elő. A hazaszeretet és a szerelem, ez a két erő, ez a kétféle szeretet, ami az ő életművére jellemző, nagyon megfogta az embereket. Amikor a költő életmódjáról beszéltem, egy cigány fiú, egy lókupec kicsit megkeveredett, nem tudta elhelyezni a történelem viharában *Balassi Bálintot*. Közbeszólt: „Hát ez is ide kerül közénk, annyi lovat lopott!” „Ez négyszáz éve volt, öcsém, és egy katonának akkor is szüksége volt lóra!” – mondtam neki, úgyhogy „megkerültek” azok a lovak utólag is.

Vannak ilyen mulatságos esetek, de én azért vagyok ott, hogy segítsek az efféle tájékozódásban is. De bármi más apropóból is el lehet velük beszélgetni az előadás során. Különösen akkor, ha azt a fajta igazságot akarom kifejezni, hogy az elrejtett bűnök előbb-utóbb napfényre kerülnek. Mindig előjönnek az elfojtott bajok, amelyektől meg lehet szabadulni.

Volt olyan ember – egyébként már nem fiatal, mert tizenhat évet kapott –, akitől megkérdeztem, hogy hányszor kért harmadolást. Az volt a válasz, hogy egyszer se, mert amikor a bünesetet vizsgálták, ő „letagadott egy csomót”. Közben viszont megtért, és úgy döntött, hogy nem kér kegyelmi csökkentést. Le is húzta a tizenhat évet.

– *A repertoár mely részét helyezi előtérbe a misszió során? Vagy nincs speciális műsorterv?*

■ PAPP MÁTÉ

Borászattól a szószékig

Interjú Smidéliusz Zoltán nyugalomba vonult esperessel

► Harminckét évi egyházi szolgálat után vonult nyugalomba Smidéliusz Zoltán nemespátrói és gyékényesi evangélikus lelkész. Munkában gazdag évtizedeket tudhat maga mögött, hiszen a Somogy-Zalai Egyházmegye espereseként, püspökhelyettesként, a zsinat lelkészi alelnöké-
ként és egyéb közegyházi feladatokat vállalva szolgálta evangélikus egyházunkat. Az eredeti szakmáját tekintve borász végzettségű Smidéliusz Zoltánt nyugdíjba vonulása alkalmából kértük beszélgetésre.

– Milyen úton jutott el a borászattól a teológiáig?

– Lelkészcsaládban nőttem fel. Édesapám negyvenegy éven át volt répcelaki lelkész. Am nemcsak ő, hanem családom közelebbi és távolabbi tagjai is ilyen milióban nevelkedtek. Az indíttatást tehát otthonról kaptam, mégsem vezetett az utam egyenesen a teológiára. Gyöngyösön végeztem el a borászatot, majd a katonaság következett, és dolgozni kezdtem az akkori Badacsonyi Állami Gazdaság badacsonyiors borászatában. Ez időben ért aztán három olyan hatás, amely megváltoztatta az életemet.

Az első és legerősebb a kőszegi templomban hallott igehirdetés volt. A zsúfolásig megtelt templomban Szabó Lajos beiktatásakor Káldy Zoltán akkori püspök Zakariás próféta könyve 4. fejezetének 4. verséről prédikált olyan erővel, hogy nem vonhattam ki magamat a hatása alól. Úgy éreztem: bármilyen szép és jó a borászkodás és a szőlészkedés, nekem az Úr más utat rendelt. Az ő szőlőjében kell munkálkodnom.

Ezt az érzést megerősítette két másik alkalom: sógoromnak Kisapostagon elmondott bizonyágtétele és Selmeczi Jánosnak, a teológus-otthon akkori igazgatójának rádiós igehirdetése. Így majdnem huszonkilenc évesen visszaültem az iskolapadba: jelentkeztem a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémiára.

– Ahol aztán megpróbálták be-
szervezni...

– Így van, pedig a politika nem nagyon érdekelt. A borászatban a szakmám, a teológián pedig az elhivatásom volt a fontos. Abban az időben a teológián meghalt – öngyilkos lett – egy lány. Ennek kapcsán rendőrök voltak az akadémián. Egy alkalommal, amikor a teológiára mentem, megállított egy akkor századosi, később őrnagyi rangot viselő illető, és beszélgetni kezdett velem.

Hamar kiderült, hogy nem is annyira a lány halála érdekelte, hanem valami módon kiszemelt engem arra, hogy beépítsen mint kapcsolattartót, aki beszámol a hallgatók életéről és mindarról, ami a teológián folyik. Én már akkor tiltakoztam: mindent elmondtam, amit tudtam, hagyjon békén. Ő azonban nem tárgyalott.

Második alkalommal a Volga Szálló presszójában találkoztunk. Akkor már egyértelmű volt számomra, hogy mit akar. Ez elől a beszélgetés elől úgy tudtam elmenekülni, hogy azt mondtam neki: nincs időm itt beszélgetni, mert szeretném Kádár Jánost meghallgatni a televízióban – éppen akkor ugyanis pártkongresszust tartottak Budapesten. Ez elég ütős érv volt, erre nem tudott mit lépni, és elengedett.

De még mindig nem nyugodott bele. Először a mézesmadzagot húzta el az orrom előtt: ha vállalom, külföldi ösztöndíjat kapok, ha pedig végeztem a tanulmányaimmal, egy jó gyülekezetbe kerülhetek. Aztán később előkerült a bunkósbot is, és zsarolni kezdett. Abban az időben a teológián a sofőrje voltam, és mint ilyen, bejáratos az egyház Üllői úti épületébe. Történetesen abban az

időben tűnt el az épületből kétszáz ezer forint, és ennek kapcsán azzal fenyegetett meg a százados, hogy neki nem jelent nehézséget, hogy az én ujjlenyomatomat megtalálja az Üllői úton. És akkor könnyűszerrel börtönbe juttathat.

– Hogy sikerült ebből a kelepceből kimenekülnie?

– Feleségem Angyalföldön szolgált Benczúr Laci bácsi mellett. Hármában megtárgyaltuk, hogy mit tudnék tenni. Laci bácsi azt javasolta, hogy keressem fel Káldy Zoltánt, hátha ő tud segíteni. Felhívtam őt, és másnap már fogadott is. Beszámoltam neki részletesen mindenről. Amíg beszéltem, ő végig jegyzetelt. Nem színlelte a dühét. Elmondta, hogy sok lelkészt szerveztek be, de én vagyok az első teológushallgató, aki ezzel a problémával megkereste őt, és őszintén beszélt vele. Azt mondta: higgyem el, ő segíteni fog. Lehet, hogy még egy-két hétig zaklatni fognak, de amint ideje engedi, eljár ügyemben. Azt nem tudom, hogy mit intézett, kivel beszélt, de tény, hogy attól fogva többet nem keresett a százados.

– Önnek mindig világos és egyértelmű egyházképe volt. Közegyházi munkájában hogy sikerült ezt az egyházképet érvényesíteni?

– Egyházképemet otthonról hoztam. Édesapám, nagybátyám, keresztapám egyaránt lelkész volt. Sokszor fordultak meg a répcelaki parókián. Olyankor másról sem folyt a szó, mint egyházi dolgokról. Magam a közegyházi munkát a Somogy-Zalai Egyházmegye espereseként kezdtem, rögtön egy nem könnyű hivatal átadásával-átvétellel. Meg tudtam oldani a helyzetet.

Közegyházi feladataim közben mindig azt tartottam szem előtt, hogy mit lehetne tenni, miként lehetne egyházunk szervezeti felépítésén változtatni annak érdekében, hogy az

emberekhez közel vigyük az evangélium örömeit. Ha visszagondolok arra a huszonöt évre, amelyet esperesként, püspökhelyettesként, zsinati tisztségviselőként eltöltöttem, úgy érzem, sok mindent sikerült elérnem. Eredményként értékelem, hogy a szolidaritási törvény elfogadásával sikerült egy fehér foltot eltüntetni. Reménységem szerint a lelkészek nyugdíjának ügye ezzel megnyugtató módon rendeződött.

Örülök annak is, hogy több törvényt sikerült úgy átalakítani, hogy ne gátjai, hanem segítői legyenek az evangélium minél hatékonyabb terjesztésének. Természetesen vannak olyan területek is, ahol nem sikerült az előrelépés.

És ami fáj: úgy érzem, hogy békétlenség van az egyházban. Meg nem értétek, ki nem beszélt dolgok, presztízsharc és egyebek, ami egy ilyen kis

egyházban nem kellene, hogy jelen legyen. Örülök, ha biblikusabb, krisztusabb hangnem jellemezné egyházunkat. Ami a legfájóbb számomra, az a mai napig nem sikerült a központi lelkészfizetés kérdését rendezni.

– Hogyan tudná összefoglalni harminckét évnyi lelkészi szolgálatának a lényegét?

– Soha nem felejttem azt a prédikációt, amelyet a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) budapesti nagygyűlésén hallottam. Ebben Káldy Zoltán arról beszélt, hogy minden kegyelem. Kegyelem az indulás, kegyelem a szolgálat. Minden nap kegyelem. Az Isten kegyelme az, ami megtart bennünket, és ami megtartott engem is a harminckét év szolgálat alatt. Ez a lényeg! Ez a kegyelem fog kísérni nyugdíjas éveimben is, és ezt a kegyelmet fogom érezni akkor is, amikor majd Isten ítélőszéke előtt állok.

– Nyugdíjasként vissza fog térni a borászathoz?

– Nagyon jó elfoglaltság a szőlészkedés és a borászat. Amikor a permetezőgépet a hátamra veszem, nagyszerű, hogy csak arra kell figyelniem, nehogy a peronoszpóra vagy a lisztharmat vagy bármi más elvigye azt, amit szintén Isten adott. Lesz elfoglaltságom.

Amikor a gyülekezetemben megtudták, hogy borász végzettségem van, felkértek, hogy zsűrizzek egy borversenyen. Azóta évente tucatnyi zsűri munkájában veszek részt tagként vagy elnökként. Emellett pedig a legnagyobb fiainak van egy hármezer négyzetméteres telke pincével és újonnan telepített szőlővel. Az első komoly termést 2017-ben, vagyis a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulóján tervezem leszüretelni.

Szóval, igen, újra borász leszek, vagy ha szabad, azt mondanám, hogy eddig lelkész borász voltam, mostantól borász lelkész leszek. Hiszen ha szükség lesz valahol lelkészi szolgálatomra, továbbra is szívesen segítek.

■ KISS MIKLÓS

Előzetes a közmédiakarácsonyi kínálatából

► Talán a karácsony a leginkább családi ünnep, a szeretet szimbóluma. A feldíszített fa alá a közmédiák elhelyezi ajándékát: színvonalas közvetítésekkel, összeállításokkal, filmekkel igyekszik örömet szerezni nézőinek és hallgatóinak.

December 24-én a református egyház félórájában – „Tebenned bízunk eleitől fogva...” – Fekete Ágnes szerkesztő-műsorvezető a hetven évvel ezelőtti háborús karácsonyt idézi. Idős emberek vallanak az ünnepről, amikor a remény csak mély hit mellett lehetett támaszuk. (Kossuth rádió, 13.30)

Az esti filmkínálat méltó az ünnephez. A Csillaghercegnő című norvég családi film kezdi a sort. Főhőse Sonja, a melegsívű cseléd, aki ígéretet tesz királyának, hogy visszahozza birodalmába a karácsonyi csillagot, és ezzel segít megtalálni az elvesztett királylányt. (M1, 18.10)

Az 1972-ben készült Napfivér, Holdnővér Franco Zeffirelli olasz rendező egyik legismertebb alkotása, Assisi Szent Ferenc életét dolgozza fel. (M1, 20.10) Ezt követi A mennyszágot választom című film, amely az egyik legnépszerűbb szentéről, Néri Szent Fülöpéről szól. A történet ismert: a főhős Szent Ignáchoz indul, hogy engedélyt kérje indiai missziós útjához. Róma felé tartva azonban, látva a sok kallódó, csellengő szegény gyereket, úgy dönt, hogy életét az ő sorsuk jobbá tételének szenteli. (M1, 22.10)

Karácsony napján a nézők a budahegyvidéki evangélikus templom istentiszteletébe kapcsolódhatnak be. „Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” – idéz Pál apostolnak Tituszhoz írt leveléből Keczkó Pál lelkész. Mind az emberiség történetében, mind saját életünkben vannak korszakváltó pillanatok: ilyen, amikor egy családban gyermek születik. Ettől kezdve az újszülött jelenléte beragyogja az ember életét. Karácsonykor isteni gyermek született, jött a mi életünket is beragyogja. (M1, 11.00)

Ferenc pápa hagyományos karácsonyi üzenetét és urbi et orbi áldását a római Szent Péter térről délben láthatják a nézők. A műsor kommentátora Török Csaba, a Magyar Katolikus Püspöki Kar tv-referense, aki-vel Mucsányi János beszélget. (M1, Duna, Duna World)

Az Arcvadásokban Gémesi Csanád kardvívóval ismerkedhetnek meg a hallgatók. Az Európa-bajnokságon egyéniben, a világbajnokságon csapatban bronzérmes szerző sportember nagycsaládban nőtt fel, és az istenhit fontos szerepet játszik életében. (Kossuth rádió, 14.03)

A Hely Sztehlo Gábornak és megmentett gyerekeinek állít emléket. A felvétel a Budakeszi úton készült, a 48. szám alatt működött 1950-ig a Pax Gyermekegthon, amelynek lakói saját különleges önkormányzatukat Gaudiopolisnak, Örömvárosnak nevezték. A ház létrehozója, Sztehlo Gábor evangélikus lelkész gyermekmentő munkáját a német megszállást követően kezdte, és rövid időn belül harminckét házban adott menedéket kétezer embernek. (Kossuth rádió, 10.06)

■ CSERMÁK ZOLTÁN

Hálaadás a szolgálattevők helytállásáért, a megújulásért és az ősi örökségért

A történet egy Dráva menti, maroknyi evangélikus közösségről szól. Barcsan mindig kevés lutheránus élt. Nehéz volt evangélikusnak megmaradni, de Isten a mai napig megsegítette az 1800-as években formálódott gyülekezetet.

November 9-én parókiánk részleges megújulásáért adtunk hálát. Megköszöntük Isten gondoskodását, hogy erre lehetőséget teremtett, s hogy az itt szolgálatot teljesítő lelkipásztorok révén megmaradt a kicsiny nyáj. Smidéliusz Zoltán nyugalomba vonult esperesnek is megköszöntük hűségese szolgálatát. Ő korábban egy évtizeden át pásztorolta gyülekezetünket, tevékenyen közreműködve segítette szinte romos épületeinknek akkori felújítását, és lelki támaszt adott a híveknek.

A hálaadó ünnepségen, amelyen – többek között – részt vett Szászfalvi László országgyűlési képviselő, miniszteri biztos is, köszöntötte a gyülekezetet a korábban Barcsan szolgáló lévita tanító,

Fuchs Pál Ausztriában élő unokája, dr. Főnyad Pál evangélikus lelkész is.

Az istentisztelet után a jelenlevők megtekintették a parókiaépületben létrehozott emlékszókat. Nagy érdeklődést keltett az a nagyméretű Krisztus-festmény, amely Fuchs Pál feleségének szobájából maradt meg. Történt ugyanis, hogy amikor bejöttek Barcsra a megszálló szovjet csapatok, az egyik orosz katona szuronyával átszúrta a képet, a vászon hátoldalára pedig krétával, cirill betűkkel felírta: „Itt nincs Isten. Dicsőség Sztálinnak!”

A festményt idáig Fuchs Pál unokája, Barátossy Jenő őrizte, és Főnyad Pál hozta el régvolt helyé-
re. „Azt valljuk – mondta Főnyad Pál –, hogy a földi hatalmasságok, királyok jönnek-mennek, de Jézus mindig jön! Várjuk őt felkészülten!”

A maroknyi barcsi evangélikus közösség ennek szellemében küzd megmaradásáért.

■ HAGA FERENCNÉ, a barcsi leánygyülekezet pénztárosa

A megbocsátás gyógyít!

Desmond Tutu anglikán érsek könyve

Advent idején gyakran találkozhatunk *Angelus Silesius* gondolatával: „Meggzülehet Jézus ezerszer Betlehemben, ha lelkedben nem születik meg, örökre elveszett maradsz.” Valóban, az advent nem más, mint a lélek felkészülése az Úr eljövételére. Az ima, az áhítat, a bűnbánat és a szívbeli megtérés időszaka ez, a néphagyományban pedig a lemondások és a böjt ideje, hogy a lélek tisztán és Isten iránti szeretettel eltelve várja a karácsonyi Gyermek érkezését.

Miközben azonban Isten iránti szeretetünket ápoljuk, szembe kell néznünk a kérdéssel: „...a ki nem szereti a maga atyjafiát, a kit lát, hogyan szeretheti az Isten, a kit nem lát?” (1Jn 4,20; Károli-fordítás) Embertársaink szeretetében pedig az egyik legnagyobb akadály a megbocsátás hiánya.

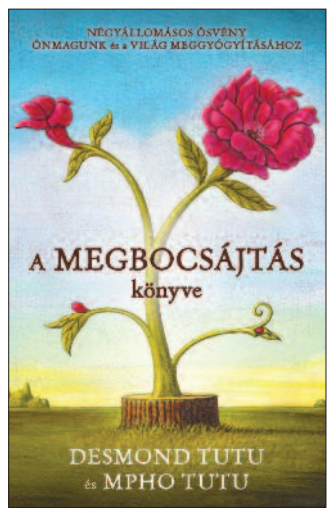
Hiszen hogyan tudnánk szeretni valakit, akire neheztelünk, vagy akivel szemben büntudat emészt minket? Szívünk mélyén talán vágyunk a békülésre, felgyullad bennünk a szeretet, de nem tud kiteljesedni a kapcsolatunkban, ha a harag vagy a büntudat elválaszt minket egymástól. Rokonok, testvérek, volt jó barátok élnek évtizedekig a múlt sérelmei miatt egymástól elfordulva. Munkatársak vagy akár házastársak töltik együtt, de lelki elszigeteltségben életüket.

Különösen karácsony környékén merülhet fel bennünk fájdalmasan: hogyan tudnánk megbocsátani és bocsánatot nyerni? Erre a kérdésre ad választ *A megbocsátás könyvében* [sic!] Desmond Tutu Nobel-békedíjas dél-afrikai anglikán érsek és lánya, *Mpho Tutu*.

Könyvük az egyik leghitelesebb, amely ebben a témában valaha íródott, hiszen a szerzők tanúi és elszenvetői voltak az *apartheidnek* – an-

nak, hogyan nyomta el Dél-Afrikában a fehér kisebbség a feketéket az élet minden területén.

Az apartheid idején mindennapos volt, hogy gyerekek tűntek el, és soha nem kerültek elő, vagy holttestükre holmi szemétként félrehajítva találtak rá. Nap mint nap lehetett hallani nőkről, akiket megkínáltak vagy meggyaláztak. Tantermekben és mo-

zikban ártatlan embereket gyilkoltak halomra válogatás nélkül. Emberi jogaikért tüntető, a nyomor ellen küzdő családapákat hurcoltak el politikai okokból, hogy megkínózzák, netán – példát statuálva – megcsönkítsák vagy megöljék őket. Autók ablakából lelőtt járókelők, családi otthonokban végrehajtott rajtaütések, halállal megbosszult gyilkosságok.

Lehetséges-e ennyi szörnyűséget megbocsátani?

„Rengeteg vér hullott, mire eljött a szabadság kora. Amikor pedig vezetőink végre kiszabadultak a börtönből, féltől volt, hogy a bosszú és a megtorlás vágya vérfürdővé fogja változtatni a demokráciába való átmenetet. Csodával határos módon azonban a népünk más jövőt választott: olyan jövőt, amely a megbocsátáson alapul” – írja Tutu a könyv bevezetőjében.

1994-ben, az apartheid végén őt bízták meg az Igazság és Megbékélés Bizottság vezetésével, amelynek hatalmában állt bárkit amnesztiában részesíteni. Elkövetők, áldozatok és életben maradt családtagok ezreinek vallomását hallgatták meg. És a méretetlen fájdalom, harag és büntudat mögött képesek voltak felismerni az emberséget; hogy szíve mélyén minden áldozat arra vágyik, hogy meg tudjon bocsátani, és minden bűnös – függetlenül az igazságszolgáltatás ítéletétől – arra, hogy megbocsásson neki. „Gyakran mondom, hogy Dél-Afrikának nem lett volna jövője megbocsátás nélkül. A düh és a bosszúvágy elpusztított volna minket – egyéni és közösségként egyaránt.”

Ezekből a tapasztalatokból és felismerésekből merítkezik *A megbocsátás könyve*. Tutu és lánya tudják, mi a megbántottság, a szenvedés, a harag, a büntudat, de mélyen ismerik az emberi lelket is. Legyen szó hétköznapi sérelmekről vagy a legszörnyűbb bűntettekről, a szerzők kézen fogják az olvasót, és úgy vezetik végig a megbocsátás négyállomásos ösvényén, mint az út jó ismerőit.

„Szenvedésünk, fájdalom és veszteségeink hatalommal bírnak: képesek átalakítani minket. Nem mindig érezzük igazságosnak vagy könnyűnek, de látjuk, hogy a nagy bánatból idővel nagy jó is származhat.” A megbocsátás révén érhetjük el ezt az átalakulást, hogy kiteljesedjen szeretetünk embertársaink és Isten iránt – hogy méltóképpen várjuk a karácsonyi Gyermeket.

■ BALÁZS ÁRPÁD

Desmond Tutu – Mpho Tutu: A megbocsátás könyve [sic!]. Casparus Kiadó, Budapest, 2014. Ára 3500 forint.

Aki királynak született

Karácsony táján az ember valahogy lendületesebben tájékozódik a könyvújdoncságokról. Barátaim hívták fel a figyelmemet *Dorothy L. Sayers* most megjelent írására: *Aki királynak született*. A könyv egy hangjátéksorozat szövege, amely az angol közszolgálati rádió, a BBC adásában hangzott el a második világháború alatt, 1941–42-ben. Íróője addig elsősorban krimijeiről volt ismert. A rádió szerkesztősege kérte meg, hogy dolgozza fel Jézus életét. Az elkészült művet – a közel kilencórányi Jézus-dramát – tizenkét adásban sugározták, havi egy-egy alkalommal.

A szerző ezt írja munkájáról: „Céлом az volt, hogy a lehető legjobb tudásom szerint meséljem el a történetet a rendelkezésemre álló közvetítő közegeken keresztül, azaz a tölem telhető legjobb műalkotást hoztam létre.”

Az adásokat hallgatva az angol társadalom véleménye szélsőségesen megosztott. A kegyesek keményen támadták az íróőnt, hogy profanizálja „a szent történetet”. Mások éppen fordítva, megköszönték, hogy közel hozta és érthetővé tette számunkra Jézus életét. Levelek százai özönlöttek a BBC szerkesztőségéhez a hangjáték mellett, illetve ellen.

Magyarul most megjelent könyvében – mielőtt közölné a dráma szövegét és a hangjáték rendezőjének írt tanácsait, valamint a szereplők jellemrajzában indoklását – Sayers egy harmincoldalas bevezetőben magyarázza el írói szempontjait, részben válaszolva a sugárzott művet ért kritikákra. Felettebb érdekes ez a bevezetés, hiszen bepillantást nyújt az íróőnkamód-szerébe, az alkotás születésének folyamatába.

Engem meglepett a szerző imponáló teológiai tudása, ismerete. Erre a könyv függelékében kaptam magyarázatot. Sayers ezt írja a műsor szerkesztőjének: „Egy görög *Újszö-*

vetséget rongyosra olvastam, és komoly hittudományi könyvtárat gyűjtöttem össze.” Íróő koncepcióját ekképp indokolja: „Annyira hozzászoktunk, hogy a feltámadás utá-

ni, sőt Nicea utáni nézőpontból lássuk a történetet, hogy önkéntelenül felruházzuk az *Újszöveg* szereplőit a magunk részletes teológiai ismereteivel. Úgy ítéljük meg valamennyiük magatartását, legyen az tanítvány, farizeus, római vagy az utca embere, mintha tudták volna [Jézussal kapcsolatban], kivel is van dolguk, és hogy mit jelentettek valójában azok az akkori események. Pedig dehogyan tudták. A tanítványoknak is csupán a leghomályosabb sejtelmek voltak, a többiek pedig pedzeni sem pedzették, hogy miről is van szó igazában.”

Ez a szemlélete, megközelítése tulajdonképpen egybeesik azzal a „történeti Jézus”-kutatással, amely a 20. század első felének teológusait foglalkoztatta. De míg a „történeti Jézus”-kutatás több esetben Jézusból *moralistát csinált*, vagy egy elvetélt mozgalomnak a hőstét, addig – boldogan nyugtáztam – Sayers nem adja fel hitbeli és dogmatikai döntését. Ő az Istenember drámáját írja meg, aki valóságos Isten, és valóságos ember. Az emberiség Megváltója!

Az 1957-ben elhunyt íróő a hangjáték szereplőit köznapi nyelven beszélteti. Ez nagy vitát váltott ki a maga korában.

Ma már senki sem akadna fenn rajta. Időközben több *Újszöveg*-fordítás megjelent az utca emberének nyelvén...

Sayers ragaszkodott ahhoz, hogy szereplői a társadalmi helyzetüknek megfelelő módon beszéljenek (például rögtön az első jelenetben az egyszerű pásztorok szóhasználatát kellett visszaadnia). Ez nem kis feladat elé állíthatta a könyv fordítóját, *Pásztor Pétert*.

Idézem újra a szerzőt: „Céloom az volt, hogy a lehető legjobb tudásom szerint meséljem el a történetet...” Sayers aligha sejtette, hogy a hetvenes években olyan teológiai felismerés erősödik meg, amely azt tudatosítja, hogy Isten mindig történelemben nyilatkoztatja ki magát, még elvont igazságait is eseményekben közli. Ez az úgynevezett narratív, elbeszélő teológia. Az íróő ma meglepődve tapasztalná, hogy ez a teológia is igazolja felfogásának és választott „műfajának” a helyességét.

A BBC szerkesztőségéhez írott levelek között találtam erre a kérésre: „A Krisztus életéről szóló rádiójátékai megborzongattak egész testembem, és meggyőződés, hogy ha megjelennek könyv alakban..., nyelvezete félresöpörné a kegyes közhelyeket, és tudom, hogy olyanok ezreit, akiknek eszük ágában sem volna a Bibliát elolvasni..., ráébredsz, hogy e mai kornak is Krisztus útján kell járnia.”

Nos, a könyv megjelent. Immár nemcsak angolul olvasható, de – az Encián Kiadó jóvoltából – magyarul is...

■ ID. PINTÉR KÁROLY

Dorothy L. Sayers: Aki királynak született – Tizenkét hangjáték Jézus Krisztus életéről. Encián Kiadó, Budapest, 2014. Ára 3900 forint. Kapható a baptista és az evangélikus könyvesboltban, illetve a Huszár Gál papír- és könyvesboltban.

Kutatás, kiállítás és képregény az emlékez(t)és szolgálatában

A Luther Kiadó gondozásában jelent meg nemrégiben *Eric Heuvel Családi titok* című képregénye, melynek egyik legfőbb különlegessége, hogy a Deák Téri Evangélikus Gimnázium 10/A osztályos diákjai végezték a hollandiai Anne Frank Ház oktatási kiadványaként készült és már több nyelvre átültetett anyag fordítói munkáját. Ők azok a lelkes tanulók, akik a holokauszt-emlékvé kapcsán egyéni ötletek alapján, *Sándor Éva* osztályfőnök vezetésével hozták létre *Eltűntnek nyilvánítva* című vándorkiállításukat az iskola pinchehelyiségében.

A nemzetközi projekt keretében megvalósult tárlat, illetve füzet rendkívüli példa lehet arra, hogy a holokauszthoz hasonló társadalmi tragédiák feldolgozását mindenekelőtt személyes szinten és kisközösségekben kell elkezdni, hogy aztán ne „emlékeztesse” záruljon egy-egy szélesebb körű, ám kevésbé átélt megemlékezés. Az eredetileg 2003-ban napvilágot látott *Családi titok* elsősorban Hollandia második világháborús szerepéről szól. Ezzel együtt képet kaphatunk belőle a Harmadik Birodalomban

ideológiai és faji alapon üldözöttek viszonyosságairól, amelyek túlmutatnak a helyi eseményeken.

A képregény kulcsfigurája egy Jeroen nevű fiatal fiú, aki egy nagymamájánál tett látogatás alkalmával a padláson kezd kutakodni régi kacsatok után, hátha talál valamit, amit eladhat a bolhapiacra. Így talál rá a fájdalmas emlékeket őrző tárgyakra – olyan emlékekről tanúszkodnak, amelyek kibeszéletlen traumaként mindvégig ott lappangtak a közös múltban.

Az ismeretterjesztő jellegű vállalkozás célközönsége kimondottan a fiatalság, melynek tagjai mind kevesebbet tudnak a megidézett történelem emberi háttéréről. Hiszen a történelemórák többnyire száraz tényanyag, valamint az esetleges iskolai műsorok sokszor sematikus üzenetén kívül nemigen érik őket olyan hatások, amelyek elindíthatnák a tágabban értelmezett, kollektív emlékezet és a személyes, bensővé tett múltbéli történelem közötti egyensúlyteremtő folyamatot.

Az említett diákcsoport a képregényfordítás és a kiállítás előkészítő

munkálatai során éppen erre tett kísérletet. A közös gondolkodás és kutatás eredményeként valóban továbböröki-

tett, személyessé vált emlék kerülhet be az ifjabb generáció tudatába.

Az osztályközösség, ezen belül is az emlékvévh kapcsolódó projektek leglelkesebb képviselőiként három diák osztotta meg velünk tapasztalatait: *Andrássy Anna*, a kiál-

lítás tárlatvezetője, illetve *Kiers Bálint* és *Schmal Dávid*, akik főleg fordítói feladatokat végeztek.

A történelmi érdeklődésű Anna elmondta, hogy ez a tananyagon kívüli kutatómunka egészen más, jóval elmélyültebb hozzáállást igényelt tőle, és hogy a tárlatvezetésen milyen, nemegyszer provokatív kérdésekkel szembesült diáktársai részéről.

Kiers Bálint is – aki a holland forrásszöveg és az általuk készített magyar változat lektorálásában vállalt főszerepet – utalt arra, hogy még az osztályukon belül is voltak konfliktusok, széthúzások a témával kapcsolatban, de ezeken a közös munka során sikerült mindenkinek felülemelkednie. Schmal Dávid szülei és felmenői révén szorosan kötődik a holokauszt eseményeihez, ezért ő a személyes szálak és a projekt során elsajátított ismeretek kapcsolódási pontjait érezte a legmeghatározóbbnak.

Mindenképpen tanulságos tehát az az iskolai kereteket kitágító, közösségi és egyéni élményekben gazdagabbnak tűnő tanulási folyamat, amelyen az elmondottak alapján ezek a fi-

atalok átmentek. Szavaikon sem a feladat kötelességszerű elvégzésének kedvetlensége, sem a témától való idegenkedés vagy érdektelenség nem érződött. Ahogyan többek között a Szabadság téri második világháborús emlékmű körül kialakult közfelháborodás is jelzi, nem mindig a felülről irányított vagy hivatalos háttérű megemlékezések azok, amelyek eljuttatják egy-egy történelmi trauma üzenetét az újabb és újabb generációknak.

A sokat szidalmazott szobor előtt sorra jelentek meg azok a személyes, családi hagyatékból előkerülő tárgyak, amelyek többet mondhatnak minden kisajátított és hamisan kollektivizált mű-emléknél... Nekünk magunknak kell hát valamiképpen feltárunk azt a múltunkat, jelenünket és bizonyos szinten jövőnket is döntő mértékben befolyásoló, elidegeníthetetlen örökséget, amely a holokauszt közösségi kálváriájának kisközösségi feldolgozásán keresztül végül eljuttathat a *Pilinszky János* által „szent botránynak” nevezett események belső felold(oz)ásához.

■ PAPP MÁTÉ

ADVENT 4. VASÁRNAPJÁRA

De profundis

„A mélységből kiáltok hozzád, Uram!”
(Zsolt 130,1)

Sok mindent megváltoztattak azok az évszázadok, amelyek elválasztanak minket a zsoltáriró korától. Más világképben gondolkozunk. Másképpen szórakozunk. Változott az izlés, az erkölcs. Mások a szokásaink. Más kérdésekkel foglalkozunk, és más problémák terhelnek.

Nem változott azonban az alapvető helyzet: a mélység szituációja.

Az ókori sorsdrámák, mai tévéjátékok, de életünk eseményei is ezt tanúsítják. Így van ez, bár nem szívesen beszélünk róla. Mélységben élünk!

A zsoltár azzal biztat, hogy ez a mélység nem lezárt, és nem reménytelenül feneketlen. A zsoltáriró nemcsak a mélység tragikus realitását ismeri, hanem Istent is, aki *mentő szeretetével hajol le a mélységben vergődőkhez*. Nem a süket semmi vesz körül. Nem a véges anyag kö-

nyörtelen körforgásában élünk. Isten él, benne bízva kiálthatunk hozzá: könyörülj rajtam, Uram!

■ MADOCSAI MIKLÓS

ADY ENDRE
Az Úr érkezése
(Részlet)

*Mikor elhagytak,
Mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul
Átölelt az Isten.*

Isten vezetésével – hetven éven át

Az első igazi karácsonyt hetven évvel ezelőtt éltem meg. Bibliaolvasásom során egy csodálatos ige fogta meg a szívemet: „Add nekem a szívedet, fiam, és tartsd szemed előtt utaimat!” (Péld 23,26) Megértettem: az én szívemben is szeretne szállást venni a megszületett Jézus.

Engedelmes szívvel elfogadtam Isten felszólítását, és befogadtam szívembe az Úr Jézust. Így lettem az ő követője. Azóta Isten ezzel az igével vezetett hét évtizeden át. „...és ne igazodjatok a világhoz, hanem változatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12,2)

Nagyon fontos volt számomra, hogy világosan lássam és értem mindenkor az ő vezetését. Hogyan vezetett? Úgy, hogy mindenkor felfedeztettem velem az okokat, amelyek homályossá tették látásomat. Előfordult, hogy a szívem ablaka a bűn miatt belülről piszkos lett, látásom homályossá vált, s nem láttam Isten akaratát. Bizonytalanná váltak lépéseim. Bűnbánó szívvel kértem lelki tisztánlátást.

Meg kellett szoknom, gyakorolnom kellett, hogy hagyjam, hogy Isten vezessen. A Szentlélek tett erre érzékeny. Minél jobban megismertem a Bibliát, annál inkább megvilágosította az ige a követendő utat. Mivel Isten az én Atyám lett, Atyaként vezetett, ahogy meg van írva: „Akiiket pedig Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai.” (Róm 8,14)

Tanítani akart, hogy egyre jobban megismerjem őt, s hogy általam másokat is elérjen. De az ő világosságát csak akkor tudtam másoknak továbbadni, amikor én magam is meg voltam szentelve. A megszentelés azt jelentette: szívemben Isten elválasztotta a sötétséget a világosságtól.

A Szentlélek közelebb vitt Istenhez, s a Bibliát számomra Isten sze-

relmes levelévé tette. Ha nem olvastam eleget az ígét, eltorzult képet kaptam Istenről. Az igeolvasás előtt ezért így imádkoztam: „Uram, mutasd meg nekem bűneimet.” Mert az ige ezt mondja: „...a ti vétkeitek miatt rejtette el orcáját előletek, és nem hallgatott meg.” (Ézs 59,2b)

Nem volt elég csak ezt imádkoznom: „Uram, segíts, hogy ne vétkezzem!” Meg kellett aláznom magamat, bűneimet meg kellett vallanom, és bocsánatot kellett kérnem. Akkor Isten megbocsátott, és én így imádkoztam: „Uram, adj nekem világos vezetést az igében. Segíts abban is, hogy elmondhassam másoknak azt, amit a te igédben megértettem.” Akkor megtapasztaltam, hogy amit olvastam, azáltal én is, és rajtam keresztül mások is vezetést kaptak.

A Biblia világos ígéretekkel van tele arra nézve, hogy Isten vezet, és mindig vezetni akar: „Bölcscs tesznek, és megtanítalak, melyik úton kell járnod. Tanácsot adok, rajtad lesz a szemem.” (Zsolt 32,8) „Saját füleddel hallhatod a mögöttes hangzó szót: Ezen az úton járjatok, se jobbra, se balra ne térjetelek!” (Ézs 30,21)

Az Úr vezetése ígéje, érzéseim és körülményeim által történt, de legtöbbször ez a három összhangban volt. Nagyszerű tapasztalás volt, hogy amikor imádkozom, és az Úrra figyelek, érzéseimen és gondolataimon keresztül az Úr szól hozzám. Az imádság így párbeszéddé vált. Meg kellett tanulnom várni, hogy az Úr ígéretei szerint cselekedjen, és az ő útjain vezessen. Az ige is erre biztatott: „Hallgassatok az én szavamra, akkor én Istenetek leszek, ti pedig az én népem lesztek. Mindig azon az úton járjatok, amelyet én mutatok nektek, hogy jó dolgokat legyen!” (Jer 7,23)

Valóban hű pásztorom volt az Úr e hetven év alatt. Azonban sokszor mégsem kaptam vezetést – olykor azért, mert nem ismertem fel az Úr

akarátát, mivel kétség és engedetlenség támadt bennem vele szemben.

Arról is meggyőződtem, hogy Isten akaratának középpontjában nyugalom van. Az időm, a hol, mikor, miért és hogyan kérdéseim Isten kezében vannak. Nem becsültem alá az ördög hatalmát és pusztító akaratát, mégsem féltem, mert a sötétség minden hatalma felett a győztes védelme alatt voltam.

Megtapasztaltam, mit jelent Jézussal együtt „elrejtve lenni Istenben”. Amint a forgószél közepén csönd és békesség van, úgy van békesség és csend az Isten akaratának középpontjában is. Igen, Jézussal elrejtve Istenben, ott csend és béke volt mindig. Körülöttem viharok dúltak, mégis biztonságban voltam, mert magamat Jézus erős kezére bíztam. És akkor nem kellett félnem. Erre biztattak Isten igéi is: „Azért nem féltünk, ha megindul is a föld, és hegyek omlanak a tenger mélyébe...” (Zsolt 46,3) „Isten ugyanis, aki ezt mondta: »Sötétségből világosság ragyogjon fel«, ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán.” (2Kor 4,6)

Boldogan énekelem tehát a 100. hallelujaéneket: „Jézus, vezesd gyermeked, / Megvédhet erős kezed, / Kösziklám és oltalmam, / Egyetlen bizodalom. / Vigy hát, vigy hát, / Vigy, míg éjre nap derül. / És ha minden romba dül, / Benned bízom egyedül. (...) / Vészben én erősségem, / Viharban menedékem, / Minden, minden vagy nekem, / Bizalmam benned vetem. (...) / Fogjad hát meg kezemet, / Vigy hazámba engemet, / Hívén követlek nyomon, / Mert velem vagy, Jézusom...”

Ebben a csodálatos biztonságban folytathat tovább neki átadott életem az ő vezetésével. Dicsőség legyen az ő nagy nevének!

■ SZENCZI LÁSZLÓ

SEMPER REFORMANDA

„Az evangélium oly világos, hogy sok magyarázatra nem szorul. Viszont jól meg kell fontoljuk, meg kell becsüljük, és mélyen szívünkbe kell zárjuk. Csupán azoknak válik hasznára, akik csendes szívvel minden egyebet félretesznek, és figyelmesen tekintenek rá. Úgy, ahogy a napot a csendes vízben könnyen megláthatjuk, és érezhetően melegít is, addig a tom-

boló, zuhanó vízben kevésbé látható, és melegíteni sem képes. Ezért ha azt kívánod, hogy megvilágosodj és felmelegedj, az isteni kegyelmet és csodát megláthatod úgy, hogy a szíved lángra gyúljon, fény áradjon bele, áhítatos és örvendező legyen – akkor gondod legyen arra, hogy elcsendesedj, és ezt a képet mélyen szívedbe vésd. Amikor az igehirdetés az evangélium részleteit szemünk elé tárja, erre indít minket, és alkalmat ad arra, hogy mi magunk is belemélyedjünk az üzenetbe.”

► Luther Márton
karácsonyi igehirdetéséből (1522)
(Vajta Vilmos fordítása)

HETI ÚTRAVALÓ

„Örüljétek az Úrban mindenkor!
Ismét mondom: örüljétek! Az Úr közel!”
(Fil 4,4–5)

Advent negyedik s egyben karácsony hetében az Útmutató reggeli és heti igéi az Úr Jézus első földi eljövételéről tudósítanak. „Lelkünk sóvárogva várja az Urat, mert őbenne örül a mi szívünk.” (Zsolt 33,20.21; LK) Érkezik a Megváltó, örvendezzünk! Ezt tette Mária is (lásd EÉ 38), s így énekelt: „Magasztalja lelkem az Urat, és ujjong az én lelkem megtartó Istenemben...”, mert nagy dolgokat tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve...” (Lk 1,46–47.49) „Megváltót küldött az Isten az ő népének, meghagyá mindörökké az ő szövetségét.” (GyLK 706) És Pál is bátorít: „...imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt; és Isten békessége... meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.” (Fil 4,6–7) A Szentírás utolsó verseiben az ő utolsó kijelentéseit olvassuk: „Én vagyok Dávid gyökere és új hajtása, a fényes hajnalcsillog. (...) Bizony, hamar eljövök.” A mi fohászunk: marana tha – „Jöjj, Uram Jézus!” (Jel 22,16.20) Pál reménysége szerint zsidók s pogányok együtt dicsőítik Istent a gyülekezetben; ezt ószövetségi ígérettel támasztja alá: „Ezért magasztallak téged a népek között, és nevednek dicsőítet éneklek. (...) Örüljétek, népek, az ő népével együtt. (...) Dicsérjétek az Urat mind, ti népek, dicsőítsék őt mind a nemzetek.” (Róm 15,9–11) S ama első szentestén „megjelent Isten üdvözítő kegyelme minden embernek” (Tit 2,11): Isten elküldte Fiát, „aki test szerint Dávid utódaitól származott... Jézus Krisztus a mi Urunk...” (Róm 1,3.4) „...születése pedig így történt (...) Íme, a szűz fogan méhében, és fiút szül, és Immánuelnek nevezik...” Mária megszülte „fiát, akit Jézusnak nevezett el.” (Mt 1,18.23.25) Isten szeretete ünnepe: „Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét...” (Jn 1,14) És angyal evangéliuma zengett a csendes éjben: „Ne féljétek, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek... üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.” A pásztorok sietve elmentek Betlehembe, s „megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisgyermeket” (Lk 2,10–11.16), s dicsőítették Istent ezért. Azért jött az Üdvözítő, hogy Isten „kegyelméből megigazulva reménységünk szerint részesei legyünk az örök életnek.” (Tit 3,7) „Krisztus azért lett emberré, hogy újjászülessünk őbenne! Magára veszi a mi származásunkat, és nekünk ajándékozza a sajátját. Íme, ez az a nagy öröm, amelyről az angyal beszél” – tanít Luther. Isten új életre indító „szeretete abban nyilvánult meg irántunk, hogy egy szülött Fiát elküldte a világba, hogy éljünk őáltala!” (1Jn 4,9; LK) „Az Ige... jött el a világba. (...) Akik pedig befogadták, azoknak hatalmat adott arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek...” (Jn 1,9.12) „Ő Isten dicsőségének kisugárzása és lényének képmása...” (Zsid 1,3) Általa „megjelent a mi üdvözítő Istenünk jósága és emberszeretete.” (Tit 3,4) János nem ír új parancsolatot. „...sőt azt írom, ami kezdettől fogva a miénk volt: hogy szeressük egymást.” (2Jn 5) „Nyílj meg, szívem, fogadd be őt, / Az áldott égi csecsemőt...” (EÉ 150,7)

■ GARAI ANDRÁS

PÓSA ZOLTÁN

Advent

Rám köszönt a reggel, borús várakozás
Után itt a remény, verbő Luca-futás
Szelíd ördögűzés indítja el a fény
Felé sóvárgóknak menetét, égi lény
Istengyermek napja ím egyre közeleg
Karácsonyfaillat, vonzó jászolmeleg
Új testbe költözött már az ódon világ
A bűnök halálát hirdeti Napvilág
Adventi koszorú, csengő, karácsonyfa
Mostantól mindenki gyűljön egy alomba
Azt, ki velünk marad, várja örök élet
Aki kívül reked, lassan semmivé lesz

PALACKPOSTA

Megszületni, karácsonykor

Kinek mit jelent a születésnap? Mit ünneplünk ilyenkor? Egyáltalán a magunk érdeme az, hogy megszületünk, hogy világra jövünk?

Egyik barátom mesélte, nem érti, hogy a születésnapunkon miért mi kapunk ajándékokat. Ehhez nekünk igazából nincs is közünk – mondta –, inkább az édesanyáknak kellene adni valami szépet! Inkább neki, mert a születés az ő érdeme, nem elsősorban azé, akié a születésnap. Így saját születésnapunk legalább annyira édesanyánké is, mint amennyire a miénk. Neki köszönhető ugyanis az életünk.

A világrajövetel emellett hatalmas esemény az életünkben, méltón a legfontosabb. Mert nélküle semmi másról nem is tudnánk beszélni... Csoda – ekkor teremtődik számunkra meg a világ. Világra jövünk. A magyar nyelv nagyon szépen adja vissza e kifejezéssel a megszületést.

És milyen mélyértelmű kép az, ha a karácsonyi történetre gondolunk, hogy Isten az emberek közé *gyermekként* született meg. Nemcsak úgy belépett és megjelent előttünk, felnőtt Isten Fiaként, hanem fokozatosan és lassan vette fel az emberi formát, ahogyan mi mindannyian.

Tegyük most a megszületendő kis Jézus helyébe saját hitünket, és képzeletben gondoljuk el, hogyan történik ennek a hitnek a világrajövele.

Volt egy tiszta lélek, Mária. A tisztasága azért kellett, mert csak ilyen tiszta lélekben születhet meg a mi saját hitünk is. El kell takarítanunk minden nem odavaló dolgot, ami útjában áll, ki kell takarítanunk szívünket. És a tisztaság mellett ott a türelem. Tudnunk kell várni, türelmesnek lenni, amíg az angyal megjelenik. Ez a hit próbája. És a kitartás – például az, hogy keresem a hitemet, keresem, hogy mi ennek a hitnek a lényege – mind-mind a várakozás idejéhez tartozik. És aztán valahol, a titokzatoságban megtörténik... A hit megfogja.

Máriának Gábel hozza a jó hírt, az evangéliumot, hogy Istenre hagyatkozása gyümölcsöt érlelt. Ráhagyatkozunk a kegyelemre, és ő megadja. Majd a világra jön. Hitünk is gyermekként, kis Jézusként jön a világra. Erősödnie kell, táplálni kell őt, etetni, melegen tartani, vigyázni rá. És ehhez egy mindent odaadó, önmagát odaadó szüzi édesanya szükséges. Vagyis meg kell maradjon a tisztaság, meg kell maradjon a gondoskodás, szeretettel kell őt körülvenni.

Hitünket gondosan ápolnunk kell, mint ahogy Mária ringatta Jézust a jászolban. Mert csak ez a gondoskodás, csak ez a szeretet növesztheti. És később csodákra lehet képes. Csodákra, hisz a hitünk Istentől ered. Végző soron tőle származik. Ezért a kis Jézust később Isten Fiának mondják majd, és hatalmas dolgokat visz végbe – az emberekért.

Ennek a hitnek van most a születésnapja. Ez a karácsony. Ez a világra szóló esemény. Ösztönözzön minket e külső ünnep belső hitünk megélésére, megszületésére. Mert ebben az ünnepben eshet egybe a mi személyes hitünk Isten személyes megszületésével.

■ MÉZES ZSOLT LÁSZLÓ

Névjegy:
Mézes Zsolt
László

Budapesti egyetemi lelkészként, lelkigondozóként dolgozom. Végzettségemmel a bibliodráma és pszichodráma területén is próbálom tudásomat a spirituális önismeret, az Istenhez közeledés szolgálatába állítani. 2006 óta vezetem a debreceni láthatatlan színházat (www.jelenletmuhely.hu), ahol e hivatásaimmal mások lelki és szellemi útját támogatni tudom.

Az oldalt szerkesztette: VITÁLIS JUDIT

„Jó hírt mondok, jer, halljátok...”

Fiatalok találkozása az örömhírről és az Üdvözítővel

► A Lukács evangéliumából jól ismert karácsonyi történet szerint Jézus világrajövetelének éjszakáján angyal jelent meg a közelben tanyázó pásztoroknak, és az Üdvözítő megszületéséről beszélt nekik. De nemcsak tudósította őket a jó hírről, hanem örövendezésre is hívta őket. Az ünnep sokszor felcsendülő dallama, a *Mennyből jövök most hozzátok* kezdetű ének (*Evangelikus énekeskönyv*, 150) is erre biztat bennünket. Alábbi összeállításunkban – Luther szerzeményének „jó hírt mondok, jer, halljátok” éneksorából kiindulva – az Evangelikus Hittudományi Egyetem teológusotthonának néhány lakója vall arról, hogy ők mikor, kitől, hogyan hallottak a jó hírről, és mikor, minek a hatására tudatosult bennük, hogy az Ige értük is testté lett.

Bősze Veronika Györből, Mrkva Renáta a hévízgyörki, Szabó Adrienn Anita a dabas-gyöni gyülekezetből, Magyar Tamás pedig Nyíregyházáról érkezett a teológiára; Veronika, Renáta és Tamás lelkésznek készül, Adrienn hittanár szakra jár. Mivel a teológusotthonba nemcsak az intézmény hallgatói nyervehetnek felvételt, hanem más felsőoktatási intézményben tanuló, adott esetben más felekezethez tartozó diákok is, és ők is az egyetemi gyülekezet tagjai, közülük is megszólaltatunk egy metodista fiatalembert. A miskolci születésű, de most Szegedre hazajáró Sztupkai Marcell az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, filmelmélet és filmtörténet szakirányon tanul.

– Mikor, kitől hallottatok először az örömhírről?

ADRIENN: Elevenen élnek még bennem az emlékek ezzel kapcsolatban. Eszembe jut, amikor édesanyám és édesapám imádkozni tanított. Amikor óvodában mindig énekeltünk, és eszembe jutnak az első hittanórákon átértékelések. Valami új, ami nagyon jó, és sokat szeretnék még róla tudni – erre gondoltam először.

RENÁTA: Én is még egészen kicsi koromban hallottam először az örömhírt. Családunkat és a neveltetésemet a keresztény szellemiség jellemezte. A gyülekezetben való aktív jelenlét természetes része volt az életemnek.

VERONIKA: Összesen tizenhárom évet jártam egy evangélikus intézménybe, méghozzá a györi Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központba. Így már elsőskoromtól kezdve folyamatosan hallottam az örömhírről. Akkor még játékos módon tanultunk Istenről, Jákóbról, Nőéről, Jézusról és a tanítványokról.

Az első emlékem az, amikor első osztályos korunkban *Saci* néni, a hitoktatónk egy tükörírással írt mondatot mutatott a hittankönyvünkben. Nagy kíváncsisággal néztük, hogy mi is lehet az a rejtélyes, számunkra olvashatatlan írás. Aztán *Saci* néni az óra vége felé körbement egy tükörrel, az írás fölét tartotta, és így el tudtuk olvasni. Az ígére már nem emlékszem, és arra sem, hogy az *Ó-* vagy az *Újszövetségből* való volt-e, de arra igen, hogy ez akkor, hétévesként milyen felemelő és örömteli érzés volt!

TAMÁS: Tizennégy éves koromban kezdtem el a konfirmáció órára járni. Kiskoromban egy-két évig jártam ugyan hittanra, de mivel nem egyházi volt a sulim, ez abba maradt. Aztán az Emmaus gyülekezetbe kezdtem járni Nyíregyházán, közel az otthonomhoz. *Bozorády Zoli* bácsi volt a lelkész, akitől először hallottam Jézusról. Akkor még nem tudtam hová tenni sok dolgot a hitemmel kapcsolatban, viszont rengeteget köszönhetek neki – nem mellesleg abban is része volt, hogy most a teológus vagyok.

MARCELL: Lelkészcsaládba születtem, és a szüleim kezdetektől

fogva a Biblia szerint nevelték a testvéreimet és engem. Így előfordult, hogy a vasárnapi gyermekórákon már többszörösen ismert evangéliumi történetekkel találkoztam. Emlékszem azonban arra a délutánra, amikor óvodásként

olyan pillanatok voltak, amikor elindítottak bennem valamit, és rádöbentettek erre! És ezt megerősítette bennem az akkor útravalóként kapott ígém, amely életem vezérigéjévé vált: „Légy hű mindhalálig,

ZSOLCZA BALÁZS ALKOTÁSA

apától az első gyermekéneket megtanultuk: „A szívem örömmel van tele, mert Jézus a legjobb barát...”

– Mikor döbentetek rá arra, hogy az Ige személy szerint értetek is testté lett, hogy Jézus értetek is megszületett, és a ti bűneitekért is vállalta a keresztet?

VERONIKA: Az iskolában minden hetedik tanuló konfirmációs oktatáson vesz részt, majd az oktatás után tavasszal közösen konfirmációs vizsgát tesz az udvarban lévő Öregtemplomban. Mint az összes evangélikus osztálytársam, én is minden pénteken ott voltam a délutáni konfirmandusoktatáson. Aztán a vizsga is simán lezajlott.

Ezek után elkövetkezett az első úrvacsoravétel napja, és az azt követő áldás. Ott térdeltünk az oltár körül, szép fehér egyenruhánkban elkövettem a lelkész pedig mindegyikünk előtt megállt, és elmondott mindegyikünknek külön-külön egy személyes ígét, miközben kezeit a fejünkre tette. Az én személyes ígém így hangzott: „Akit nekem ad az Atya, az mind énhozzám jön, és aki énhozzám jön, azt én nem küldöm el...” (Jn 6,37)

ADRIENN: Számomra is a konfirmáció volt ez az esemény. Ahogy álltunk az oltárnál, együtt a társaimmal. Majd a személyes áldás. Mindenkinék. Egyenként. Az úrvacsoravétel. Ezek mind-mind

és neked adom az élet koronáját.” (Jel 2,10)

TAMÁS: Gyülekezetünkben az a szokás, hogy minden évben advent negyedik vasárnapján előadnak a kicsik, a serdülők és az ifik egy-egy karácsonyi történetet. Mindig nagyon megindítóan találtam ezeket, legfőképpen a kicsi gyermekekét. Valahogy sugárzott róluk az ártatlanság, szelidség, alázat, amely Jézusban is megvolt. Ennek hatására döbentem rá, hogy ő értem is eljött, és nem élhetek nélküle.

RENÁTA: Nekem mindez a felnőtté válásom részévé lett. Számomra nem okozott megdöbbenőt és „páli fordulatot”, hiszen végig jelen volt az örömhír az életemben. Inkább egyre többet értettem meg és fogtam fel belőle. Fokozatosan, szépen lassan. Egy konkrét eseményhez és időponthoz éppen ezért nem tudom kötni. De mindenképpen kellett hozzá a megértés, amikor az ige már nem „csak” egy történetet jelentett, hanem az én életem megváltásáért is megszületett a Megváltó, és vállalta bűneimért a keresztalált. Ennek felismerését talán a konfirmációm megelőző időszakhoz kötöm.

MARCELL: 2009 nyarán az országos metodista ifjúsági csendesnapokra – mivel túl fiatalnak éreztem magamat – csak betekintgetni mentem. A középiskola előtt áll-

tam; kérdésekkel, aggályokkal érkeztem meg. Az istentiszteleten kívül csupán néhány programon vettem részt. Az egymásra épülő igehirdetések nyomán azonban valami egyre inkább kezdett megfogalmazódni bennem. Majd az utolsó esti alkalom végén lehetőséget kaptunk, hogy terheinket letéve áldást kérjünk az adott problémáink megoldására, az életünkre, az új életünkre. Ebben az áldásban szívemet kitarva fogadtam be Krisztust, elfogadva azt a hatalmas kegyelmet, amelyet az ő keresztaláltában én is megkaphattam.

– Hogyan, miben változtatott meg ez a felismerés benneteket?

VERONIKA: Szerintem erre a kérdésre elég, ha annyit válaszolok, hogy jelenleg az Evangelikus Hittudományi Egyetem teológus-lelkész szakos hallgatója vagyok, immáron negyedik éve. Tanulmányaim befejezése után szociálisan hátrányos helyzetű gyermekekkel szeretnék foglalkozni.

TAMÁS: Ami korábban talán csak nemes, tiszta, elgondolkodtató dolognak tűnt, mostanra, azt lehet mondani, az ember életének szerves részévé válik. Nem elegendő, hogy csak karácsonykor forduljunk oda az emberekhez, ekkor legyünk kedvesebbek. De fontos – talán a legfontosabb –, hogy ezt átmentsük mindennapjainkba.

ADRIENN: Az ember megtapasztalja, hogy milyen jó érzés, ha van valaki, aki félt, óv, szeret, nem mond le rólad semmilyen körülmény között. Akihez bármikor fordulhatsz, érjen akár öröm vagy bánat az életedben, akármilyen legyen, ő mindig ott van. Ez az érzés boldogsággal és biztonsággal tölt el. Szeretném, ha mindezt minél több emberhez el tudnám jutatni! Ezért is nagyon fontos ez nekem.

Ennek az elhívásnak a hatására érettségi után az Evangelikus Hittudományi Egyetem hallgatója lettem. Az egyetem elvégzése után az én Uramnak – méltatlanul bár, de – elhívott szolgálja szeretnék lenni. Jelenleg az érdeklődésem az ifjúság nevelésére és a szenvedélybeteg lelkigondozására irányul. A jövőben ezzel is szeretnék mélyebben foglalkozni.

MARCELL: Az imádságaim mélyebbek lettek. Másogy kezdtem a világot szemlélni, és ma már nagyon sok esetben Istent és az ő csodáit látom meg. Igyekszem mindenkor örülni. A hit, hogy az Úrnak terve van velem, és gondoskodik rólam, biztosságot ad bizonytalan élethelyzetemben. Mert ahogyan ígérte: „...íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28,20b)

RENÁTA: A gyülekezettel való szoros kapcsolat révén életem természetes velejárójaként tekintek a Krisztusban való hitemre. Személyiségem részévé vált, és beépült az életem minden zugába ez a talán felfoghatatlan tette az Istennek. A hitem ezáltal megerősödött, bár akkor is kisebb, mint egy muszármag. A kapaszkodást és a biztosságot jelenté számomra, hogy van egy Megváltóm, aki nem hagy elveszni, hanem az örök élet reménységét nyújtja számomra. Minden napon hálás lehetek ezért a nagy kegyelméért Istennek, mert elküldte az ő egyszerűült Fiát értem, ahogy mindenki másért is.

■ V. J.

Mindenki, senki, sokan, néhányan?

Egyházak az állambiztonság célkeresztjében – reflexió egy olvasói levélre

■ MIRÁK KATALIN

Bár mást is joggal kiemelhetnék az *Evangélikus Élet* november 30-i, tartalmas számából, a legizgalmasabb írás számomra *Itt és Szilvia* olvasói levele volt (*Minden lelkésznek volt kapcsolata a Stasival?*, 15. o.). A szerző probléma- és kérdésvetése további disputát generálhatnak, de akár egy széles körű konferencia is szerveződhetne körük, néhány gondolata pedig – tényfeltáróként – engem különösen is reflektálásra készítet.

Először is ismét egy írás, amely felhívja a figyelmet *Joachim Gauck*

német kommunizmus Gauck-féle látteleme a magyar olvasót, különösen is az evangélikus egyháztagot – szakmait és laikust egyaránt – folyamatos összehasonlításra, ön- és egyházvizsgálatra készíti. (Közben persze állandóan kísért a „szomszéd füje mindig zöldebb” csalóka kesergése is.)

Miért vált „erős várrá” az evangélikus egyház az NDK-ban? Hogyan maradhatott a Kádár-kori magyarországinál keményebb diktatúrában is számottevő tényező, amellyel a politikai vezetésnek folyamatosan számolnia kellett? Miért tudott náluk

ban mindenképp érdemes tisztázni, mert saját házunk táját is érinti.

A volt szocialista tábor országában az egyházpolitika irányítása lényegében azonos elvek alapján és hasonló intézményi keretek között folyt. Így a hazai kommunista pártvezetés is moszkvai intenciók alapján alakította ki egyházpolitikáját, és a végrehajtását alapvetően két szerv végezte. Egy hivatal, amelyet hivatalosan deklarált funkciója szerint az egyházakkal való kapcsolattartás és ügyintézés céljával állítottak fel; és egy, a belügy(minisztérium) szervezetén belüli, a belső elhárítás egyházi vonalán dolgozó egység.

Utóbbi feladata az volt, hogy elhárítsa az *egyházi reakciónak* „a demokratikus államrend elleni” támadásait. Mindkettő a vezető pártszervek (pártkongresszus, Központi Bizottság, Politikai Bizottság) által meghatározott irányelvek végrehajtásán fáradozott, természetesen a maga személyi állományával és eszköztárával. Az Állami Egyháziügyi Hivatal (ÁEH) hivatalos és *nyílt* (azaz köztudott, közismert) *kapcsolatban* állt a lelkészekkel, egyházvezetőkkel. Ez a fajta kapcsolattartás és -építés olykor a média bevonásával folyt, kiváló propagandafogásként közvetítve a közvélemény számára állam és egyház *jó viszonyát* a szocializmusban.

A Belügyminisztérium állambiztonsági részlege – Magyarországon a BM III./III. Belsőreakció-elhárító Csoportfőnökség különböző osztályai és alosztályai – ugyancsak az egyházpolitikai célok gyakorlati megvalósításán dolgozott a maga módszereivel, eszköztárával és titkos kapcsolatrendszerével. (Ha a hálózati szerepvállalás súlyáról gondolkodunk, fontos ismerni azt a tény, hogy a politikai rendőrség működését szabályozó belügyminiszteri rendeletek, utasítások stb. és az állambiztonsági oktatóanyagok is minden állambiztonsági eszköz közül, beleértve a legmodernebb technikákat is, a leghatékonyabbnak a titkos segítők összességéiként definiált *ügynökhálózatot* nevezik meg!)

„Világosság” az egyháziügyi hivatalban

A kétfajta – *nyílt* vagy *titkos* – kapcsolat közti különbség az ÁEH, illetve a volt állambiztonsági szervek iratai alapján ma már világosan látszik, s ezért nekünk is különbséget kell tudnunk tenni köztük. A köznyelv általában a lelkészek „állami szervekkel való kapcsolatáról” beszél, az is fontos azonban, hogy adott esetben épp melyik állami szervről van szó. A lelkészi kar nagy része szolgálata során – kötelező behívásra, kényszerűen vagy önként, egyszer, néha vagy rendszeresen, de – megfordult az ÁEH budapesti épületében vagy a hivatal megyei képviselőjénél.

Ezek az utak a visszaemlékezések szerint sokszor a család otthon maradó tagjaiban, a gyülekezeti tagokban, a munkatársakban is szorongást és aggodalmat váltottak ki, mivel nagyjából (nagyjából!) tudták, hogy az apa, a lelkész úr hová, kikhez megy.

Egészen másfajta kapcsolatot jelentett, ha a – belügy hálózati nyilvántartásában fedőnévvel is szereplő – lelkész adott esetben a lelkészi munkaközösség ülésének szünetében, félreeső folyosószegetbe húzódva telefonált a Belügyminisztérium hivatalos dolgozójának – a *tartótiszt-*

jének – azzal, hogy most sajnos nem tud elmenni a megbeszélte találkozóra, mert hivatalos elfoglaltságáról nem tud feltűnés nélkül távozni, de a legközelebbi megbeszélte időpontban ott lesz a szokott helyen.

A helyzet azonban korántsem ilyen fekete-fehér. A „csak” az ÁEH-ba bejárók olykor többet árthattak személyeknek, de hosszú távon az egyház ügyének is, mint a titkos kapcsolatba esetleg zsarolással, terhelő adatok birtokában belekényszerített vagy önsz érdekéből, ám felzárkózott együttműködő ügynökök.

Tovább bonyolítja a tisztánlátást az a ma már dokumentálható tény, hogy a magyar hírszerzés 1968 végétől három évig titkos állambiztonsági egységet működtetett az ÁEH-ban. A hivatalba – mint ügynevezett *fedőszervbe* – telepített, „Világosság” fedőnévű belső *hírszerző rezidentúra* tagjai közül többen az egység (véltetően 1976-ban történt végleges) felszámolása után is ott maradtak az ÁEH-ban. (Mint például a komoly belügyes előélettel bíró *dr. Pozsonyi László* rendőr főhadnagy, hírszerző tiszt, akire a Protestáns Főosztály nemzetközi ügyekkel foglalkozó előadójaként, majd vezetőjeként az idősebb lelkész-nemzedékek még jól emlékezhetnek.)

Ők mint a hivatal dolgozói intézték tovább az egyházi ügyeket, tárgyaltak a lelkészekkel, vagy a keletberlini Michael Pflug által is említett-höz hasonló alkalmakat tartottak: „Évente meg kellett jelennünk a kerületi hatóságoknál, ahol nagyon kedvesen érdeklődtek a gyülekezeti élet felől.”

E szituáció felidézett elemei – például a helyszín (*kerületi hatóság*) a ritka rendszeresség (*évente*) és a ha-

tóság formális, nagyon általános érdeklődési területe (*a gyülekezeti élet*) – a keletnémet egyháziügyi hivatalal való találkozást valószínűsítik. A részletek inkább a *nyílt* kapcsolatot írják le, mintsem az egészen más jellegzetességekkel bíró titkos állambiztonsági viszonyt. A német lelkész maga is jelzi, hogy ez nem „olyan”, az-

az a társadalom által leginkább elítélt beépítettség volt. Előbb egy diakónus kollégája valóban „klasszikus” ügynökpályáját ismerteti igen érzékletesen, s csak ezek után írja: „Ha nem is ilyen formában, de minden lelkésznek volt kapcsolata a Stasival.”

Ily módon, bár a minden lelkész esetében fennállt Stasi-kapcsolatra utaló sommás félmondat szerencsétlenül megfogalmazott, felületes általánosításnak tűnik, mégis helytálló. A teljes mondat ugyanis pontosan azt a kettősséget írja le, amely az egyháziügyi hivatal és a belügy egyidejű jelenlétét jelentette az egyházi életben, s amely Magyarországon is nagyon hasonlóan folyt. (Például a fentebb említett „Világosság” rezidentúra révén.) Mivel azonban az egykori keletnémet állambiztonsági gyakorlatról itthon igen keveset tudunk, érdemes lenne minderről a lelkész magától külön is meginterjúvolni.

Tisztábban látni, mint a kortársak

Egyháziügyi hivatal vagy belügy, egymással is rivalizáló állami szervek, nyílt vagy titkos kapcsolat? Lehetséges, hogy e területek határai csak ma, a történeti kutatások révén láthatók a korábbiánál világosabban. Az egykori NDK-ban szolgáló lelkészben azonban máig élénken megmaradt az évtizedeken át tartó nyomasztó tapasztalat, amely idővel meghatározó élményévé vált, az tudniillik, hogy az állam, a párt és ezek képviselői mindig és mindenhol jelen voltak egyháza s így a saját életében is.

A kommunista diktatúrák elmúltával nekünk megadatott, hogy tisztábban lássuk azt is, ami a kortársak előtt esetleg „tükör által” volt homályos. A németországi múltkutatás, amely a második világháború után

könyvére. Az evangélikus lelkész, jelenlegi német államfő korábban az egykori keletnémet állambiztonság, a Stasi iratainak kezeléséért felelős külön megbízott és az e célra felállított intézmény (a köznyelven az ő nevével emlegetett, úgynevezett „Gauck-intézet”) vezetője volt. Visszaemlékezése idén június óta magyarul is olvasható *Nyári fagyok – őszi kikelet* címmel.

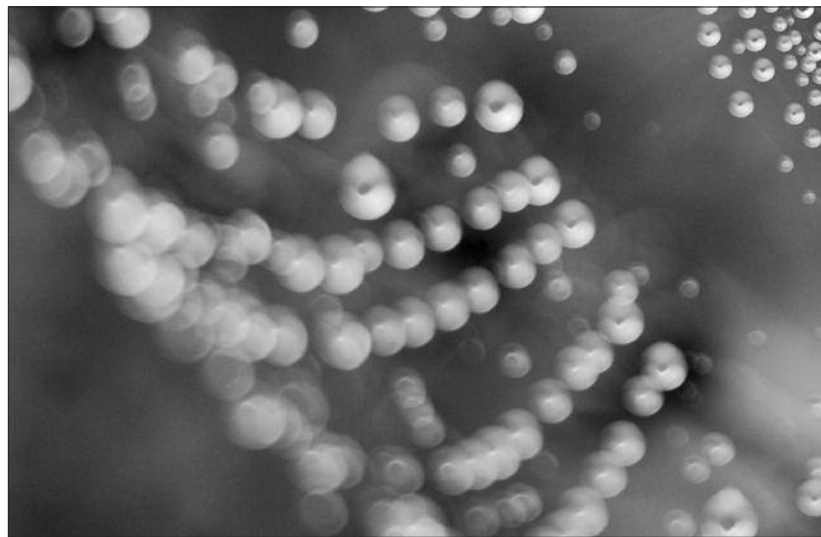
A kötetet számos szakmai kézbe eljuttattam, köztük az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára igazgatójának és munkatársainak, de kaptak belőle a Nemzeti Emlékezet Bizottság tagjai is.

Bevallom, nem kis evangélikus büszkeséggel adtam át a címzeteknek a Luther Kiadó kiadványát – és azzal a tanáros intéssel, hogy bizony „kötelező olvasmány”. A szorosan vett történetészakma számára kétségtelenül az, hiszen mind a keletnémet állambiztonság működésé-

erős fraternitás működni a lelkészi karban? Miért volt egyértelmű és hatékony az egyházvezetői fellépés az állambiztonsági akciókkal, például a lelkészeket célzó szervezési kísérletekkel szemben? Mely buktatói voltak és eredményei születtek az ot-tani irat- és tényfeltárásnak? Milyen társadalmi visszhangot váltott ki a német társadalomban a titkos belügyi iratanyag nyilvánosságra kerülése? Ez itt csak a kérdésvetések helye, a – németországi – válaszok Gaucknál elolvashatók.

A kommunista pártállam az „egyházi reakció” ellen

Az olvasói levél megerősített abban a hitemben, hogy a téma nemcsak egy – bennfentes, a témát megszállottan kutató – szűk szakmai kör számára fontos, hanem szélesebb érdeklődésre is számot tart. A figyelmes olvasó pedig jó eséllyel fedezi fel az ellentmondásokat.

ről, mind a valaha szigorúan titkos belügyi iratanyag 1989 utáni „utókezelésének” németországi módjáról, de a folyamat társadalmi hatásairól is fontos tényeket és ismereteket közöl.

E helyen azonban sietek hozzátenni, hogy az olvasmányos és közérthető stílusban megírt könyv mindenki számára jó szívvel „ajánlott irodalom”. Aki élt a hazai kommunizmus és szocializmus idején, és járt a két német államban, annak azért, aki nem, annak azért. A kelet-

Gauck könyve a diktatúrában is megőrizhető tisztánlátás és az elhárítólódás lehetőségét írja le életpéldák során keresztül. A leomló berlini falra emlékező német lelkész, *Michael Pflug* ellenben – saját élet-tapasztalatként – így fogalmaz: „...minden lelkésznek volt kapcsolata a Stasival”. Az *Itt és Szilvia* által felvetett ellentmondás azonban a kötet és az idézett félmondat között, úgy sejttem, látszólagos. Inkább jellegzetes fogalomzavar, illetve bizonytalanság áll a háttérben, amelyet azon-

különösen érzékenyen közelít a közösség egészét elítélő „kollektív bűnösség” kérdéséhez, számunkra – esetleges ellentmondásaival együtt is – tanulságos minta lehet.

A szerző történész, a Magyarországi Evangélikus Egyház Tényfeltáró Bizottságának tagja

Istentiszteleti rendek

2014. december 21. • Advent 4. vasárnapja. Liturgikus szín: lila.
Lekció: Fil 4,4–7; Ézs 52,7–10. Textus: Jn 1,19–28. Énekek: 137., 149.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyülekezés napja) Iványi Gábor; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (hittanosok karácsonyi műsora) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV., Megyeri Klub, Megyeri út 207.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovsky Éva; de. 11. (úrv.) Cselovszky Ferenc; du. 6. (Karácsonyi oratórium) Smidéliusz Gábor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Pelikán András; du. 4. (gyermekkarácsony) Pelikán András; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; du. 6. (vespera) Schulek Máttyás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Missura Tibor; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Bence Áron; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (gyermekkarácsony) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; de. 4. (adventi teadélután); **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Dávid; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Győri Dávid; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; du. 4. (gyermekkarácsony); **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; du. 4. (gyermekkarácsony); **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Máttyás; **Budafokegyháza, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

2014. december 24. • Szenteste. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Zsid 1,1–6; Ézs 9,1–6. Textus: Mt 1,20b–23. Énekek: 150/154.

Budavár, I., Bécsi kapu tér du. 4. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. (német, Krisztus-vespera) Johannes Erlbruch; éjféli Bence Imre; **I., Fő u. 43. (katolikus templom)** du. 3. (német, ökumenikus családi istentisztelet betlehemesel); **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** du. fél 3. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** du. 2. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** du. 4. Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** du. 4. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** du. 4. Gáncs Péter; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** du. 4. Aradi György; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** du. 2. (szlovák, kétnyelvű családi, gyermekműsora) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** du. 4. (úrv.) Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** du. 4. Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** du. 4. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** du. 4. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** du. fél 3. Gáncs Tamás; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** du. 4. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** du. 5. Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** du. 3. (gyermekbarát istentisztelet) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** du. fél 4. (karácsonyi organamuzsika) du. 4. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** du. 4. Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** du. 5. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** du. 4. (gyermekkarácsony) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** du. fél 5. (családi) Vető István; éjféli 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** du. 3. Kulcsár Márton János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** du. 5. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** du. 5. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** este fél 9. ifj. Zászkaliczky Pál; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** du. 4. Győri Dávid; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** du. 3. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** du. 4. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** du. 2. Zólyomi Máttyás; **Budafokegyháza, XXII., Játék u. 16.** du. fél 4. (karácsonyi gyermekműsora) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** du. 4. dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** du. 3. (gyermekkarácsony) Endreffy Géza.

2014. december 25. • Karácsony ünnepe. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Lk 2,1–14; Mik 5,1–4a. Textus: Tít 2,11–14. Énekek: 151/156.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.) Sztójanovics András; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. (úrv.) Sztójanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Gerőfiné dr. Brebovsky Éva; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Pelikán András; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. (úrv.) Gombkötő Beáta és Seben Glória; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Gáncs Tamás; de. fél 11. (gyermekistentisztelet) dr. Blázy Árpádné; de. fél 11. (úrv., zenés istentisztelet) Gáncs Tamás; du. 6. dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv., televíziós közvetítés) Keczkó Pál és Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **XIII., Frangepán u. 41. (református templom)** de. 8. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. (úrv.) Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Kendeh K. Péter; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Bátorvics Gábor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** (úrv.) Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Máttyás; **Budafokegyháza, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2. (úrv.) Donáth László; **Törökbálint, József Attila u. 31. (református templom)** de. fél 9. (úrv.) Endreffy Géza.

Folytatás a 26. oldalon • Összeállította: BALLA MÁRIA

ISTENTISZTELET-KÖZVETÍTÉS A MAGYAR TELEVÍZIÓBAN

Bemutatkozik a Budahegyvidéki Evangelikus Egyházközség

Budapesten, a Déli pályaudvartól pár percre, a XII. kerület, Kék Golyó utca 17. alatt található a budahegyvidéki egyházközség új temploma és gyülekezeti központja. Több mint fél évszázados út vezetett addig, amíg a gyülekezet ebben a szép templomban megtarthatta első istentiszteletét.

A gyülekezetalapítás és a templomépítés szándéka már az 1920-as években felmerült a budavári egyházközséghez tartozó, de a budai hegyvidéken élő evangélikusok szívében. 1936-ban egy iskolában megtartották az első budahegyvidéki istentiszteletet, 1943-ban megalakult a budahegyvidéki lelkészi kör.

1953-ban lett önálló a gyülekezet; első lelkésze *Danhauser László*, segédlelkésze *Ruttkay Elemér*, első felügyelője *dr. Kardos Ernő* volt.

Az istentiszteleteket 1951 és 2000 között a Tartsay Vilmos utcában, egy lakásból átalakított kápolnában tartották. Itt volt az istentiszteletek csendes résztvevője *Ordass Lajos* püspök is, a gyülekezet tagja. 1994-ben jutottak hozzá a hegyvidékiek a Kék Golyó utcában egy telekhez, amelyen egy elhanyagolt, műemlék jellegű lakóépület és számos garázs állt. A telken 1998-

ban Isten csodálatos kegyelméből lelakhatták templomuk alapkövét, felújíthatták az épületet, felépíthették és 2001-ben felszentelheték templomukat, 2002-ben pedig megszólalt az új orgona is. Ebben az időben *Bácskai Károly* és *Vári Krisztina* voltak a gyülekezet lelkészei.

A hegyvidéki az egyik legnagyobb területű budapesti gyülekezet. A főváros XII. kerülete, az I. kerület egy

Evangelikus istentisztelet a Magyar Televízióban

December 25-én, karácsony ünnepe 11 órától istentiszteletet közvetít a Magyar Televízió 1-es csatornája a budahegyvidéki evangélikus templomból. Igét hirdet *Keczkó Szilvia* és *Keczkó Pál* lelkész.

ISTENTISZTELET-KÖZVETÍTÉS A MAGYAR RÁDIÓBAN

Bemutatkozik a Pesti Evangelikus Egyház Deák Téri Gyülekezete

A pesti evangélikusság gyülekezetté szerveződésére *II. József* türelmi rendelete (1781) után került sor. A szervezés első lépéseit *Pongrácz Boldizsár* péteri földbirtokos tette meg, akit ebben anyagilag támogattott *gróf Belezsnay Miklósné*. A városi polgárság egyik fiatal tagjának, *Liedemann János Sámuel* kereskedőnek, a gyülekezet későbbi gondnokának fáradszóró munkája nyomán 1787-ben alakult meg a pestbudaikai első evangélikus gyülekezet.

Lelkészül a három nyelven prédikáló *Molnár Jánost* hívták meg. A gyülekezet többsége ebben az időben német ajkú volt, de egyre nőtt a szlovák iparosok, munkások száma is. A magyar híveknek havonta egy alkalommal tartottak istentiszteletet.

A gyülekezet igen hamar templomot, iskolát és paplakot akart építeni. Ehhez a telket 1792-ben kapták meg Pest városától. Először az imaterem készült el, majd 1795-ben a lelkészlakás mellett megnyílt az elemi iskola is. A templom terveinek elkészítésére *Krausz Jánost* kérték fel. A terveket *Pollack Mihály* átdolgozta, és megépítette a templomot klasszicizáló empire, palatinus stílusban.

Az alapkövetését 1799-ben történt, az építkezés a napóleoni háborúk mi-

Evangelikus istentisztelet a Kossuth rádióban

December 26-án, karácsony 2. napján 11.03-tól istentiszteletet közvetít a Kossuth rádió a budapesti Deák téri evangélikus templomból. Igét hirdet *Smidéliusz Gábor* igazgató lelkész.

att késett, ezért a felszentelésre 1811 pünkösdjén került sor. A templom homlokzatát *Hild József* 1856-ban áttervezte, majd 1875-ben lebontották az életveszélyessé vált tornyot.

A 19. században sok jeles lelkésze volt a gyülekezetnek: *Székkács József*, *Ján Kollár*, *Győry Vilmos*, akik irodalmi munkásságukról is híresek. A közösség növekedésnek indult, és a szlovák gyülekezet 1854-ben önállóan saját templommal. A parókiaépületben található Evangelikus Országos Múzeum sok tárgyi emléket őriz ebből az időből, többek között híres evangélikusok portréit.

SEMPER REFORMANDA

csak élsz, mert sohasem lehetsz benne eléggé biztos. Ez az alap és örökség, melyre a jó cselekedetek épülhetnek... A hit éri el, hogy Krisztus a mi-

része és e pillanatban még Budakeszi is hozzá tartozik. Nyilvánartásában hétszáz család szerepel, családtagokkal együtt mintegy ezer hívet számlál a közösség. A budakeszi leányegyházközségben *Lacknerné Puskás Sára* végzi a lelkészi munkát, melynek eredményeként szépen megerősödött a helyi közösség, és a jövő év januárjától önállósodik.

A gyülekezet jellemzője a nyitottság. Mindenkit szeretettel hívnak és várnak, aki felkeresi az istentiszteleteket, a biblia- és hittanórákat, a zenés áhitatokat, a keresztyén értelmiségi fórumot. Minden korosztály részére vannak rendszeres alkalmak, a baba-mama körtől az ifjúsági órákon, házaspáros körön és énekkaron keresztül az idősebbek keddi esti vagy csütörtöki délelőtti bibliaórájáig.

A kerület iskoláinak többségében képviselteti magát az egyházközség, megtartva a kötelező hit- és erkölcsstanórákat. Emellett nagy létszámú gyülekezeti óvodás- és kiskisiskolás-hitoktatás zajlik a gyülekezeti központban. A hónap első és harmadik vasárnapján a hagyományos liturgiájú istentiszteletek mellett gyermek-, illetve könnyűzenés istentiszteletet is tartanak.

A Deák téri iskola is ebben az időszakban erősödött meg, vált középiskolává, majd a helyet kinőve 1905-ben került át a fiúgimnázium a fásori főgimnázium épületébe.

A 20. század sok változást hozott a közösség életében. A Pesti Evangelikus Egyház területe csökkent, több gyülekezet önállósodott.

Jelenleg az aktív élet a kisközösségekben zajlik. A parókiaépületben működik a Kisdeák Evangelikus Óvoda, amely 1998-ban jött létre.

A gyülekezethez tartozik a *Lutheránia* kórus, melynek karmestere *dr. Kamp Salamon*, korrepetitor orgonistája *Mekis Péter*.

A gyülekezet igazgató lelkésze *Smidéliusz Gábor*; lelkészei *Gáncs Péter* püspök és *Cselovszky Ferenc*, másodlelkésze *Gerőfiné dr. Brebovsky Éva*. Orgonistája *dr. Finta Gergely*. Felügyelője *dr. Sólyom Jenő*.

A régiek Insula Lutheranának, evangélikus szigetnek nevezték a pesti Belváros szívében található gyülekezeti központot. Ez a jelenlegi közösség szándéka is: hogy a felújított, lelki megerősödés helye, oázis lehessen a nagyváros forrágában minden kereső, békére vágyó számára.

énk, és az ő szeretete teszi lehetővé, hogy mi az övéi vagyunk. Ő szeret, így hiszünk – s így válunk eggyé vele. Mivel pedig felebarátunk is hisz, és szeretetünkre vár, mi is szeressük őt, nehogy hiába várjon ránk. Az egyik hasonló a másikhoz: Krisztus segít rajtunk, mi pedig felebarátunknak segítünk..."

► Luther Márton karácsonyi igehirdetéséből (1522) (*Vajta Vilmos fordítása*)

F I Z E S S E N E L Ő L A P U N K R A I !

A karácsonyi fenyők

Karácsony ünnepének fontos kelléke, jelképe a feldíszített fenyőfa, a karácsonyfa. Illata betölti a lakást, a díszek fénye meleget és meghitt hangulatot varázsol otthonunkba. (A karácsonyfa-állítás eredetéről az *EvÉlet* december 7-i számának az *Üzenet az Ararátról* rovatában olvashattunk *Jerabek-Cserépes Csilla* tollából.)

Magyarországon *Brunsvik Teréz*, az első magyarországi óvoda megalapítója állított először fenyőfát karácsonykor 1824-ben.

Podmaniczky Frigyes *Naplótöredékeiben* ezt olvashatjuk: „Midőn szüleim Pestre jöttek első ízben (1826 körül) telelni, még sehol karácsonyfa nem volt kapható, s szüleim maguk papirosból állították össze...”

A karácsonyfa-állítás eleinte csak az arisztokrácia körében volt szokás, de az 1840-es évektől már a módosabb polgároknál is divatba jött. Érdekes, hogy a reformkorban még minden gyermek külön-külön kapott karácsonyfát, később a lányok és a fiúk együtt kaptak egy-egy külön fát. A földművesek sokáig fölöslegesnek és értelmetlennek tartották, hogy fenyőt áldozzanak fel az ünnepük miatt, így sokuknál csak 1945 után honosodott meg a fenyőfaállítás.

A magyar *karácsonyfa* szó kétszáz éve még a földesúr részére karácsonyi adóként szállítandó tűzifát jelentette. Mai jelentését a német *Weihnachtsbaum* tükörfordításaként nyerte.

A tőlünk északra eső országokban mindig nagy becsben tartották a fenyőt. Örökzöld ágaira úgy tekintettek, mint az élet folytonosságának jelképe, amely azt sugallja, hogy az élet úrrá tud lenni a halálon, s a természet téli tetszhalálát az újjászületés, a tavasz követi.

A karácsony előtt kivágott fák számára azonban nem lesz új tavasz. Akkor is nehéz szívvel gondolunk erre, ha tudjuk, hogy ma már elsősorban nem az erdőkből vágják ki a karácsonyfának szánt fenyőket, hanem a kifejezetten az erre a célra telepített ültetvényekből.

Magyarországon főleg a Nyugat-Dunántúlon, elsősorban Zala megyében van hagyománya a fenyőtermesztésnek. Legjobb termőterületei a csapadékos, savanyú talajú vidékek. A fenyőültetvényeket jellemzően családi keretek közt művelik, de erdészetek, ritkábban nagyobb mezőgazdasági vállalkozások is természetesen fenyőt. A családi vállalkozások az értékesítést legtöbb esetben maguk végzik.

A fővárosban eladott karácsonyfa mennyiség jelentős részét négy Zala megyei falu: Belezna, Lisz, Nemespátró és Surd biztosítja. Az ott élőknek nehéz, de tisztességes megélhetést ad a fenyő, már mintegy negyven-ötven éve. Surdon szinte az egész lakosság fenyőtermesztéssel foglalkozik.

Bencze Imréné írta 2006-ban, az *Evangelikus Élet* december 10-i számában, az *Üzenet az Ararátról* rovatban megjelent cikkében: „A nyáron Surdon töltöttem néhány napot. Ez a régi evangélikus falu és a környékén több gazdaság is évtizedek óta a karácsonyfák értékesítéséből él a délnyugati határszélen. Biztosan hazánk más vidékein is ismert a fenyőfa-gazdálkodás. Itt nem erdőkből vágják ki a növendék fákat, nem ká-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: *Sánta Anikó*
ararat@lutheran.hu

rosítják a természetet rablógazdálkodással. Tervszerűen, évről évre telepítik a maguk keltette kis fenyőket jól megdolgozott szántóföldjükre; kapálják, permetezik, gondozzák az ültetvényt évről évre, míg a fák el nem érik a megfelelő nagyságot. Négy-öt-hat évesen veszik ki őket novemberben, hogy örömet szerezzenek vele a karácsonyt ünneplő városiaknak, és hogy visszakapják azt a földbe fektetett pénzt, amelyet mások búzavagy kukoricatermeléssel egy év alatt megkeresnek.”

A „zöld gondolkodás” jegyében ma már egyre többen ragaszkodnak ahhoz, hogy gyökeres fenyőt állítsanak a szobába karácsonykor, amelyet az ünnep elmúltával ki lehet ültetni a kertbe, udvarba. Gondos odafigyeléssel valóban életben lehet tartani a gyökeres fenyőket, amelyek aztán kiültetve még évekig, évtizedekig megörvendeztetethetnek bennünket.

A kertben élő fenyőfákat is fel lehet díszíteni – ekkor gondoljunk a madarakra is! A számukra ehető díszeknek nagy nyüzsgéssel fognak örüdni, és az élelemnél tolongó madárhad a mi szívünket is örömmel tölti el; meg azaz a jó érzéssel, hogy sikerült tenni valamit környezetünk és a környezetünkben élők védelméért.

– S. A. –

Csodák pedig történnek

„Ki gondolta volna?” – tette fel a kérdést egy ismerősöm, amikor a magyarkeresztúri kis evangélikus templomért tett törekvéseimről meséltem neki. „Ki gondolta volna, hogy egy ilyen reménytelennek látszó »ügyet« ilyen sokan felkarolnak?”

És szinte még be sem fejezte a mondatát, amikor a fejemben már megszólalt a zsoltáros hangja: „*Még nyelvemen sincs a szó, te már pont-*

Hála és köszönet mindazoknak, akik eddig hozzájárultak, és a jövőben is hozzá kívánnak járulni a templom felújításához!

Isten gondoskodó szeretete a legváratlanabb helyzetekben is megengedi, hogy részesüljünk az örök hagyományban. Akár egyetlen pillanat is elég ahhoz, hogy mint amikor a szikra lángra lobban, bennünk is felbredjen az érzés: „Hagyd a tétlenség-

FOTO: ANGYAN CSILLA

get másra!” – és hirtelen kirajzolódik a valóság, amely mindannyiunk szívén lényen ott lakozik. Nem egyszerűen házat építünk, üres falakat... A mi Atyánk, aki húz és vonz magához, terelget minket, és irányítja a cselekedeteinket, nem hagyja magára a világi élet látszólagos káprázatától távol őket sem. Isten háza a lélek otthona. Minden egyes lélek számát. Aki ezt egyszer megérzi, az nem tud többé úgy elmenni egy felújításra szoruló templom mellett, hogy ne szorulna össze a szíve. Hiszen lelki szemünk előtt megjelennek az imádkozók, az előttünk járók. Az ő hitüket hordozzuk tovább. Általuk is emlékezünk, nemzedékről nemzedékre. Nem kitorolható módon.

A felhívás hatására sokak érdeklődése fordult az alig négyszáz lelkes Magyarkeresztúr felé. Eszünkbe juthat a páli ige: „...mert amikor erőtlenségem voltam, akkor erős.” (2Kor 12,10) Az eddigi gyűjtés eredménye is megmutatja, hogy a csüggedésnek nincs helye a szótárunkban, a kételkedést pedig hátra kell hagynunk. Valójában nincs is más feladatunk, mint hogy leboruljunk az isteni jóakarattal, szeretettel és gondviseléssel. Isten nem engedi el még a legkisebb gyermekét sem a kezét. Ilyenek vagyunk mi is ezzel az aprócska rábaközi templommal. Isten odaterelte a figyelmünket. Már foglalkozunk vele, már nem mindegy a sorsa, már minden jót kívánunk neki, már azt szeretnénk, hogy megújult fényben ragyogjon, mert már megszerettük, a szívünkben él. És ismeretlenül is összeköt bennünket az érzés: „*A te házad iránt érzett féltő szeretet emészt engem.*” (Jn 2,17)

Mert megtörtént a csoda: egy hirtelen szemléletváltás – a tehetetlenség és reménytelenség érzését magunk mögött hagyva ismeretlen ismerősökből közösséggé verbuválódva már képesnek érezzük magunkat arra, hogy akár egy „lehetetlenek” tűnő feladattal is megbirkózzunk. Természetesen csak nagyon óvatosan, épp ahogyan egy gyermek az első lépéseit megteszi.

Azt azonban már biztos állíthatjuk, hogy az *Evangelikus Élet* ez év augusztus 24–31-i, ünnepi számában megjelent felhívásunk óta a Győr-Moson-Sopron megyei Vadosfai Evangélikus Egyházközséghez tartozó magyarkeresztúri templom felújításához több mint harmincan csatlakoztak, mostanáig közel egymillió forintot összegyűjtve. *Angyán Csilla* csornai fazekas népi iparművész pedig szolgálatként elkészítette az új keresztelődmedencét (*képiünkön*).

■ BÜKY ANNA

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból december 21-étől december 28-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.00 / Pax Tv <i>Evangelikus istentisztelet a budavári templomból</i> 9.30 / ZDF (német) <i>Evangelikus istentisztelet</i> 11.10 / M1 <i>Kérdések a Bibliában</i> Faragó Csaba református lelkész 11.20 / M1 <i>Református magazin</i> 16.00 / Bartók rádió <i>Közvetítés Helsinkiből, a Kallio-templomból</i> A Lumen Valo énekegyüttes hangversenye 18.00 / Bartók rádió <i>Közvetítés a prágai Betlehem-kápolnából</i> A Cseh Rádió gyermekkorúsának hangversenye	5.25 / M1 <i>Hajnali gondolatok</i> 13.06 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> A kőszívű ember fiai 15.05 / Duna World <i>Református ifjúsági műsor</i> 16.55 / M1 <i>Gordon csodás karácsonya (gasztronómiai műsor)</i> 17.35 / Duna World <i>Virtuózok (komolyzenei tehetségkutató műsor)</i> 19.38 / Kossuth rádió <i>Karácsonyi album</i> Részletek az Új Bojtorján együttes lemezéről 23.11 / Kossuth rádió <i>Arcvonások</i> Tőkés László református püspök	12.05 / Bartók rádió <i>A Tátrai Vonósnégyes hangversenye</i> 16.20 / M3 <i>Csendes éj (magyar-osztrák dokumentumfilm, 1987)</i> 17.45 / Duna World <i>Család-barát (magazinműsor)</i> 20.55 / Duna World <i>Szekeres Adrienn karácsonyi szimfonikus koncertje</i> 21.00 / Viasat 3 <i>Igazából szerelem (amerikai romantikus vígjáték, 2003) (129')</i> 1.10 / Duna Tv <i>Mennyből az angyal (magyar ismeretterjesztő film)</i>	11.07 / Kossuth rádió <i>A Hely</i> Emlékek kicsiny boltja 13.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Áldott karácsony 14.15 / Duna Tv <i>A Biblia a magyar költészetben</i> Karácsonyi versek 15.40 / Duna Tv <i>Szelek szárnyán – Karácsonyi történet (kanadai tévéfilm, 2000) (86')</i> 18.00 / Kossuth rádió <i>A hosszútávú futó karácsonya</i> 22.30 / ZDF (német) <i>Evangelikus istentisztelet</i> 23.35 / Duna Tv <i>A teljesség felé (magyar tévéfilm, 2014) (18')</i>

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
10.03 / Kossuth rádió <i>Református istentisztelet a cinkota-mátyásföldi templomból</i> 10.30 / M1 <i>Parlamenti gyermekkarácsony</i> 11.00 / M1 <i>Karácsonyi evangélikus istentisztelet a budahegyvidéki templomból</i> Igét hirdet: Keczkó Pál és Keczkó Szilvia 11.40 / Pax Tv <i>Karácsonyi dallamok (koncertfilm)</i> 19.38 / Kossuth rádió <i>Karácsonyi angyalok</i> Gryllus Vilmos és barátai felvételeiből	6.35 / Duna Tv <i>Magyar első (ismeretterjesztő sorozat)</i> Az első magyar alapítású szerzetesrend 10.06 / Kossuth rádió <i>A Hely</i> Sztelho Gábor, az embermentő 11.03 / Kossuth rádió <i>Evangelikus istentisztelet a Deák téri templomból</i> 14.10 / Duna Tv <i>Angyalhaj (karácsonyi versöszeállítás)</i> 19.05 / Kossuth rádió <i>Klasszikus karácsony</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Orientale lumen – Kelet világgossága</i>	7.10 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> 9.00 / Pax Tv <i>Evangelikus istentisztelet a budavári templomból</i> 9.30 / Kossuth rádió <i>Szellem a fazékból (gasztronómiai magazin)</i> 12.05 / Bartók rádió <i>A Bajor Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye</i> 13.03 / Petőfi rádió <i>Harmincak társasága – Petőfi TOP 30</i> 14.40 / Pax Tv <i>Evangelikus flashmob</i> 19.45 / Kossuth rádió <i>Karácsonyi dallamok népi hangszereken – Szokolay Dongó Balázs előadásában</i>	6.00 / Bartók rádió <i>Muzsikáló reggel</i> Benne: Vasárnapi orgonamuzsika 9.30 / Bartók rádió <i>Musica sacra (egyházzenei magazin)</i> 13.05 / Duna Tv <i>Csárdáskirálynő (magyar játékfilm, 1971)</i> 18.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Evangelikus istentisztelet (credoradio.hu)</i> 18.30 / Kossuth rádió <i>Regényes történelem</i> 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) <i>Kantáták (credoradio.hu)</i>

Segíts te is a templomfelújításban!

„...Isten temploma szent, és ez a templom ti vagytok.” (1Kor 3,17) Még kilencmillió forintot szeretnénk összegyűjteni a magyarkeresztúri evangélikus templom mennyezetének, külső vakolatának és lépcsőjének renoválására. Célunk, hogy 2016-ban, felszentelésének ötvenedik évfordulóján már régi-új pompájában ragyoghasson az épület.

A magyarkeresztúri templom a Vadosfai Evangélikus Egyházközséghez (*vadosfa.lutheran.hu*) tartozik. Az egyházközség számláját a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezet vezeti. Számlaszám: 59500186-11095952, erre várjuk szíves adományait. Kérjük, a közleményben tüntessék föl: „Magyarkeresztúri templomfelújítás”.

Az adományozók között kisorsolunk egy hétvégi nyaralást Zamárdiban, a vízparttól kétszáz méterre fekvő apartmanban.

SZENTESTE – MT 1,20B–23

Jön, aki kegyelmével érkezik hozzánk...

Babits Mihály gyönyörűsége karácsonyi énekének (*Csillag után*) zárószorai az ünnep lényegére, valódi üzenetére irányítják figyelmünket. „Jaj és mire odaérnék, / hova a csillag vezet, / te már függnél a kereszten / és a lábadd csupa seb, / s ahelyett hogy bölcsöd köré / szórjak tömjént, aranyat, / megmaradt szegény mirrhámmal / keserűszagú mirrhámmal / kenném véres lábadat.”

A vers elején a költő – kitekintve szobájából – megpillant egy „ígéretes csillagot”. Elképzeli, hogy milyen jó volna elindulni, mint tettek egykor a háromkirályok: kizökenni a négy fal bezártságából, az életunt tespedésből, a „fájás-félés ködhálója” által szőtt szomorú valóságából. Csak menne-menne száz országon át, miközben – amint írja – a Jézusnak szánt ajándékok közül a vámosok először az aranyat veszik el tőle, a tömjént pedig földi hatalmasságok dicsőítésére sajátítják ki. De a lényeg nem ez!

A költő, aki elindult a betlehemi csillag után, végül üres kézzel, értékes ajándékok nélkül, szegényen és megtörtén a golgotai kereszthez érkezik. Tanítását kívánatos volna meg-szívlelnünk, hisz az ünnep forgatagában sokszor mi magunk is csak arra figyelünk, hogy mit adhatunk egymásnak vagy épp Istennek, megfeleldkezzünk arról, amit ő, a fenséges Úr szent Fia által miertünk cselekedett.

Nekünk is, akik az egyházi esztendő körforgásában évről évre magunk is elindulunk – lélekben – a csillag után, ha igazi és valóban az Isten kegyelmével teljes karácsony szeretnénk, akkor a költőhöz hasonlóan a kereszthez kell megérkeznünk. Hiszen nem emberi szándék és szeretet a karácsonyi örömhír mozgatója, hanem Isten szeretete, hatalmas és tökéletes terve, amely a Szentlélek által vált valóra.

A jászolbölcső szegénységében fekvő kisgyermek – a világ Megváltója. Máté az egész Krisztus-eseményt Isten ígéretének beteljesüléseként látja és látta. „Mindez pedig azért történt...” Isten pedig nem ad teret a véletlennek, mindent, amit tesz, tudatosan, gondosan már előre eltervezett – miertünk.

Vigyáznunk kell tehát, nehogy a lényeg kicsúszson a kezünk közül, illetve a szívünk közül. Segítségünkre siet Máté mellett János apostol is, aki fenséges logoszhimnuszában a legrövidebb karácsonyi történetet ekképp hagyományozta ránk: „Az Ige testté lett...” (Jn 1,14) Pál apostol éneke pedig így tanúsodik Krisztusról: „...megüresítette önmagát, szolgáló formát vett fel...; és

magatartásában is embernek bizonyult... engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2,7–8)

A halhatatlan és örökkévaló Isten halandó testben jött a világba, hogy minket megszabadítson a mulandóság átkától, a bűntől, a haláltól, és örök életet adjon. Vajon ebből a karácsonyból, az igazi karácsonyból mennyit lát ma a világ, s mennyit látnak gyülekezeteink?

AZ ÜNNEP IGÉJE

Nincs még egy olyan időszak az év folyamán, mint a karácsonyi, amikor ennyire átélhető és megtapasztalható, hogy a bűnös, elveszett és megtört emberekért, vagyis értünk alázódik meg és hajol le a féltőn szerető, irgalmas Isten. Ugyanakkor nincs még egy olyan időszak az évben, mint a karácsonyi, amikor gyarló módon ennyi mindent elkölt és elkövet az ember, hogy sokszor konok pogányságát, bűnös voltát leplezze, elrejtse, vagy épp felékesítse, önmaga jóságát megszépítse. Éppen ezért oly gyakran előfordul, hogy nem látva a valóságot önmagunk elvesztéséről, a sok-sok apró csoda közepette – amelyeket átélünk családi körben, vásárok forgatagában, akár a nemegyszer az e világi trendekhez és elvárásokhoz hozzáigazított gyülekezeti alkalmakon is – a legnagyobb csoda meglátásáról mégis lemaradunk.

Máté arról tanúsodik, hogy Jézus azért jön, hogy megszabadítsa népét bűneiből. Mégis oly sokakat elvakít ilyenkor „a hunyorgató jóság, amely úgy számon tudja tartani önmagát” (*Hamvas Béla*). Pedig Luther arról beszél, hogy a mai igékben is felhangzó karácsonyi üzenetet – „ne félj” – a megrettent és megszorított szívű emberek értik igazán.

Ha megszépítjük a valóságot, ha az emberi szeretet erejét állítjuk a középpontba, amely ilyenkor legalább látható és érzékelhető a világban, akkor kiüresedik ünnepünk. A karácsony nem csupán a szeretet, hanem Isten szeretetének ünnepe, aki lehajolt a bűnei nyomasztó terhe alatt összeroppant, megszorított emberért. Mi azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket (1Jn 4,19).

Pál apostol így tanuskodik erről a csodáról: „...megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek...” (Tit 2,11) Krisztusban Isten kegyelme érkezett hozzánk. Luther így ír erről:

„Az első eljövetelekor Isten sűrű feketé felhőben érkezett. Izráel fiai rémült félelemmel mondták Mózesnek: Te beszélj velünk, és mi hallgatunk, de Isten ne beszéljen velünk, hogy meg ne haljunk. Ekkor a törvényt adta...” Valóban igaz: Isten dicsőségét nem tudnánk elviselni. Nem véletlenül félt tőle egykor tulajdon népe is. Aztán a reformátor így folytatja: „De volt Istennek második eljövetele is: a Krisztusé. Nem félelmetes, hanem szelíd. Nem döbbenetes, hanem irgalommal teljes. Nem magasban dörög meg a szava, hanem emberré alázódik. A Sínai-hegyen rettegni kellett tőle, karácsonykor örülni lehetett neki. Ott mennydörgés kísérte, itt angyalének. Ott harsonaszóval jött, itt szánakozással. Ott rémület, itt vigasztalás, öröm és szeretet.”

Isten elrejtette dicsőségét a jászolbölcső és a keresztfá kínja alá, hogy minket így szabadítson meg. Mert ami karácsonykor elkezdődött, az a golgotai kereszten teljesedett be, amikor a mi Urunk így lehelte ki lelkét: „Elvégeztetett!” Jézuson mint egy „szűrőn” át látjuk Isten fenségét és dicsőségét. Így az nem felemész, nem megítél minket, hanem megment és megtart kegyelmesen.

Vigyázzunk, hogy a sok-sok külsőség és hagyomány közepette, amelyet erre az ünnepre is rákentek a századok, a lényeg ne vesszünk szem elől! Ő értünk lett emberré. Jézus a János írása szerinti evangélium tanúságtétele alapján a lombsátor – nagyon látványos és nem kevés külsőséggel tarkított – ünnepéhez kapcsolódva mondja: „Én vagyok a világ világossága...” (Jn 8,12)

Karácsony sokféle földi fénye, tündöklése és csillogása közepette akkor válik igazán keresztyén ünneppé, ha a középpontban az élet világossága áll. Hiszen Krisztusért és Krisztus által – most és mindörökké – velünk az Isten. Nekünk pedig csak őra van szükségünk. S ha ő velünk, ki lehet ellenünk?

■ WELTLER GÁBOR

Úr Jézus Krisztus, te megüresítetted önmagadat, hogy minket irgalmasdadal és bűnbocsátó szeretetteddel meggazdagíts. Úr Jézus Krisztus, te halandó testben érkezted közeink, hogy a mulandóság átkától megszabadíts minket. Úr Jézus Krisztus, te szolga lettél értünk, hogy mi Isten fiainak szabadságában élhessünk. Úr Jézus Krisztus, te bűnnel, ördöggel és halállal is harcoltál, hogy mi Isten békességében élhessünk. Hála legyen tenéked végtelen kegyelmedért. Uram, irgalmazz! Krisztus, kegyelmezz! Uram, irgalmazz! Ámen.

[Gyülekezet:] *Uram, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Imádkozunk azokért, akik ezekben a napokban munkában állnak. Akik azért végzik szolgálataikat, hogy mások ünnepe szép és meghitt lehessen. Adj erőt és kitartást nekik, hogy ne kényzeredetten, hanem a neked és egymásnak való szolgálat örömeiben lássák el hivatásukat. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Uram, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Imádkozunk, Uram, azokért, akiknek ünnepe a gyász és a fájdalom vet árnyat. Betegéért, a halál révén állókért, elesett és nélkülöző embertársainkért; azokért is, akik célt tévesztettek, és nem találják életük értelmét. Add nekik is a te békességedet. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Ámen.*

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (december 21.)

Kegyelem néktek és békesség attól, aki van, és aki volt, és aki eljövendő. Jel 1,4 (Zsolt 103,11; Lk 1,39–45/46–55/56; Fil 4,4–7; Zsolt 58) Földi, emberi találkozásaink köszöntéssel kezdődnek. Egy pillantás az érkezőre, kézfogás vagy meghajlás, és a napszaknak, alkalomnak megfelelő, jól ismert szavakat hallunk. A nagy találkozás ünnepére készülve a közöttünk járt, a jelen lévő, velünk küzdő és az eljövendő Úr köszönt minket. Az üdvözlésben ott van, amit ajándékképpen hoz nekünk. Kegyelmet a mindenség Urától ebben a sok kegyetlenséggel terhes világban. Békességet magunkkal, másokkal és Istennel a békességet nem találó embereknek. „Jövel, Uram Jézus!”

Hétfő (december 22.)

Tiéd a nappal, az éjjel is tiéd, te tetted helyükre a csillagokat s a napot. Zsolt 74,16 (Róm 13,11b–12a; Jel 22,16–17.20–21; Ézs 35,1–10) Várakozásaink közepette türelmetlenség és keserű reménytelenség vehet erőt rajtunk. S ha számba vesszük embervilágunk sötét, nyomasztó árnyait, életünk próbás, mélységektől, bukásoktól sem mentes hétköznapijait, akkor még kilátástalanabbnak láthatjuk helyzetünket. A zoltáros ilyen nyomorúságos állapotok közt is felfelé, az Úrra tekint. Őrá, aki a világmindenség teremtője, napszakok, évszakok, idő, világosság és sötétség ura, a kozmosz rendjének fenntartója. Jó ilyen szemmel látni, vizsgálni a világot. Jó ezzel a lélekkel várakozni a Szabadítóra!

Kedd (december 23.)

Zakariás mondta: „Isten meglátogatta népét, és váltságot szerzett neki, hogy félelem nélkül szolgáljunk neki, szentségben és igazságban ölelve életünk minden napján.” Lk 1,68.75 (1Sám 7,3b; Róm 15,8–13; Mt 1,1–17) A próféta szóra, tanúskodásra, a jövőre reménységgel tekintő lelkiültre Isten népének mindenkor szüksége van. Mögöttünk a nagy találkozás, a meglátogatás napja. Megváltásunk bizonyossága ott él szívünkben, de „üdvösségünk reménységre szól”. A teljesség, az Úrral való visszavonhatatlan közösség meg előttünk van. Így elengedhetetlen mindennapi szolgálattunk Istennek odaszentelt élettel. Hirdetve az ő igazságát minden embernek, hogy „ráigazítsa lábunkat a békesség útjára”.

Szerda (december 24.)

Nagy félelem vett erőt a pásztorokon. Az angyal pedig ezt mondta nekik: „Ne féljétek, mert íme, hirdetek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek.” Lk 2,9–11 (Zsolt 19,8b; Mt 1,1–17/18–21/22–25; Róm 1,1–7; Mt 1,18–25) Mi lehet a legfényesebb karácsonyeste? Amit a pásztorok láttak Betlehem mezején? Az utcák, terek, üzletközpontok hivalkodó fényözöne? A szobánkban feldíszített karácsonyfa díszei, a villódzó égők vagy a gyertya fénye? A megajándékozott gyermekek, felnőttek sugárzó arca? Mind egyik az lehet. De a legragyogóbb az örömhír: Ember, nem vagy elhagyott, hanem meglátogatott! Nem kell félned, hanem felszabadultan örvendezhetsz! Most nem elvesznek valamit, hanem Krisztusban megajándékozott vagy. Nem kell elveszned! Üdvözítő Jézusod azért jött, hogy megtaláljon!

Csütörtök (december 25.)

Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal. Jn 1,14 (5Móz 33,27; Lk 2,1–14/15–20; Tit 3,4–7; Mt 2,1–12) Rövid, tömör, veretes szakasz. Mi van mögötte, miként lehet közel hozni hozzánk, szinkronizálni velünk? Lehet a végtelen végesség, a mindenség egyedivé, a megismerhetetlen megismerhetővé, a teljesen más közülünk való? Lehet érintkezési pont Isten elrejtett országa és a vajúdó, hiábavalóságnak alávetett világ? Igen, Jézusban, az Atya egyszülöttjében, aki közöttünk élt, aki a leghitelesebb információt hozta közénk a mennyei Atyáról, aki magában hordozta az Isten országát. János, az evangélista és a többiek látták kegyelemmel és igazsággal teljes lényét, Isten dicsőségét. Ő közöttünk van, így mi is láthatjuk.

Péntek (december 26.)

Ti szomjazókat mind, jöjjetek vízért! Ézs 55,1 (Jel 21,5–6; Jn 1,1–5/6–8/9–14; Zsid 1,1–3/4–6; Mt 2,13–23) A víz élet. Nemcsak a bibliai tájakon, a sivatagtól körülölelt oázisban, de mindenütt a földön és az univerzumban. Hiánya rövid idő alatt halálra ítéli az élőlényeket. A gyötrő, kínzó szomjúság nálunk elképzelhetetlen. Mégis adódik alkalom, amikor ez a drága kincs életet menthet. Ivóvíz a tiszta forrásból, az élet vize Jézustól, aki azt ígéri a samáriai asszonynak, hogy az a víz, amelyet ő ad, „örök életre buzgó forrássá lesz benne”. Jézus szólít meg a karácsonyi ünnepkör minden alkalmán. Ő hív magához mindenkit, akinek lelke szomjúhozik, hogy igyék az élő, életadó vízből, és felüldüljön.

Szombat (december 27.)

Fogj munkához, az Úr legyen veled! 1Krn 22,16b (Mt 2,13; 2Jn 1,1–6/7; Mt 3,1–12) Királyi feladat a templomépítés. Dávid Salamont biztatja az egy igaz Isten tiszteletére készülő első templom felépítésére Jeruzsálemben. Templomok milliói emelkedtek azóta Isten dicsőségére, az imádság házaként. Jó, hogy értékesnek tartjuk a gyülekezet lelki házat. De Péter apostol szerint még csodálatosabb, ha mi magunk mint élő kövek épülünk lelki házzá. Ez önerőből nem megy. Csak ha az Úr velünk van, és megáldja fáradozásunkat az ő Lelke által. Kérjük ezért mennyei Atyánkat, hogy ő adjon elszánást, erőt az élő kövekből épülő templom szüntelen építéséhez!

■ SMIDÉLIUSZ ZOLTÁN

Oratio oecumenica

[Lelkés:] Mennyei Atyánk, aki a betlehemi jászol Gyermekeiben mutattad meg a te kegyelmedet, hallgass meg könyörgéseinket, amikor mindazt eléd visszük, ami szívünkön van.

[Lektor:] Magasztalunk, Uram, hogy nemcsak fenn, a mennyben vagy Isten, de itt a földön is. Nemcsak nagy és hatalmas Isten vagy, de hozzánk hasonlóvá lettél. Nemcsak uralkodni akarsz felettünk, de Jézusban szolgálva lettél, hogy közöttünk élj, és értünk vállalj a halált. Add, hogy meglássuk karácsony csodájában a te szeretetedet. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Uram, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Imádkozunk az egész világot és a világ békéjéért. Add, hogy ne csak erre a pár napra némul-

janak el a fegyverek, hanem a te békességed töltse be ezt a Fiad által megváltott világot. Segíts, hogy magunk is megszabaduljunk az ítéltetés és gyűlölködés lelkiülettől. Hadd legyünk a te békéd követői és szereteted eszközei mindnyájan ott, ahová állítottál minket. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Uram, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Imádkozunk, Uram, azokért, akiknek ünnepe a gyász és a fájdalom vet árnyat. Betegéért, a halál révén állókért, elesett és nélkülöző embertársainkért; azokért is, akik célt tévesztettek, és nem találják életük értelmét. Add nekik is a te békességedet. Jézus Krisztusért kérünk...

Az Evangélikus Élet minden olvasójának áldott karácsonyt kívánunk!

KARÁCSONY ÜNNEPE – TIT 2,11-14

Eljött. Visszavárjuk...

Gyakran szembesülünk azzal a Szentírásban, hogy fontos események jelentőségét csak a hozzájuk fűzött magyarázat tárja fel. Így volt ez az első karácsonyon is.

Karácsony titkát csak azok ismerhették meg, akik az angyalok szavát hallották, a követek tanúságtételére figyelték. Most pedig Isten igéje nyitja el előttünk karácsony misztériumát. Karácsony szokásos elnevezései – a szeretet, a család ünnepe és hasonlók – nem hamisak, csak éppen felszínesek. Persze ez érthető, hiszen karácsony igazi, a lényegig hatoló értelmezését csak az adhatta, aki karácsony szerzője, ajándékozója. Ezért kell arra figyelni, hogy igéjében Isten mit mond most nekünk karácsonyról.

Először is kiderül belőle, hogy a karácsony Isten ügye. Nem lehet igazi karácsonya annak, aki Isten nélkül akarja megünnepelni a szeretet ünnepét. Ezt a csodát, karácsony misztériumát ő gondolta ki, tervezte el és valósította meg. Jézus Krisztus születése, emberré létele minden emberi fantáziát megszegyenítő módon hirdeti Istennek az emberek iránti kegyelmét, jóakarátát.

Tudom én, hogy szenteste sokfelé idén is megteltek a templomok, sokan meghatottan éneklék a jól ismert karácsonyi énekeket, hallgatják a

„tisztá, szent éj” történetét, és mégis... A templomi ünnepi órák Isten-nél tett futó vizitté silányulnak karácsony isteni mélységének átélése és megragadása nélkül.

Karácsony igazi ajándéka, igazi mélysége az, hogy a bűnös – Teremtője és Ura ellen lázadó – emberhez lépett közel szent Fiában a mindenható Isten. Amikor az inkarnáció, a testlétel csodáját, Isten üdvözítő kegyelmének megjelenését ünnepeljük, akkor arra az eseményre emlékezünk, amellyel ellenségeink táborában, a vele szembefordult emberiség körében ütötte fel sátorát az élő igaz Isten.

Karácsony nem egymagában áll, mert lelki értelemben igaz ez a sokszor emlegetett mondat: „A betlehemi jászolbölcsőt és a golgotai keresztet ugyanaból a fából ácsolták.” Aki ebből a kedves ünnepből ezt az – Isten szívében megformált – összefüggést ki akarja hagyni, az éppen a lényegét veszíti el. Az feledhető pásztoridillé vagy éppen talmi csillogásúvá teszi Istenünk embermentő jóakarátának ünnepét.

Hogy ez ne történetjé meg ismét, hangzik a komoly intés is. Isten választ vár tőlünk. Azt kívánja, hogy tagadjuk meg a hitetlenséget, hagyjunk fel végre azzal az önámítással, hogy saját erőnkől rendezhetjük a szám-

lánkat Istennel. Hiszen Isten Jézus Krisztusban megjelent kegyelme azt hirdeti, hogy ha ez nem történik, akkor nincs menekülés, nincs megoldás a számunkra. Igen, arra hív bennünket, hogy tagadjuk meg mindazt, ami Istentől elválaszt bennünket. Fordítsunk hátat mindannak, amiről olykor lelkiismeretünk mélyén is érezzük, hogy életünkben nem Isten akarata szerint való, de amihez mégis ragaszkodunk, mert ezek olyan kedves, ártatlan kis bűneink. A karácsonyt Isten szerint ünneplő keresztyén ember nem bocsátkozhat így alkuba. Nem üzhet kettős játékok!

A jól értett karácsony a keresztyén ember életében jó gyümölcsöket is terem. Ezért olvassuk igénkben, hogy Isten szeretete mindannyiunkat jó cselekedetekre indít. Hogyan is halljuk az úrvacsora ünneplésekor az elbocsátásban? „Tegyetek bizonyosságot szeretetéről. Akik megizlették a bűnbocsánat örömet, építettek a testvéri közösséget az emberek között megbocsátással és áldozatos szeretettel.”

Mi csak továbbadói lehetünk Isten szeretetének. És ezért bármit is adunk, ott kell lennie mögötte annak az örömteli felismerésnek, hogy amit adunk, az Isten meg nem érdemelt szeretetének a továbbadása. Ahol Isten rendje szerint élnek az emberek, az ajándékok és a jó cselekedetek értékét nem a forintban és fáradságban kimutatható érték jelenti, hanem a szív, amely odaadja és fel-

kínálja azokat a másoknak. Egy idején mondott jó szó, egy idején adott simogatás is nagy ajándék lehet.

Ne becsüld le, kedves olvasó, amit Isten rád bízott: szavaidat, az ő szeretetéből születő cselekedeteidet, a benned szunnyadó karácsonyi örömet. Amikor másokra át tudod sugározni azt, amit Istentől kaptál, akkor angyallá leszel, aki továbbviszi és továbbadja a karácsonyi örömet.

Előfordul, hogy azért mozdulunk nehezen, mert úgy gondoljuk, hogy amit tenni tudunk, az nagyon kevés. S talán magunk és mások előtt is mentegetőzünk, hogy csak ennyire tellett. Pedig Isten, aki mindent tud és lát, nem mennyiségben mér, hanem a szíveket vizsgálja. És azt mondja: tégy jót tiszta szívvel, örömmel.

Nincsen olyan kicsi jótett, amelyet ne lenne érdemes megtenni. Nincsen olyan apró lépés a békeesség felé vezető úton, amelyet ne kellene megtenni. És nincsen olyan szó, egy apróska, kicsi szó, amelyet ne lenne érdemes kimondani. Mert Isten kegyelme minket jó cselekedetekre indít.

Karácsony a megajándékozott emberek ajándékozójának ünnepe is. Aki kapta, adja tovább; aki elfogadta, adja tovább!

Karácsony a reménység ünnepe is. Ezért helyezi szívünkre az apostol: várjuk Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését. Ma mondhatjuk így is: várjuk a mennyei, az örök karácsonyt. Reménységben előre né-

AZ ÜNNEP IGÉI

zünk, és akik Jézust szeretik, sóvárogva várják, hogy visszajövetelének ígérete is beteljesedjék. Hiszen úgy vagyunk mi itt, a földön, mint ahogy egy család tagjai a gyertyagyújtás előtti percekben. A gyermekek még a zárt ajtó előtt, de bentről hallják a szelíd neszezést. Hallani a papírok zizezését, a gyertyákat gyújtó szülők suttogását. Még nem lehet bemenni, de már készen van minden. S a mennyei Atya csak arra vár, hogy végre kinyithassa az ajtót, és azt mondhassa: Isten hozott benneteket.

Ezért hangzott fel az az első karácsonyi himnusz, ezért állt a kereszt, ezért pattant a siron a zár, ezért zendült a Szentlélek szele – s ezért ünneplünk karácsonyt. Hogy sokan, nagyon sokan megérkezzenek a mennyei karácsonyba.

■ ITT ZÉS JÁNOS

Imádkozzunk! Mennyei Atyánk, köszönjük, hogy megszületett szent Fiadat értünk, bűnösökért emberré tetted, és benned kinyilatkoztatad üdvözítő kegyelmedet. Add, hogy őt igazán szeressük, engedelmes gyermekeid legyünk ólaltala, és így készüljünk a második adventre, az ő dicsőségének eljövételére. Amen.

KARÁCSONY 2. NAPJA – TIT 3,4-8

Szalagcímbe való hír

„Megjelent!” Hány és hány reklám kezdődik így. Már immúnisak vagyunk erre. A hír- és reklámáradat, amelyben élünk, fásultságot okozott. Pedig érdemes lenne felkapnunk a fejünket, no meg „összekapnunk” magunkat, amikor ez a bejelentés elhangzik.

Igaz, kétezer éve hangzik. Volt idő hozzászokni. Hozzá is szokott a megfáradt kereszténység. Nagy kár. De a Szentlélek Úristen munkája nyomán most, 2014 karácsonyán válhat friss hírré az evangélium: megjelent a mi üdvözítő Istenünk jósága és emberszeretete.

Karácsony nagy kérdése, hogy az emberszerető Isten közelében Isten-szerető emberekké tudunk-e válni. Ezért kérjük, hogy a Szentlélek elevenítse meg az ígét, hogy a hír számunkra aktuálisan frissé legyen. Ne csak érdekes hír, hanem életváltoztató, életújító hír.

Megjelent! Jelen volt, jelen van az életünkben. Nem szép elmélet csupán. Nem a reménység tárgya, hanem ez a jelen valóság. Isten életet adó, életet megújító, életet kiteljesítő célba juttató jósága és emberszeretete.

Nem kell tanakodnunk, bizonytalankodnunk, kutakodnunk, hogy vajon jóindulatú-e a Végső Valóság,

vajon emberbarát, emberszerető-e az, aki mindenek alkotója, kézben tartója, aki mindenek fölött áll. A válasz egyértelmű és pozitív: megjelent az Isten jósága és emberszeretete. Sőt mellé kerül az állandó jelző: üdvözítő Istenünk. Így, ebben a formában: Istenünk. A miénk! Nem elítélő, nem büntető, nem nekünk hátat fordító, hanem üdvözítő Istenünk.

Következmény nélküliséghez szokott világunkban olvassuk, halljuk a híreket, azután lapozunk, legfeljebb morgolódva legyintünk. Itt ezt nem tehetjük meg. Mert ez a hír – annak, aki valóban meghallja – szívet-lelket átható, életet meghatározó hír. Olyannyira, hogy felfordítja a világunkat. Pontosabban: talpra állítja. Teljes fordulatot hoz. Többé nem a világ rendje szerint zajlanak dolgaink.

A világ úgy működik, hogy az ember sok és alapos munkával elér valamit, felmutat eredményeket, teljesít elvárásokat, és azzal kiharcolja magának mindazt, amit jónak, élhetőnek, élhetőnek tart. Tettei alapján eléri ezt vagy azt a pozíciót. A valóság ember számára ez a világ azt jelentette, hogy ha elegendő jót tett, akkor remélhet, hogy szóba áll

vele az Isten. Ha pedig szóba áll velem, akkor megbeszélhetjük, hogyan lesz az életem számára elfogadható. Mit kell tennem, hogy Isten elismerjen, és megkapjam tőle a boldog, teljes életet. Harc ez, ahol minden kis előrehaladásért keményen meg kell küzdeni.

De megjelent az Isten üdvözítő kegyelme, és nem az általunk véghezvitt igaz cselekedetekért, hanem...

Ez a *hanem* az evangélium. Az igazi örömhír, a kegyelem értelmezése: „...hanem az ő irgalmasból”. Nem mi tesszük rendbe az életünket. Erre képtelenek vagyunk. Úgy indul életünk szerelvénye – világrajötünk pillanatától –, hogy holtvágányra vagyunk állítva. Nincs távlat, nincs kifutás, mert ott van az ütköző, amely még a robozó szerelvényt is megállítja: a halál.

De Isten irgalmas, és ez éppen akkor derül ki, amikor a betlehemi kicsiny gyermekben megszületik, és emberré lesz. Benne jelent meg az Isten irgalma, hogy többé ne cselekedeteink, kilátástalan erőlködésünk, reménytelen teljesítménykényszerünk holtvágányán, hanem a távlatba vezető síneken, az irgalom vágányán haladjon életünk. A távlat pedig az örök élet.

Milyen eszközt használ az Úristen arra, hogy irgalmával megmentse minket? Fontos ezt tudni, hiszen nem mindegy, hol keressük a megoldást. Valami általánosat? Valami

személyre szabottat? Igen, mindkettőt.

Isten személyre szabott eszköze a keresztség. Az, amelyet sokan csak valamiféle keresztyén névadónak tekintenek, amelyről oly könnyen megfeledkeznek, amelynek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget. Pedig ezen áll vagy bukik az életünk. Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözl. S ha az életben bármikor – öntudatlan gyermekként vagy tudatosan döntő felnőttként – megtörténik, akkor már megvan az egyik lépés. Nem az én lépésem Isten felé, hanem az ő lépése felém.

Meg vagyok keresztelve. Életem, örök életem döntő eseménye ez! A fordulópont, amelyhez mindig vissza tudok térni. A legnagyobb örömben elmondhatom: azért hosszú távú a boldogságom, mert meg vagyok keresztelve. A legnagyobb bajban is mondhatom: nincs semmi, ami elszakíthatna Isten Krisztusban megismert, a keresztségben megkapott szeretetétől.

A személyesen, névre szólóan meghirdetett isteni szeretet elkísér földi életünk végéig. Lehet, hogy mi megdöglünk magunkat, távolodunk Urunktól, de ő soha nem bánja meg, hogy gyermekévé fogadott. Örök szeretettel szerettelek téged... Ezért a szeretet ünnepe karácsony. Az ő szeretetéé.

S a keresztség ajándéka mellé ott a másik jele Isten irgalmának, üdvö-

zítő jóságának és emberszeretetének: a Szentlélek ajándéka. Adja mindenkinek, aki kéri. A Szentlélek munkája, hogy személyessé teszi Jézus születésének, emberré lételeének, halálának és feltámadásának csodáját. Azt, hogy mindez értem, értünk történt.

Az ünnep második napja mindig megfogalmazza a keresztyén ember és a gyülekezet küldetését. Karácsonykor is így van. Ezért biztat az apostol: ezt az igazságot ne tartsd meg magadnak, hanem tanúskodj róla. Az ünnepek után indulj a hétköznapiakba, és hirdesd: megjelent a mi üdvözítő Istenünk jósága és emberszeretete. Mi más lenne a módja annak, hogy ez az életváltoztató jó hír eljusson, mint az, hogy mi, akik a keresztségben és a Szentlélek ajándékában részesültünk, tanúskodjunk róla.

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY

Imádkozzunk! Urunk, add, hogy ne a karácsonyi kellékek, hanem a lényegre vigyük magunkkal az ünnepből! Haadd adjuk tovább, hogy megjelent a te jóságod és emberszereteted. Ne engedj megtorpannunk. Ne engedd, hogy elfeledjük az ünnepi pillanatokban kapott igazi ajándékokat: szereteted apró és életre szóló jeleit. Angyalaid küldetését átvéve, haadd legyünk jóságod hírnökei azok közt, akiket ránk bízta. Amen.

ISTVÁN VÉRTANÚ ÜNNEPE – APCSEL 6,8-15; 7,54B-60

Mennyei születésnap

Karácsonykor az emberré lett Isten, a testté lett Ige földi születésnapját ünnepeljük. Azt az éjszakát, amelyen megnyílt a menny, mert Isten megkönyörült a bűnbe süllyedt világon, és úgy döntött, hogy utat nyit az ember felé. Ekkor azonban a menny és a föld közötti közlekedés csak az egyik irányban vált lehetővé: Isten világból az ember világa felé.

Karácsony második ünnepének igéjében István diakónus, első vértanú

nú a vallás szakértőivel mint bírálóval szembenézve így kiált fel: „Íme, látom az eget megnyílni és az Emberfiát, amint az Isten jobbra felől áll!” (Apcsel 7,56) Ez az a mondat, amely István sorsát végleg megpecsételi. Valatói ezt hallva rohannak rá egy akarral, hogy a városon kívülre hurcolják, és ott megkövezzék.

Az emberré lett Isten, Krisztus halála a karácsonykor elkészült úton a másik irányban is megnyitotta a köz-

lekedést. Krisztus meghalt ugyan a kereszten, de halála a föltámadás forrása lett. Olyan föltámadásé, amely nem a földi élet folytatására szerez jogot, hanem Isten mennyei világában a soha el nem múló élet részesévé tesz.

István ennek az életnek valóságáról kellett, hogy vérevel tanúskodjék. Arról kellett tanúskodnia, hogy amit Isten karácsonykor elkezdett, azt Jézus halálával valóban beteljesítette. Az ő halálában megnyílt a menny a bűn és a halál foglyai számára. Szabad útjuk van az Atyához mind azoknak, akik hallgatnak az ő pásztori hangjára, és juhaiként követik őt. Istvánnak – mielőtt bírái ráro-

hantak, hogy megkövezzék – megadatott, hogy már ebben a testben lássa annak az útnak a végét, amelyen Krisztust követve járt. Azért adatott meg neki, hogy utolsó szavaival a későbbi, a mindenkori Krisztus-követőket bátorítsa és vigasztalja: valóban elvégeztetett, valóban beteljesedett az ígért, hogy akik itt, a földön halálukig Krisztust követik, azoktól Isten karácsonyi ajándékát, az emberré lett Isten, az Úr Jézus szavaiban, életében és halálában nekik kínált örök életet haláluk óráján sem veheti el tőlük senki. Hanem – miként István – a földi életet elhagyva ők is látni fog-

ják a megnyílt eget, és földi haláluk napja egyben mennyei születésnapjuk is lesz.

■ VÉGHELYI ANTAL

Imádkozzunk! Mennyei Atyánk! Azért küldted Fiadat, hogy megváltson minket. Halálát adunk István vértanúért és mindazokért, akik hitükért az erőszakos halált is elszenvedték. Segíts bennünket, hogy mindenkor Krisztusra nézzünk, és a kereszt által az ő dicsőségének látására is eljussunk, aki veled és a Szentlélekkel Isten, él és uralkodik mindörökkön-örökké. Amen. (Az ünnep kollektája a Liturgikus könyvben.)

Oratio œcumenica

Mindenható Istenünk, kegyelmes mennyei Atyánk! Karácsony ünnepének elmúltával is zenghetjük, hogy nem feledkezzel meg rólunk. Hálás a szívünk, mert te naponként képes vagy megújítani bennünk az ünnep üzenetét. Erre kérünk most is.

Add, hogy ne múltjék el karácsony fényessége! Kérünk, őrizd meg bennünk az elmúlt napok világosságát. Add, hogy ami karácsonykor megszületett bennünk a Gyermekkel együtt, az növekedni is tudjon. Így növeld és erősítsd hitünket, rád hagyatkozásunkat, szolgálni akarásunkat.

Add, hogy ne múltjék el karácsony egyetértése! Kérünk, ahogy pár napig közelebb vezetél egymáshoz emberi szíveket, ezt cselekedd meg egyházadban is. Add, hogy ne széthúzás legyen közöttünk, hanem próbáljunk meg egymást szeretetben elhordozni! Így engedd megélőnünk mindenkor a te testedhez való tartozás összetartó erejét! Láttasd meg velünk feladatainkat, melyekkel egyházunkban és gyülekezeteinkben szolgálhatunk téged.

Add, hogy ne múltjék el karácsony békessége! Az isteni szeretet megmutatkozásának ünnepén csendesebbek voltak talán a békétlen felek is. Add ezután is, hogy senki ne azt vegye észre a másikkban, ami vitába, veszekedésbe, háborúba torkollhat, hanem azt, ami a békességet munkálja a világban. Így oltalmazd meg minden népet az összezapásoktól, az ember okozta katasztrófáktól és minden bajtól.

Add, hogy ne múltjék el karácsony szeretete! Karácsonykor jó erősebben megélni családjainkban a szeretet kötelékét. Kérünk, az ünnepek elmúltával is adj időt szeretni egymást. Adj lehetőséget, hogy ne maradjon bennünk egy mondat sem, amelyet egymásnak szánunk. Add a megbocsátás lelkét, ha fakulna bennünk a szeretet fénye. Az összetört családokat pedig tanítsd meg újra szeretni.

Add, hogy ne múltjék el karácsony vigasztalása! Kérünk, oltalmazd azokat, akiknek ilyenkor is éles kard járja át a szívét. Adj csüggedt testüknek és lelküknek enyhülést. Mutasd meg nekik, hogy te felemeled és bekötözöd a megtört szíveket. Légy a betegek orvosa, a magányosok társa, az aggódók megnyugtatója, az éhezők kenyere.

Add, hogy ne múltjék el karácsony öröme! Ahogy angyalokkal hirdeted az örömhírt, hogy Megváltó született, úgy hirdeted általunk is: velünk az Isten! Add, hogy a mennyek országának öröme már most a miénk legyen, és ez mutatkozzék meg mindennapjainkon is. Így vezess az igazi boldogság felé, amelyet örökségül akarsz adni minden embernek.

Karácsony után így könyörgünk hozzád: ne feledkezz meg rólunk a betlehemi Gyermekért, Szabadítónkért, Megváltónkért, Szent Fiadért, Jézus Krisztusért! Ámen.

KARÁCSONY UTÁNI VASÁRNAP – GAL 4,1–7

Szolgák és fiak

Ez a szakasz a keresztyénység egyik központi gondolatát járja körül. Pál azt mondja, hogy az Istennel való kapcsolatunkat Jézusig ugyanaz jellemezte, mint egy kiskorú jogi helyzetét. Igaz, hogy az övé minden, de nem cselekvőképés, olyan, mintha nem is lenne semmije. Ez a törvény időszaka. Hiába örökös valaki, ha parancsolnak neki, semmiben nem különbözik a szolgáltól.

Viszont eljön az az időszak, amikor kiteljesedik a joga. Végre valószínűszen élhet azzal, hogy ő a fiú. Innen már nem parancsol neki senki. Önálló felelőssége van, és mindenhez szabadon hozzáférhet.

Pál ezt a fordulatot hozza párhuzamba az evangélium megjelenésével. Amikor Jézus mondanivalója elérte az embereket, ez egyidejűleg azt is jelentette, hogy ráébredtünk valódi helyünkre. Szabadok vagyunk, a szeretet belső korlátozása szab csak cselekedeteinknek határt. Nem a törvény szerint élünk, önálló döntéseink vannak. Fiak vagyunk, nem szolgák. A fiakat senki nem téveszti össze a szolgálakkal.

„Kivettem a kis iratsomót. Levertem róla a port. Fölbontottam, és olvastam hangosan:

Reggel a császár hívatott magához. Hosszan tanácskoztunk a margusi békekötésen. A hunok királyára ugyan nem kötés, csak ránk, mireánk! Jaj, ennek az országnak, ha az a barbár felénk fordítja a lova fejét! Délután Maksziminoszhoz mentem. Ott egy kis rabszolgát találtam. Embertelenül bántak vele. Magamhoz váltottam. A neve Teofil.

A hangom elhallult az utolsó sorokon. Zavarodottan néztem a gazdámra.

– Ma nyolc éve ennek – nézett rám Priszkosz nedves szemmel –, szabad vagy?”

Fiúnak lenni olykor nehezebb, mint szolgának. Sokkal könnyebb, ha valaki megmondja nekünk, mit kell tennünk, ha nem nekünk kell döntőnünk, hanem mások döntenek helyettünk. Szolgának lenni egyszerűbb, törvényeket teljesíteni jó. Igaza van *Dosztójevszkijnek*, amikor azt mondja, hogy az emberek szívesen hozzák és teszik le az inkvizíció lába elé szabadságukat, ha cserébe kenyeret kapnak, és megmondják nekik, kit kell imádniuk.

A VASÁRNAP IGÉJE

Igaza van *Gárdonyi Zétájának*, amikor azt mondja gazdájának, Priszkosz rétorikát, hogy ne szabadítsa fel őt a rabszolgaságból, hiszen az a gyámság, amely alatt egy szolga él, átláthatóbbá teszi az életet.

„A hangom elhallult az utolsó sorokon. Zavarodottan néztem a gazdámra.

– Ma nyolc éve ennek – nézett rám Priszkosz nedves szemmel –, szabad vagy.

Mintha mellbe vágta volna – de agyal kezével.

Csak néztem, nyitogattam a szememet: ébren vagyok-e?

Priszkosz fölvette a bőrcsakót: – Íme, ezt neked raktam félre. Máthól fogva süveget viselhetsz, házasod-

hatol, magad ura lehetsz, vagy beállhatsz katonának. Máthól fogva csak annak köszönsz, akinek akarsz.

A szemem könnybe lábadt.

– Ó, jó uram – rebegtem térdre esve –, ne küldj el engem! Ne adj nekem pénzt! Hadd maradjak, ahogyan voltunk!”

Jézus mondanivalója ezért válik sorsfordítóvá. Ha az ő útján járunk, valami sajátos aktivitásra hívatunk el. Az életünk nem állhat a törvény latolgatásából, a betartás és a be nem tartás kezelhető relációjából. A fiak sorsa más. Döntéseinkért felelősséggel tartozunk. Nincsenek köbe vésett szabályok, nincsenek előre rögzített utak. Marad a személyesség, a jelenlét, a Krisztusra való érzékeny ráhangolódás. És marad a kiáltás: Abbá, Atyám!

„– Ó, jó uram – rebegtem térdre esve –, ne küldj el engem! Ne adj nekem pénzt! Hadd maradjak, ahogyan voltunk!”

– Kelj föl – pillogott az öreg elrészkenyülten. – Jól van, no...

Valami szépet akart mondani, láttam a szemérel meg az ajka mozgásáról, de csak mosolygott és pislogott, és a fejét csóválgatta:

– Hát ilyen bolond ember vagy te?”

Ez a kiáltás – Abbá, Atyám! – adja meg fiúságunk stabilitását, hogy döntéseink nem váljanak önzővé, nem szabunk a magunk arcára törvényt, nem élünk vissza szabadságunkkal. A fiúság ugyanis minden pillanatában számon tartja azt, hogy ő nem egyszerűen fiú, hanem az Atya fia. Ez nem a számonkéréstől való félelmet jelenti, hiszen milyen fiúi kapcsolat az, amelyet félelem jár át? Sokkal inkább annak a biztonságérzete, hogy nyugodtan lehet választá-

ni a különböző utak között, hiszen végül is nincs rossz döntés, mert az Atya öröklik mindenben.

Heinz Zahrnt erre mondja azt: „mint a játékban”. A fiúság hallatlan lehetősége, hogy úgy él, „mint a játékban”. A játékban – mondja ő – ugyanis az ember teljes személyisége, küldetése úgy bontakozik ki, hogy nem kell félnie a szabadságtól, bátran alakíthatja a világot és saját sorsát, hiszen a végén minden annak a kezében van, aki ezt a szabadságot rábízta.

„– Hát ilyen bolond ember vagy te? Könnyezve feleltem:

– Neked köszönhetem, uram, hogy kiemeltél az állati sorból! Neked köszönhetem, hogy világossága van az értelmemnek. Nem korbáccsal neveltél, hanem jó szívvel. Szép ruhában járatál, asztalodhoz ültettél. S nem te tanítottál-e arra, hogy az ember csak a szívével érdemelheti meg az ember nevet?

Bólogatott:

– Jó, jó, kedves fiam. – Aztán elmosolyodott.”

A keresztyénység története során folyton azzal a kísértéssel küzdött és küzd, hogy közösségeiben újra a szolgaság útján járjon, hiszen sokkal könnyebb egy szervezetet törvényekkel irányítani. Amikor a keresztyénység szervezeti formát kap, úgy tűnik, szükségszerűen válik a törvény közösségévé, legyen az család vagy gyülekezet. Még személyes életünk is elbizonytalanodik olykor. Pál viszont kíméletlen: választanunk kell a fiúság és a szolgaság között, Krisztus és a természetes halandóság meghatározta élet között. Ezért már nem mi kiáltunk, maga a Lélek kiált, hogy végre ne szolgák, hanem fiak legyünk. Az ő kiáltását visszhangozza szívünk: Abbá, Atyám!

■ KOCZOR TAMÁS

„Énekeljünk az angyalokkal!”

► **Idén egy különlegesen szép egyházzenei alkotás bemutatásával szeretnénk segíteni rovatunk olvasóinak karácsonyi ünneplését. Heinrich Schütz (1585–1672), a kora barokk legjelentősebb német evangélikus zeneszerzője a *historia* műfaját vette alapul ahhoz, hogy Jézus születésének történetét megelevenítse.**

A kompozíció címe *Historia der Geburt Christi*, SWV 435 (röviden *Weihnachtshistorie*), a szövege szinte kizárólag a karácsonyhoz kapcsolódó történetek megzenésítése *Lukács* (Lk 2,1–21) és *Máté* (Mt 2,1–23) *evangéliuma* alapján; ezt két kórustétel keretezi (négy ének- és öt hangszeres szólammal). A barokkos bővebb cím már önmagában keresztény hitvallás: *Jézus Krisztus – Isten és Mária Fia – örömteli és kegyelemteljes születésének története; ő a mi egyetlen Közbenjárónk, Megváltónk és Üdvözítőnk*. A művet a korabeli gyakorlat és Schütz szándéka szerint az istentiszteleten az evangéliumolvasás helyén kell megszólaltatni. Első előadása valószínűleg 1660-ban volt Drezdában; 1664-ben jelent meg nyomtatásban.

A történetet a tenor hangfekvésű evangélista mondja el recitativo formájában; a cselekmény egyéb szereplői a concertáló szerkesztésmódú Intermedium (Sinfonia) tételekben jelennek meg.

1. „Az angyal pedig ezt mondta nekik [a pásztoroknak]: »Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városaiban. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki betolyálva fekszik a jászolban.«” (Lk 2,10–12) Az angyal

CANTATE

Eged Isten diczerienc,

szoprán szólista, öt két hegedű támogatja az elmaradhatatlan basso continuo mellett. A zene ringató ritmusa a szöveget is lefesti, és arra is utal, hogy olykor ezalatt hozták be a templomba a betlehem jászolbölcsőjét.

2. „És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: »Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.«” (Lk 2,13–14) Az angyalsereget hatszólalómű kórus jeleníti meg, két hegedű kíséretében.

3. „Miután elmentek tőlük az angyalok a mennybe, a pásztorok így szóltak egymáshoz: »Menjünk el egészen Betlehemig, és nézzük meg: hogyan is történt mindaz, amiről üzent nekünk az Úr.«” (Lk 2,15) Három alt szólista alakítja a pásztorokat, hozzájuk két furulya (jellegzetes pásztorhangszer) és egy fagott társul.

4. „Amikor Jézus megszületett a júdeai Betlehemben Heródes király idejében, íme, bölcsek érkeztek napkeletről Jeruzsálembe, és ezt kezdték: »Hol van a zsidók királya, aki most szü-

letett? Mert láttuk az ő csillagát, amikor feltűnt, és eljöttünk, hogy imádjuk őt.«” (Mt 2,1–2) Bár a bölcsek létszámáról a Biblia nem ír, a hagyomány szerint hárman voltak, akik szimbolizálhatják az akkor ismert három földrész: Európát, Ázsiát és Afrikát. A három tenor szólistát két hegedű és fagott veszi körül.

5. „[Heródes király] Összehívatta a nép valamennyi főpapját és írástudóját, és megkérdezte tőlük, hol kell megszületnie a Krisztusnak. Azok ezt mondták neki: »A júdeai Betlehemben, mert így írta meg a proféta: Tè pedig, Betlehem, Júda földje, semmiképpen sem vagy a legjelentékenyebb Júda fejedelmi városai között, mert fejedelem származik belőled, aki legelietni fogja népet, Izráelt.«” (Mt 2,4–6) A főpapok és írástudók négy basszus hangján szólalnak meg, és két harsona csatlakozik hozzájuk.

6. „Ekkor Heródes titokban hívatta a bölcseket, pontosan megkérdezte tőlük a csillag feltűnésének idejét, majd elküldte őket Betlehembe, és ezt mondta: »Menjetek el, szerezetekek pontos értesüléseket a gyermekről; mihelyt pedig megtaláljátok, adjátok tudtomra, hogy én is elmenjek, és imádjam őt!«” (Mt 2,7–8) Heródes basszus szólista, és királyként két trombita adatik neki szólamtársként.

7. „Miután eltávoztak [a bölcsek], íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában, és így szólt: »Kelj fel, vedd a gyermeket és anyját, menekülj Egyiptomba, és maradj ott, amíg nem szólok neked, mert Heródes halálra fogja kerestetni a gyermeket.«” (Mt 2,13)

8. „Amikor Heródes meghalt, íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek ál-

mában Egyiptomban, és ezt mondta: »Kelj fel, vedd a gyermeket és anyját, és menj Izráel földjére, mert meghaltak azok, akik a gyermek életére törek.«” (Mt 2,19–20) A 7–8. tétel hangszerelése – mivel itt is az angyal szól – megegyezik az első Intermediummal.

Schütz *Karácsonyi története* az első *historia*, amely egyenértékűen és egységben alkalmaz két, látszólag nagyon különböző célú műfajt: az ősi gregorián olvasmánytónust (karácsony ünnepéhez az ötödik tónus kapcsolódik) és az Itáliában, az opera műfajának kialakulásakor létrejött recitativót. A harmóniai fordulatok, modulációk érzékenyen követik a szöveget. „Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte, és forgatta a szívében.” (Lk 2,19) Itt ellágyulva F-dúról d-mollba fordul a zene. „Hang hallatszott Rámában, nagy sírás és jajgatás. Ráhel siratta gyermekeit, és nem akart megvigasztalódni, hogy már nincsenek.” (Mt 2,18) Itt a gyász fájdalmát a mollba sötétülő hangnem (minore), a sóhajszerű hangpárok és a kromatikusan ereszkedő basszus érzékeltetik.

A zárókórus örömet pedig a táncos ritmus közvetíti: „Hálát adjunk mindnyájan az Úr Istennek, ki minket születésével megszabadított ördögnek hatalmasságából. Azért illik, hogy énekeljünk az angyalokkal: Dicsőség a magasságban Istennek.” (*Grates nunc omnes* karácsonyi szekvencia – *Protestans graduál*.)

Adjunk hálát mi is, és hallgassuk Schütz remekművét (*You Tube: MonteverdiChor, Würzburg*, öt részletben)!

■ DR. ECSEDI ZSUZSA

Egy karácsonyi vers története

■ PETRŐCZI ÉVA

Az alábbiakban olvasható verset 2013 karácsonyán, pontosan december 24-én késő este írtam. Ekkorra már hazaértünk a mindig, de ilyenkor különösen is boldogító „unokázásból”, s férjem egy régi videokazettáról DVD-re bűvészkedett egy régi-régi, decemberben előkerült, szokatlanul jó minőségű felvételt, amelyen a *Pécsi madrigálkórus* (vezetője *id. Jandó Jenő* zetanár-karnagy, *iff. Jenő*, a neves zongoraművész s egy fészkaljnnyi további gyermek édesapja!) énekelt a pécsi evangélikus templomban.

A körülbelül félórás hangversenyen a zömében mély hitű énekesekből verbuválódott együttes változatos műsorról köszöntött egy szülővárosomat látogató angol delegációt. Őszi koncert volt ez, nem karácsonyi, számomra mégis a Karácso-

nyok Karácsonyát hozta el, az emberi elmével megálmodható és szeretetteljes gondossággal, türelmes kísérletezgetéssel megvalósítható legnagyobb ajándékot. Azt, hogy újra hallhattam-láthattam felnevelő keresztapám, az énekes sebészorvos, a körünkől 2012 nyarán eltávozott *dr. Nemerey Péter* gyönyörű lírai tenorját és szelíd, sok betegét megnyugtató arcát.

Az már csak szép ráadása volt ennek a férji videokazetta-átlényegítésnek, hogy az énekkar többek között egyik első számú családi kedvencünket, az *Ó, terjeszd ki, Jézusom...* kezdetű, Skandinávia-szerte közkedvelt esti éneket is előadta, még hozzá finn nyelven. Annak az országnak a nyelvén, amelyben keresztapám hét ízben is énekelt, s amelyet annyira szeretett.

Bevallom, vágyva vágyott „visszatérését” – ha csak a képernyőre is –

először úgy éltem meg, mint egy karácsonyi feltámadást. A második-harmadik újránézés után azonban megértettem: bármilyen felkavaró és örömteli élmény is volt viszontlátunk őt, másfél esztendővel a halála után, amikor már-már lemondunk arról, hogy bármilyen hang- és képanyag maradt utána, ez mégsem lehetett igazi visszatérés, csak a technika látszólagos csodája. Tehát nem varázslat, legfeljebb szép, könnyeket előszólító emlék.

Mégis, amikor magyarul és saját, gyöngye kis hangomon együtt fújom ezt a szép éneket a *Pécsi madrigálkórus*sal, a legszebb karácsonyi élmény részese lehetek évről évre. Megérezhetem az Ünnepe lényegét, azt, hogy nem a halál örök, hanem a Születés, amely elhozta mindnyájunk számára az „oltalmazó szárnyak” életünk végéig s azon túl is boldogító bizonyosságát.

PETRŐCZI ÉVA

Csak emlék, nem varázslat

Felnevelő keresztapám, az énekes-sebész emlékére

Karácsony, csodák évada.
Amit nem remélsz, valóság lehet.
Hiszékeny kézzel érintem meg
elvesztett arcod drága kámeáját,
de távoli és monitor-hideg.
Régi, poros kazetta,
karcsú, ezüstös lemezre mentve,
a hangod rajta – olykor – felzeng.

Én nem tárgyaktól
remélek kegyelmet.

Ez itt csak emlék, nem varázslat.
Mégis erőre kapva
éneklek, halkán,
együtt Veled:

„Ó, terjeszd ki, Jézusom, oltalmazó szárnyad.”

2013 karácsonyán, a pécsi evangélikus templomban készült régi madrigálkórus-felvételt nézve-hallgatva.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Szenteste. Örök szépségű karácsony éjszakája, költői tisztasága végzetlen mélységű. Talán még ma sem fogtuk föl valódi értelmét. „Isten – idézi *Simone Weilt Pilinszky* – tiszta szeretetből alkotta a világot. A teremtés nem Isten hatalmának, hanem az isteni szeretet lemondásának a műve. (...) De a teremtő szeretet nem lett volna teljes, ha Isten maga is nem vállalja megtestesülését. Creatio, incarnatio, passio: ugyanannak a feltétlen, ugyanannak a szent Szeretnek a túláradása, »túlkapása«, amely »Krisztust végül is a kereszt emelte.«”

A karácsony egyszerre a mindenség és a pillanat elfogadása. Gyönyörű ünnep. Ezért, hogy jó hírének gyertyalángjával mindent bevilágít, és méltán meríthetünk mi is világosságot belőle.

A pásztorok imádása. *Rembrandt* olajképét 1646-ban festette. Az egyik legszebb megfogalmazása karácsonynak. Isten-csönddel telve a félmályos istálló, a kisdud mécsénye világítja be a virrasztókat. Állatok közt, kopott szalmaágyon új, törekeny élet. Mária boldog. Álmodó mosoly van kisfia arcán, fekszik ölben; József kérges ujjával az ágacska kezét fogja. Az egyik pásztor ámulva imádkozik, a másik levezi barna sapkáját, lámpafény aranya megvilágítja társait: dideregnek rongyos ruhájukban. Fölbred a gyermek, anyja félve takargatja, s fúj a szénázó ökör jó meleget, lógó fülű számár csendesen iázgat. Öregek és ifjak jönnek lábujjhegyen lépve, térdepelnek köréjük, énekelnek együtt halkán, szépen. S Mária könnye hull a verejtékes örömtől, a fönt ragyogó, fénylő-sugaras csillagtól: Jézus megszületett!

Fölragyogó arcok. Pusztítás, szét-szórátás. Sokan sejtik, hogy a próféciák reményt hoznak, Jézussal telje-

sülnek, mintegy Isten karácsonyi ajándékaként. Azóta minden ünnep beteljesíti köztünk ezt az ígéretet. Magunkra ölthetjük Isten dicsőségét, melegedhetünk a szeretet szavai-

ter –, az övé viszont átviszi az embert a halálra, és meg sem áll vele Istenig. A teremtés, amely Jézusban, Jézussal, Jézusért van megalkotva, a megszületés titkát hordozta a megváltásban.”

SZOMOR FERENCÉ CSUHEBABA-KÉSZÍTŐ (TATABÁNYA)

ban. Mária és József boldogsága mellett fölragyogó fáradt arcunk is. Mindenki hazatér a készülődő családkhoz, még a tékozló fiú is betoppan késő este.

Régi emlékek. Nagypám sokat elmondta: karácsony a szeretet ünnepe. Apám a békét hangoztatta. Szólok hozzájuk, át az idő függönyén: karácsony Jézus Krisztus megszületése. Aki mivel egy az Atyával, maga is szeretet. Nem hétköznapi, örök és halhatatlan. „A Jézus nélküli szeretet meghal az emberrel – írta *Vasadi Pé-*

A hóillatú ünnepben földereng a húsvéti misztérium is. Most még csak sejtelem és szorongás, de majd drámai véget ér. És ami a legszebb-legfájdóbb benne, egyik sem rombolja le a másikat. Sugárzó fényrel ragyog mindkettő a hajléktalan szegénységben a betlehemi jászol feletti csillaggal.

Szó és csend. A mi karácsonyaink elnémulók és csendesek. Szaporodó családok meghitt melegében. Ma sem tudom megfajteni, a nagy szegénység idején anyámék hogyan va-

Mit jelent nekem a karácsony?

■ NOVOTNY ZOLTÁN

Egy emléket óhatatlanul. Amikor 1944 karácsonyán kisgyermekként elindultam a feldíszített karácsonyfa felé – és megszólalt a sziréna. A bombázások elől a pincébe menekültünk. Még a lépcsőházban szerettem volna megkérdezni szüleimtől, hogy a pár perccel előbb betoppant nagybátyám miért nem jön velünk. Csak az első szöveg jutottam, mert apám-anyám viharsebesen befogta a számat. Jóval később értettem meg, hogy katonaszökevény nagybátyámnak biztonságosabb volt a bombázástól veszélyeztetett lakásban maradnia, mint emberek közé kerülnie. Őt hétig aztán a légópince lett a tartózkodási helyünk...

De jelenti a karácsony édesanyám menüjét. A gyertya- és csillagszórógyújtás, a közös éneklés és ajándékosztás utáni borleves, rántott halat és mákos gubát. Jelenti a munkát, egy olaszországi karácsonyt, ahol szenteste még este nyolckor is nyitva vannak az üzletek, az emberek boldog karácsonyt kívánva veszik meg a karácsonyi kuglófot, és olaszos zajjal készülnek az éjfél misére.

Jelenti a tündéri, zsvivágó gyerekek eldorádóját, akiknek Újpesten kis műsor keretében szerény ajándékokat oszt egy civil szervezet, és akiknek évről évre próbálok elmagyarázni, hogy a karácsony nemcsak a hagyomány ünnepe, nemcsak a finomságokkal meg-

rakott asztalé, nem is az erőn felül megvásárolt ajándékoké, hanem elsősorban Jézus születéséé.

Jelenti az ígeolvasást a Deák téren, ahol többnyire én olvasom fel az óltári ígét karácsony ünnepén.

„[A szeretet] mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem múlik.” (1Kor 13, 7–8)

Idézhetnénk kortárustól is: a videójátékok tönkremennek, a gyöngysorok elvesznek, a számítógépek elavulnak. De a szeretet ajándéka megmarad.

Örömdalok hangozzanak világszeret széjjel. A karácsonyi ének tökéletesen kifejezi lényegét a decemberi ünnepnek, amelyet *Rónay György* „a szeretet születésének”, *Rába György* „a születés ünnepének” nevez. *Márai Sándor* pedig úgy érzi, hogy ilyenkor „mintha mindig harangoznának, nagyon messze, a köd és a hó fátylai mögött”.

Fenyőillat, gyertyaláng, ajándék. Mennyből az angyal. „Adni öröm, és talán a legfőbb földi jó, ami semmi áron nem vásárolható, a szeretet érzetének meggyökereztetése.” Karácsony úgy teljesíti ki a lelket, hogy az ünnepnek az egész esztendőre szóló lehetőségével sugározza be napjainkat.

Mégis, mit jelent nekem a karácsony? Nincs háború, és együtt van, amíg együtt lehet a család. Olyan alkalom, amikor valami fontosat kérhetünk az Úrtól. Valóban úgy készülünk rá, mint egy találkozásra.

Karácsonyi jegyzetlapok

(Napló, 2014)

Kínából / Perzsiából // Jön a Három / teveháton // Nekik aztán / nem jár járom // Szabadok, hi- / szen királyok // Milyen hosszú / a sivatag! // Milyen forró / és hallgatag // Milyen fényes / fönn a csillag // Szívük köze- / pébe villan // Hát követik / napestelig // Amíg a Hold / ki nem telik // Nagy Heródes / mint kígyó les // Rájuk szíszzen / ő az Isten! // De nem félnek / célhoz érnek // Megy a Három / teveháton // Megy hazáig / Perzsiáig // Útjukon csil- / lag világít”

Ferenciek tere. Délelőtt a régi templom előtt. Karácsonyi forgatag mindenütt, tülekedő emberek. Koldusok és szélhámosok, a lépcső huzatában térdeplő fiatal nő. Pénzt kér beteg gyermeke gyógyítására. Indulnék tovább, mikor fölfedezem a betlehemi jászolt. Szép és szeretetteljes munka, jól elhelyezve, hogy minél többen észrevegyék. Nézem a siető, tolakodó embereket. Sokan megállnak, figyelnek, töprengenek. Talán szólnak is, kérnek valamit, jó egészséget... Az év utolsó napjain nem árt kisöpörni lelkünkben a felgyült hulladékok. Elég meghagyni ezt az apró, hétköznapi csodát: karácsony fellobbanó fényeit, emberi perceit.

Böjte Csaba levele. Személyesen is megkapom, de most megelőzve egy kedves barátom küldte el e-mailen. A szívmeleg szavakhoz friss képeket is mellékeltek. Az atya látszik, négyöt gyerek csüng a hátán, a vállán. Üzenete Erdélynek szól, Magyarországnak. Mindenkinnek. Idemácsolok a végéről néhány sort: „Itt állsz, Uram, a 21. századi Jeruzsálem falai előtt, előttünk. Szemedben könnycsepp, és nekem nincsenek érveim. Mégis arra kérlek, hogy ne bűneinket nézd, hanem újabb adventünkben jósággal jöjj közénk. Ajándékozod meg érdemtelen gyermekeidet egy újabb eséllyel, egy szép karácsonnyal!”

Emlékek ösvényén. Betegen, reményvesztetten, de mindenki itt van. A kopott lemez szép gregorián éneket idéz. Váratlanul eszembe jutnak apám szavai. A háború végén hogyan építettek sziklakápolnát, belsejébe oltárt. Anyám és bátyám 1944-ben a karácsonyestét Szentendrén töltötték. A sötét pincében gyertya mellett hallgatták az idős pap zsolttárát, miközben a Duna túloldalán felvonuló szovjet hadsereg ágyúit mindent túlördítettak...

És később is mennyi fájdalom, gonoszság, az utcai lakásunkban döszölő ávos tiszt lezavart bennünket az istállóba. „Tegyünk gyorsan rendet, vessünk szalmaágyat!” – sürgett nagymama. Bármikor megérkezhetnek, zörgethetnek. Az emberek bezárkóztak, szívük kővé keményedett. Kell a menedék, felettünk már tüzesen ég a csillag: a kis Jézus megszületik.

Gyerekvrs. Olykor hallom, milyen szép idézetekkel lepik meg egymást a legkisebbek. A legtöbbet klasszikusok írták felnőtteknek. Sok tanítónak ajánlottam *Kányádi Sándor* finom szövevű munkáit és egyik kedvencemet, a fiatalon meghalt *Nagy Gáspár Háromkirályok* című versét: „Nem

„Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő..”

► Feljegyzések szerint százkilencven évvel ezelőtt, 1824 karácsonyán állítottak Magyarországon először feldíszített fenyőfát. Ez az első magyar óvoda létrehozójának, *Brunszvik Teréznek* a nevéhez fűződik. De van feljegyzés arról is, hogy Budán már 1819-ben díszített fát *József nádor* neje, *Mária Dorottya* hercegnő. 1834-ben – az idén kétszázötven esztendeje született – *Bezerédj Amália* költőnő, az első magyar gyermekkönyv szerzője díszített férjével fenyőfát *Flóra* lányuknak. 1844-ből pedig arról maradt fenn feljegyzés, hogy *Petőfi Sándor* segítette feldíszíteni *Vachott Sándorék* karácsonyfáját – a költő, ügyvéd 1848-ban *Kossuth Lajos* kormányzó titkára volt. 1854-ben *Jókai Mór* említett – először a szépirodalomban – feldíszített fenyőket *A koldusgyermek* című írásában: „Ragyogó boltablakokban fenyőfák voltak kitéve, égő viaszgyertyákkal, cukorangyalkákkal, picike bölcsokkal, azokban aludt a kis Jézus..”

CSILLAGVIRÁG NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET (FELCFENYŐ)

A hagyomány szerint *Luther Márton* volt az, aki családjában körében Jézus születésének tiszteletére először állított karácsonyfát. Díszítése egyszerű volt: számtalan kis gyertyácskát gyűjtött a reformátor a fa ágain, jelképezve a téli napfordulót „fel-támadó” fény valódi hordozóját – a megszülető Megváltót.

A világon az első, konkrétan karácsonykor díszített fenyőfáról 1605-ből származik feljegyzés Strاسبourgból. E szerint a városban az a szokás terjedt el, hogy a polgárok fenyőfákat állítanak, ágaikra gyümölcsöket, papírkívágásokat, aranyláncokat agatnak.

Az élő fa tisztelete már az ókorból is ismert, költemények, mesék is maradtak az eget és a földet összekapcsoló, úgynevezett „égig érő fáról”. A kiváló magyar kultúrtörténész és rajzfilmrendező, *Jankovics Marcell* írta *A fa mitológiája* című művében: „A fa eleink gondolkodásában a szó legszorosabb értelmében központi

helyet foglalt el... a fák ágai az égbe nyúlnak, gyökerei viszont a földbe kapaszkodnak, ezért a fa szó szerinti és jelképes értelemben az ég és a föld, a halhatatlanok és halandók között teremt kapcsolatot..”

Hogy miért az örökzöld fenyő lett a karácsonyfa, arról szintén *Jankovics Marcell* írt: pogány gyökerekre, brit hiedelmekre utal a fenyő. Az örökzöld fák lombjába rejtőznek telente az erdei szellemek, s ott várakoznak, amíg a lombhullató fák tavasszal vissza nem nyerik zöld ruhájukat.

Kóka Rozália néprajzkutatótól népmesegyűjtőtől megismerhetünk egy kedves kis történetet is erről. „Egy ízben, mikor Krisztus a földön járt, a gonoszok elől bujdosnia kellett. Egy erdőbe érve sűrű lombú fák fedezékébe próbált húzódnia, ám azok sorban elutasították, mondván, ha oltalmat nyújtanak néki, a gonosz emberek őket sem kímélik majd. Egyedül a fenyő sajnálta meg és rejtette el. Ezért Krisztus megáldotta azzal,

hogy sohase hullajtsa el a leveleit: »Légy áldott, te fa – mondta néki –, légy áldott, amiért megmenekítettél, s te légy az emberek öröme. Minden esztendőbe az én emlékezetemre a te ágaidon gyűjtsanak gyertyát.« Azóta karácsonykor fenyőfa áll a házak közepibe.”

Manapság sokféle színes üveggömb és keresztül-kasul tekeredő füzérdísz, úgynevezett girland lóg a karácsonyfaágakon. De ki tudja ma mindezen szimbólumok jelentését megmondani a karácsonyfa-díszítésén tüsténkedőknek? Mert igen, sok más díszünkhöz hasonlóan ezek is szimbólumok.

A karácsonyfán függő díszek sokasága nem máshoz, mint magához Jézushoz köthető, őt jelképezik. Ilyen az alma – vagyis a sok színes, kör alakú üveggömb –, mint a fa, a paradicsomi fa és *Jesse* fájának gyümölcse (*Jesse* fája a *Megváltó* családfája, mert a *Szentírás* szerint *Jézus Dávidnak*, *Jesse* [Jisáj] fiának sarja). De ilyen a dió

is. A fa csúcsán magasodó csillag a három napkeleti bölcsek irányt mutató betlehemi csillag jelképe. A girlandok pedig nem mást, mint a paradicsomi fára tekeredő kígyót jelentik.

Jankovics Marcell szerint időjelkép is a kivilágított karácsonyfa. A kúp alakú faforma „a két oldalán fölfele, illetve lefele soroló gyertyákkal, a tetjén ragyogó csillaggal és a tövében, a jászol szalmaglóriájában fekvő napisteni gyermekkel a teljes esztendőt szimbolizálja. A kezdetet: a téli napfordulót az újjászülető nappal (fa tövében a gyermek), a hosszabbodó, egyre fényesebb napokat (az emelkedő gyertyasor), a nyári napfordulón, az ég tetején ragyogó nap helyét (fa csúcsán a csillag) és a téli napforduló felé rövidülő, sötétülő napokat (a »lefele lépegető« gyertyák sora).”

A szimbólumokat rejtő díszeken, gyertyákon, égőkön kívül a magyarok karácsonyához szorosan hozzátartozik a szaloncukor is. Ez valóban magyar sajátosság, a világon sehol máshol nem található ilyen.

A szaloncukor – vagy másképp, ahogy anno *Jókai Mór* németesen említette: a *szaloncukkedli* – hagyománya az első karácsonyfa-állításokhoz hasonlóan szintén a reformkor Magyarorszáig vezethető vissza. Kezdetben tehetősebb emberek engedhették csak meg maguknak, hogy szalonjaikban ízletes, sztaniolba csomagolt édességet kínáljanak az ünnepkor vendégségbe érkezőknek, illetve szaloncukkedlikkel ékesítsék fenyőik ágait. Pár évtized alatt azonban eléggé elterjedt a szokás.

Egy 1891-es magyar szakácskönyv tizenhétféle szaloncukorról tesz em-

lítést; egy, a színes szaloncukor-csomagoló papírok végeit berojtozó régi „ricselő” gép pedig máig fennmaradt, a budapesti Vendéglátóipari Múzeumban megtekinthető.

Nagyanyaink a második világháború előtt és után kézzel, ollóval rojtozták a csomagolópapírt, csavarták az ezüstsínű alufóliát, bele pedig általában azt tették, amit akkoriban megengedhettek maguknak az emberek: kockacukrot.

Ünnepi szokásaink a gazdasági helyzettel és az emberekkel együtt változnak. Kik egyszerűbben, kik módosabban ünnepelnek és díszítenek. De egy biztos: díszítenek, s a fenyő ma is nélkülözhetetlen része a karácsonyesti családi együttléteknek. Ilyenkor talán felhangzik *Weöres Sándor* fordításában az az 1824-ben véglegesedett szövegű német vers, mely világhírű karácsonyi énekkel vált:

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, hűséges a te lombod!

Te zöld vagy nemcsak nyáron át, de télen is, ha hó leszállt.

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, hűséges a te lombod!

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, nagyon tetszel te nekem.

Karácsonytájt oly érdemes

fa egy sincs, oly örvendetes.

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, nagyon tetszel te nekem.

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, ruhádtól hadd tanuljak!

Reményed és hűséged ad

erőt minden időnkön át.

Ó, szép fenyő, ó, jó fenyő, ruhádtól hadd tanuljak!

► Sokan gyűjtöttek, gyűjtenek manapság is különféle aprónyomatványokat, képeslapokat, s ezek a kincsek ez idő tájt, amikor előkészítjük magunkat az ünnepre, könnyebben előkerülnek a fiókok, dobozok mélyéről, mint az év más időszakában. Így akadt nemrég kezembe az a kedves kis képeslap is, amelyet – a hátulsó oldalán még olvasható, de megkopott postai pecsét és kis felirat tanúsága szerint – 1910. december 23-án indított útjára feladója pár soros jókívánságával *Bedről Zágrábba*.

Ilyesmít találva a múlt iránt érdeklődő ember óhatatlanul kíváncsi lesz: mi történt vajon a száznegy esztendővel ezelőtti karácsonyon az országban és a világban?

Üssük fel a *Vasárnapi Ujság* 1910-es karácsonyi – igazán reprezentatív és olvasmányos – lapszámát! Az újságot kézbe vevő polgár többek között *Ady Endre*, *Kafka Margit*, *Mikszáth Kálmán*, *Móricz Zsigmond* írásait olvashatta. A reklámok között pedig a „Diana-puderen” meg a „Palma kaucuk cipősarkon” túl találkoztattott utazási hirdetéssel is: „Magyar-Lengyel Elite Társas Utazás” címmel olvashatott arról, hogy helyet foglalhat az 1911 márciusában Palesztinába és Egyiptomba induló tūrára, az útvonal pedig Konstantinápoly–Názalet–Jeruzsálem–Kairó.

Más híradásokból ismeretes, hogy 1910 karácsonyán vehették birtokba a tanárok és a diákok a *Báró Eötvös József Collegium Alpár Ignác* (1855–1928) építész által megálmodott épületét a Ménesi úton. Alpár igazán szép épületet tervezett (egyébként rengeteg épület dicsérte-dicséri tervező munkásságát 1910 előtről is,

többek között a békéscsabai Evangélikus Rudolf Főgimnáziumé is).

1910 karácsonyán látott napvilágot magyarul a norvég lutheránus pátriarchus család sarjának, *Henrik Ibsen*nek (1828–1906), a modern dráma atyjának *Rosmersholm* című drámája a *Gömöri Jenő* (1890–1967) szerkesztette *Modern Könyvtárban*. Ezután született Gömörinek az az ötlete, hogy Ibsen összes művét közreadná magyarul: „...mindenekelőtt a tizenkét társadalmi és a három filozófiai dráma – a kötetenkénti megjelenés után pedig önállóan, nagy kötetekben – egy kötetben négy dráma – mint a Teljes Magyar Ibsen. A Modern Könyvtár kötetei során fog megjelenni a magam nagyobb tanulmánya Ibsenről és műveiről, amely kimerítőbb életrajzzal együtt a Teljes Magyar Ibsen élére fog kerülni. Azonkívül beléje fog kerülni Ibsen költeményeinek, beszédeinek és leveleinek is egy válogatott gyűjteménye.” Ez azonban sajnos csak terv maradt.

Ekkorra készült el *Charles Dickens* *Karácsonyi ének* című regényének némafilmváltozata – *Searle Dawley* rendezésében –, amely manapság már kultúrtörténeti értéknek számít. 1910 karácsonyán azonban szomorú dolog is történt: ekkor ért halálos baleset egy *Biber* nevű hegymászót a Magas-Tátra Englisches-csúcsán. A csúcs megmászásának kísérlete közben *Biber* kitörte a lábát, egy éjjelt a Vörös-tó fölötti hógödörben töltött, de másnap már nem győzte kivárni a mentésére érkező mentőket, s levetette magát a mélybe. Az eset sokáig foglalkoztatta a közvéleményt.

1910 karácsony estjén Szakolyban látta meg a napvilágot egy szegény sorsú család tizenegyedik gyermekeként az Evangélikus Jogakadémia jövőbeli hallgatója, a későbbi vajdác-

kai tudós református lelkipásztor és író, *Szűcs István* (1910–1974).

1910-es *Rippl-Rónai József* (1861–1927) *Karácsony* című képe. „Aho-

gyan más hasonló témájú alkotásánál, itt sem magát az ünneplést örökítette meg *Rippl-Rónai*, hanem az ünnepre való készülődést, a nagy sár-

ga szobát *Kaposvárott* a *Róma-villában*, ahol *Lazarine* és *Anelle* éppen díszítik a karácsonyfát, félig eltakarva a nagy fekete zongorától. Baloldalt, a pamplagon ülő alak mögött fényoszlopokként jelenik meg az ablak, a karácsonyfa színei a falak, a bútorok, a textiliák színeiben folytatódnak, s miközben létrejön a »tökéletes síkkompozíció«, az a bensőséges karácsonyi hangulat is kialakul, amelyet saját életünkben is megtapasztalhatunk, megélhetünk – írta kilencvennégy évvel később a műről *P. Szabó Ernő* művészeti író.

A hazai politikai élet is pörgött 1910 táján. *Andrássy Gyula* (1860–1929) az év karácsonyán a közigazgatási reformról írt a *Magyar Hírlapban*. Ezzel kapcsolatban aztán a *Nyugat* 1911. évi első számában *Ignotus* fejtette ki a véleményét a következőképpen: „A gondolatlanság közepett, melybe politikánk leállt, a tanácstalanság közepett, melyben publicisztikánk vergődik, az ürességben [...], valóságos lelki támaszték egy egész embert hallani, aki tud és akar, és tudja, hogy mit akar. [...] igaz *Andrássy* [...] hogy az ilyen ember nemzeti érték, kit így kell becsülnie annak is, sőt annak a legjobban, aki nem ért vele egyet.”

1910 karácsonyán az angolországi *Folkestone*-ban a hagyományoknak megfelelően rendezték meg azt a kedves, szépségversennyel egybekötött ünnepséget, melyen a szavazatok alapján karácsonyi királynőnek választották meg a legsebb hölgyet.

1910 karácsonyának végén a magyar lakosság már a jövő esztendőit tervezte, a megjelent újságok az elkövetkezendő év nagy eseményéről, a népszámlálásról beszéltek, amelyről az 1910. évi VIII. törvény-cikk rendelkezett.

No de ez már egy másik esztendő..

■ KERECSENYI ZOLTÁN

Slovenská príloha

Stranu zostavila: HILDA GULÁČIOVÁ-FABULOVÁ

Vianočná dobrá zvesť

„Zjavila sa milosť Božia, spásanosná všetkým ľuďom.“ (List Tít.2:11)

„Narodil sa Kristus Pán, veselme sa! Z ruže kvet vykvitol nám, radujme sa! Zo života čistého, z rodu kráľovského nám, nám narodil sa!“ – spievame radostne, veselo na Štedrý večer túto krásnu pieseň Juraja Tranovského.

Ale naozaj tú veľkú radosť tej vianočnej dodrej zvesti-ako mali na prvých Vianociach pastieri, keď počuli anjelský chór spievať: „*Nebojte sa, veď zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude všetkému ľuďu, lebo narodil sa Vám dnes v meste Dávidovom Spasiteľ, ktorý je Kristus Pán*“.

(Ev. p. Luk.2:10-11)

Ludia v našom dnešnom svete sú sklamaní, beznádejní. Veľa pracujú, snažia sa, bežia...

A náhle príde nejaká katastrofa: ako sme mali nedávno zátopy v našej krajine. Alebo nedávno to červené blato, ktoré vypuklo pri meste Ajka a ľudia si stratili svoje domy a všetko, čo zatiaľ získali. Tí ľudia stratili aj chuť do života, stratili aj svoju nádej.

Do tohto beznádejného sveta chce poslať aj teraz náš odkaz Hospodin: Ľudia, predsa môžete mať nádej a radosť – „Lebo zjavila sa milosť Božia, spásanosná všetkým ľuďom.“ – skrze nášho Pána Ježiša Krista, Koho dal, daroval nám náš Hospodin. Ten náš Ježiš Kristus si tam nechal nebies, nebeské kráľovstvo a stal sa človekom, stal sa chudobným. Ten Ježiš Kristus prišiel nás hľadať, spasiť, vykúpiť. Ten Ježiš Kristus priniesol nám milosť lásku Božiu. Prišiel za

to, aby pre nás potom mohol dať svoj celý život. Ten náš Ježiš Kristus chce, aby v týchto dňoch, na tieto krásne sviatky sme sa utíšili, aby sme za zastavili, aby sme si uvedomili: Ten náš Ježiš Kristus, ktorý si splnil milostivú vôľu svojho nebeského Otca a prišiel na našu biednu zem spasiť nás všetkých. V jeho osobe sa stelesnila Božia láska, ktorá chce nás aj dnes objímať, prijímať, spájať a nosievať láskavo, milostivo každodenne. Ten náš Ježiš Kristus chce, aby aj my – v jeho láske – prijímali jeden druhého, aby v Jeho svetle milosti sme uvideli: Čo je podstata tých sviatkov. „*Tak Boh miloval svet, že Svojho Jednorodeného Syna dal, aby nezahynul, ale*

večný život mal každý...“ (Ján 3:16) Náš Pán Ježiš chce naše srdcia si očistiť, posvätiť a pripraviť: aby potom mohli byť Božím stánkom. Náš Pán Ježiš chce sa narodiť v našich srdciach, aby tam býval On so Svojimi darmi: s Jeho láskou, pokojom a radosťou.

Nech sa stane aj s nami Boží zrak na tieto vianočné sviatky, aby sme mohli naozaj radostne, veselo spievať spolu: „Čuj, slávny neba ples: Kristus narodil sa dnes! Sláva Bohu na nebi, pokoj ľuďom na zemi! Plesaj ľudstvo, vzdávaj česť za radostnú spásu zvesť: Novorodený Kráľ teba spasiť zavítal!“

■ HILDA GULÁČIOVÁ-FABULOVÁ
Ev. farárka Slovenského ev. CZ-u

Vianočný smútok

„Vianoce, Vianoce prichádzajú, šťastné a veselé.“ Už sa blíži opäť čas šťastia a radosti. V reklamách sa všetci šťastne usmievajú, pre svojich blízkymi darčeky chystajú. V srdci človeka vládne radosť a pokoj. Teda, mal by. Keď sa však pozrieme okolo seba a začneme vnímať ľudí okolo nás, zistíme, že po pokoji a šťastí, akoby sa zľahla zem. Po potulkách mestom sa namiesto pokoja stretáme s nervozitou a uponáhľanosťou. V obchodoch i na cestách s arogantnosťou. Vo vzťahoch s podvodom, klamstvom a nenávisťou. Podobná situácia sa odohrala aj pred vyše 2000 rokmi v „*DOME CHLEBA*“ – v Betleheme. Ľudia prežívali svoje každodenné problémy a starosti. Mnohí boli v Betleheme iba na návšteve u blízkych, aby sa dali zapísať každý do svojho mesta, plniac cisárov príkaz. Na Zemi sa zrodil nový život. Prichádzal „*Predivný Radca, mocný Boh, Otec večnosti, Knieža pokoja*.“ (Izaiáš 9,5) Boh sa stal človekom, zrodil sa v maštaľke uprostred ľudskej biely, bolesti, trápenia i ustárostnosti. A mnohí o tom nevedeli, Boží príchod na svet nemali a domov sa vracali bez zvesti o kňazovi Pokoja.

Domnievam sa, že podobná scéna sa odohráva aj dnes, po vyše 2000 rokoch. Síce inak obliekame, inak premýšľame, inak vystupujeme navonok. Ale v srdci zastávame rov-

nakí. Nesúc svoje drobné radosti i svoj nemalý žiaľ. Napriek tomu, že vo vianočnom období hovoríme častejšie o radosti a šťastí, zostáva čoraz viac len pri reči. Nevieime a možno sa bojíme ju skutočne prežívať. Výpoveď 17 ročného dievčaťa podáva o tom presvedčivý dôkaz: „*Cítim smútok, ale zároveň sa teším na Vianoce. Ale vždy keď sa na niečo teším tak to dopadne hrozne... tak radšej sa nebudem tešiť!*“

Mnohí z nás môže mať podobné pocity pri myšlienke na blížiaci sa príchod Vianoc. Viacerí prežili toho roku krízu v rodine, vo vzťahoch, iní prišli o zamestnanie a zápasia o prežitie. Smútok zostáva realitou aj v živote tých z nás, ktorí stratili blízkého, alebo ho sprevádzajú na ceste utrpenia, bolesti a nemoci. Ten smútok zostáva ukrytý v hlbínach našich srdiec i vo vnútri našich rodín. Samotná atmosféra Vianoc nedokáže zmeniť situáciu v našom živote, nemôže premeniť nenávisť na lásku, nepokoj na pokoj, smútok na radosť. Ďalšia výpoveď dievčaťa dodáva: „*Vytvorila sa skupina pre ľudí, ktorí nenávidia Vianoce. O čom sú vlastne Vianoce? O pretváraní ľudí, že ako sú radi, že sa vidia a môžu si povedať „mám ťa rád?“ Tieto tri krásne slová sa dajú povedať počas celého roku, nielen na Vianoce...*

Čo by to boli samozrejme ešte Vianoce bez darčekov, zhonu, nepokoja

a smútku kvôli tomu, že sme nedostali to, čo sme tak neskutočne chceli? A ešte k tomu tie úbohé reklamy v televízii, ktoré začali už hádam v júli. „*NENÁVIDÍM VIANOCE!*“

Prečo majú mladí ľudia taký pohľad na Vianoce? Prečo sa počas nich v nás nič nemení? Je to pre to, lebo neprijímame do srdca nám narodeného Spasiteľa. On je ten zaslúbený Záchranca, predivný Radca, mocný Boh, Otec večnosti a Knieža pokoja. U Neho je radosť i pokoj. Ak sa priblížime k Bohu, On sa priblíži k nám. Ak do Jeho rúk vložíme náš smútok i starosti, On nám do srdca vloží ten skutočný pokoj, radosť i lásku. Boh sa priblížil svetu, dal a dáva mu svoju Lásku. Záleží len na nás, čo s ňou urobíme, či ju prijímame, alebo ňou pohrdnem. Hoci sme veľmi podobní ľuďom žijúcim pre 2000 rokmi s našou bolesťou, trápením i smútkom; nezostaňme im podobný v pohrdnutí Ježišom. On je tu! Len vďaka Nemu a len s Ním majú Vianoce ten pravý význam. Len ak prijímame vianočné poslanstvo Božej lásky, pokoja a radosťi, začneme Vianoce s radosťou očakávať a napriek okolnostiam v pravom pokoji prežívať.

■ MGR. HANA PENIČKOVÁ,
evanjelická farárka

Pokojné prežívanie Vianočnej radosti z narodenia Kniežaťa Pokoja Želáme Vám!

Vianočné hviezdy

Prišlo mi do úm jeden príbeh z bohatých Vianoc. Rodičia, ktorí žili v bohatstve: veľa penazí miňali na Vianoce. Tak čakali domov svojich deťov už veľkého syna a veľkú dcéru, aby mohli spolu byť- ako oni povedali, aspoň raz, „na svätom dni, na Vianoce“. Pekne sa vyobliekli, a tak čakali svojich detí, pri hojne prestieraného stolu a pri bohatého vianočného stromu.

Pozde popoludní prichádzajú konečne deti. V rukách majú dva lístky do divadla: „Tu máte dva lístky-povedia rodičom- chodte pekne dnes večer do divadla, lebo k nám prídu naši kamaráti a s nimi cheme dobrú zábavu spraviť! A oni nemajú radi už starých...“

Tie Vianoce, čo už sratili podstatu, takým môžu sa stať. Čo stratili Ježiša Krista a jeho velebenie. Alebo nech pozrime si druhý príklad: Jeden otec, ktorý má syna jedináčika, kto už má toľko hračiek a nemá rád z ničoho. Pred Vianocami ten otec tak vybuchne už hnevom: „Čo by som mal ešte kúpiť tým chlapcom? Boha? Aby už mal z niečoho radosť?“ Jeho manželka začala plakať: „Áno potreboval by Boha, a ani kúpiť by si nemal, iba dať jemu...“

„Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodeného Syna dal...“ – Do betlehemskeho jasla a pred jaslom kláčať tí cudzí, ktorí prišli z ďaleka a chválili, vebili Ho.

Keď si pozrime na vonkajšie okolnosti, hádam tie Vianoce boli najchudobnejšie: jedno jasle a teraz zrodené dieťaťko. – Ale tí cudzí nie na vonkajšie okolnosti pozerali, ale na podstatu, na zaslúbeného, na čakaného pozerali, nie na balenie, ale na Dara.

Na Voľakoho, a nie na voľáchoho pozerali s vierou, nie iba s očami, ale s dušami Toho, Koho hľadali. Kto so svojou vierou pozerá, ten na Štedrý večer nie iba pekne ozdobený vianočný stromček- vyrezaný strom- vidí, ale toho Ježiša, ktorý za nás, na našu zem prišiel a za naše viny trpel a zomrel. Vidí symbol vyrezaného stroma teda.

Kto pozerá so svojou vierou, nie len sviečku vidí, ale vo tme zjaveného svetla, znak sviečeho Svätého Písma. Kto s vierou prijíma od Jeho dar, ten nie v knihe, alebo v nejakých šatách vidí svoje „Ježiška“, ale vidí Jeho, Koho na dni narodeniny dostane, a bude mu srdce teplé, myslieť si na najväčší dar Boha. Lebo vebíť Ho, znamená: vidieť s vierou. Vidieť nad zemskými vecmi, a uvidieť Jeho: otriasť sa, zamlčať a kláčať sa pred Jeho prítomnosťou. V Biblii nenájdeme slová mudrím: pred jasnom. Ale velebenie pred mocným Bohom! Áno, Pane! Cítim ťa, milujem ťa, vebím ťa! To áno je aj odhodlané nie na všetkému, načo Pán Boh povie nie v Ježiši.

Toto chválenie k Pánu Bohu, povedať áno rozhodne sa, že akými sviatkami budú nám Vianoce.: zábavami, karnevalmi, alebo svätými. Na jedné máme povedať áno, na druhé nie!

Keď sa zostarneme, aké dieťa by sme chceli mať? – Kto nevie nič dať, ale pred našou postelou sa modlí, dá nám ješ- lebo my sami už nevieme- alebo kto s lístkami do divadla pošle nás zo svojho domu? Lebo ono na zábavy povedať áno, a na Štedrý večer nie. Aj od nás závisí. Od našich áno a od našich nie. Stručne: od našich modlitieb.

■ ÚRYVOK- ENDRE GYÖKÖSSY
Láska dar (kniha)

Služby Božie počas Vianoc a Nového roku v evanjelickej Kaplnke

24. december	Štedrý večer o 14:00 h
25. december	1. slávnosť vianočná o 10:00 h s Večerou Pánovou
28. december	Nedeľa po Vianociach o 10:00 h
31. december	Záver občianskeho roka o 16:00 h
01. január	Nový rok o 10:00 h

Adresa: ul. Rákocziho č. 57/a
Srdečne čakáme Vás!

Deutsche Anlage

Redakteurin: PFARRERIN ESZTER HEINRICHS

Colinde, Colinde, Colinde...

Die Wende in Rumänien – Weihnachten 1989

Weihnachten ist etwas Besonders, gerade für Kinder. Und noch mehr für solche Kinder, die Orangenduft nur zu Weihnachten kannten. Weihnachten 1989 war in Rumänien nicht nur wegen weihnachtlicher Stimmung und Orangenduft etwas Besonders, sondern vor allem wegen der Revolution. Der Pfarrer Gerhard Servatius-Depner von der Sächsischen Evangelischen Kirche in Mediasch berichtet uns davon, wie er diese Revolution vor fünf- undzwanzig Jahren als damals dreizehnjähriges Kind erlebt hat. (E. H.)

Dezember 1989 war ich fast 13 Jahre alt. Noch ein Kind... einerseits! Heute, mit 37 Jahren, sagen mir viele Menschen, die ich besuche: „Sie sind ja noch soo jung!“... Aber ich kann mich sehr gut an viele Dinge vor 1989 erinnern. Die alltägliche Not, mit der wir alle zu kämpfen hatten, ist heute für alle (!) Kinder, mit denen ich das Leben teile, einfach unvorstellbar. Unbeschreiblich groß muss unsere Wertschätzung gegenüber unseren Eltern sein, die uns damals auf unerklärlicher Weise das tägliche Brot auch ohne Supermärkte um die Ecke besorgten. Nein, es gab keine Vielfalt, wie es sie heute auch in unserem Land gibt. Wer auf dem Land lebte, der hatte es anscheinend viel leichter: Fleisch, Käse, Eier, Milch, Gemüse, Früchte waren leichter zu bekommen, als ein Städter es konnte. Und ich bin ein Städter, der als Kind einfach alles bezahlen musste – sei es ein Bleistift, sei es ein Brot oder ein Ei...

Ich bin in einer kleinen Stadt in Siebenbürgen aufgewachsen, unweit von dem berühmten Kronstadt, wo ich dann zwischen 1991-1995 das deutsche Gymnasium „Honterus“, benannt nach dem Siebenbürgischen Reformator, besucht habe. In der Kleinstadt ging ich in den deutschen Kindergarten, danach in die deutsche Schule. Ich erinnere mich sehr gut an die tägliche Schuluniform, ja sogar

an meinen 1. Schultag... Mein Vater, selbst Lehrer, kam unerwartet während einer Pause vorbei, ich sah ihn und lief ihm dann den langen Schulkorridor entgegen – voller Aufregung, dass ich schon ein Schulkind bin... Ich erinnere mich gut an meine Lehrerinnen in der Grundschule. Ja, ich erinnere mich an viele Einzelhei-

Im Fernsehen, welches nur zwei Stunden täglich sendete, von denen mindestens 75% aus Sendungen mit dem „geliebten Führer“ Nicolae Ceaușescu oder aus Politik und Propagandafilmen und dergleichen bestand, hieß der Weihnachtsmann so ähnlich wie „Väterchen Frost“. Zu dem Weihnachtsfest gehörte obliga-

herein und schrie: „Schaltet den Fernseher ein!! Der Diktator ist geflüchtet!!! Der Diktator ist geflüchtet!!!“ Wir verstanden rein gar nichts, außer dass etwas ganz Außergewöhnliches passiert sein musste. Auch konnten wir das mit dem Fernseher mitten am Tag, wo ja doch jeder in Rumänien wissen musste, dass

ge religiöse Boom! Die rumänische Bevölkerung nannte sich auch vor 1989 doch im Geheimen tief religiös. Unvergleichlich erfolgreicher war der Atheismus in der DDR. Aber in Rumänien nicht! Heute gibt es in Rumänien kaum Atheisten, dafür aber sehr viele unterschiedliche christliche Konfessionen, neben den sogenannten historischen Kirchen (Orthodox, Römisch-Katholisch, Griechisch-Katholisch, Evangelisch-Reformiert, Evangelisch-Lutherisch, Evangelisch-Unitarisch u.v.a.). Andererseits bleibt es meines Erachtens ein Schandfleck für unser so christliches Land, dass der gehasste Präsident gerade zu Weihnachten – am 1. Christtag! – nach einem kurzem Prozess hingerichtet wurde... Ja, das Fest der Geburt des Heilandes im Jahre 1989 bleibt für mich trotz Freude über die erreichte Freiheit doch auch mit dieser Schattenseite beladen...

Aber in bleibender Erinnerung sind auch die sehr vielen Stunden, in denen man im Fernsehen bis in die Nacht hinein die rumänischen Weihnachtslieder – „Colinde“ genannt – hörte. Irgendwann hatte ich selber genug davon, aber es ging wochenlang weiter: Colinde, Colinde, Colinde... Die Menschen brauchten das – man hatte so viele Jahre den Glauben doch nicht öffentlich ausgelebt... Als wir später in die Schule gingen, verschwand allmählich vieles, wenn nicht sogar alles, was vorher noch ganz selbstverständlich war: die Bilder von Ceaușescu aus den Klassenräumen, später auch die Schuluniform, auch die „Falken“ (Kindergartenkinder) und die „Pioniere“ waren nicht mehr und irgendwann auch viele Kollegen nicht... Von ca. 40 Schülern in 2 Parallelklassen im Jahr 1989 blieben zunächst 20 in einer vereinigten Klasse, später kamen deutsche Kinder aus den benachbarten Gemeinden dazu, in denen noch weniger geblieben waren. Heute leben noch drei aus dieser Generation in Rumänien, die meisten sind bald nach der Wende nach Deutschland ausgewandert. Die Schleusen waren doch endlich offen und der Druck sehr hoch. Auch solche, die nicht unbedingt weg wollten, gingen weg... Die Evangelische Kirche deutscher Sprache schrumpfte auf bis zu 8% ihrer ehemaligen Größe!... Vieles war von Freude geprägt, doch vieles war auch besorgniserregend...

Schlussgedanke.

Nicht nur ich meine, dass das Leben vor 1989 einfach unser „anderes Leben“ gewesen ist. Es war und ist für mich grau in Erinnerung geblieben, auch wenn ich als Kind auch Gutes erleben durfte, dank der Mühe meinen Eltern. Es ist vieles vergangen und kehrt nicht wieder.

Das Leben nach 1989 ist jedoch für mich ganz bunt. Darum danke ich Gott für alle Wege, die er mich bis heute geführt hat.

■ PFR. GERHARD SERVATIUS-DEPNER, Mediasch

FOTO: POLCZ KLAUDIA

ten aus der Zeit vor 1989, wie z.B. die selbstverständlichen Warteschlangen vor den Läden, wenn es endlich einmal Ware gab. Auch erinnere ich mich, dass die Menschen schon um 4 Uhr oder gar 2 Uhr in der Nacht mit Milchpfandflaschen vor den Läden gingen, um nicht zu lange in der Schlange zu stehen, wenn der Laden endlich aufmacht oder eben, um noch Ware zu finden. Nicht selten reichte es nicht für alle, die da warteten... Dann wurden die Menschen ungehalten und stießen sich wie eine wilde Herde... Für uns Kinder wurde es manchmal sogar gefährlich... Gut erinnere ich mich auch an die Tatsache, die wir als Kinder als „normal“ annahmen, dass man Brot nur portionsweise erhielt, und zwar täglich ein viertel Brot pro Person! Mehr Brot durfte man nicht kaufen und die Qualität war manchmal furchtbar. Auf dem Dorf konnte man hin und wieder zusätzlich Hausbrot backen. Dann gab es ca. zweimal im Jahr Fleisch zu kaufen! Auch Öl, Zucker, Mehl und andere Hauptnahrungsmittel gab es nur einmal im Monat! Wurde die „Ration“ gekauft, musste man damit 30 Tage auskommen. Man stelle sich das heute vor...

Orangen und Bananen gab es nur vor Weihnachten... Immer werde ich den Geruch der Orangen, auch wenn schon 25 Jahre seit der Wende vergangen sind, mit dem Weihnachtsfest verbinden! Es duftete nämlich in unserem Haus nur einmal im Jahr nach Orangen – eben zu Weihnachten... Unsere Eltern bemühten sich sehr, meiner älteren Schwester und mir – eigentlich uns, als Familie – das Weihnachtsfest schön zu gestalten. Jedes Jahr wurde eine Tanne geschmückt, das war die Aufgabe meines Vaters, wobei wir Kinder ihm zur Hand gingen. Ich erinnere mich deutlich an unseren Lieblingsschmuck, unter dem auch zwei kleine Weihnachtsmänner waren, die ich sonst in keinem anderen Haus gesehen hatte...

torisch der Besuch des Gottesdienstes in der alten evangelischen Kirche. Ich erinnere mich deutlich an die Vorbereitungen darauf und den großen Andrang unter dem Tor vor der Kirchenburg – für uns Kleinen ein nicht sehr schöner Auftakt des Festes... Die Aufregung war groß! Dann saßen wir endlich in der hell beleuchteten Kirche, froren, waren dann auch wegen unseres Auftritts etwas aufgeregt. Es war nämlich der Brauch, dass Kinder bis zur Konfirmation Weihnachtsgedichte oder –lieder am Mikrophon aufsagten. „Stille Nacht“ in der fast dunklen Kirche zu singen war jedes Mal beeindruckend... Zum Schluss kam die Christbescherung, und wir Kinder gingen am riesigen Christbaum vorbei, bewunderten die aufgestellte Krippe darunter und nahmen das Päckchen bzw. die Tüte in Empfang. Zu Hause staunten wir über die Gaben darin, worüber heute unsere Kinder wahrscheinlich weniger staunen würden...

Dezember 1989 hieß es, wir machen einen Tagesausflug nach Kronstadt. Noch war ich Schüler der Allgemeinschule in der Kleinstadt, wo ich wohnte und Kronstadt wurde gerne besucht. Mitte Dezember erreichten die Erwachsenen in unserem Land nicht nur über den Radiosender „Freies Europa“ die Nachricht über Unruhen in Temeschburg. Auch hörten wir sogar über Tote dort... Es hieß auch, ein ungarischer Pfarrer wurde verhaftet und Menschen haben dagegen protestiert... Meine Schulklasse besuchte am 21. Dezember 1989 Kronstadt und ich kann mich noch erinnern, dass unsere Klassenlehrerin den Ausflug etwas früher abbrach – auf dem Heimweg sahen wir vorbeifahrende Panzer und Militärwagen... Ein ungewohnter Anblick!

Am 22. Dezember waren meine Schwester und ich alleine zu Hause. Plötzlich geht die Türe auf und unsere Nachbarin kam ganz aufgeregt

ausschließlich am Abend gesendet wurde, gar nicht begreifen. Aber die Versuchung – und auch Vorfreude auf Abwechslung? – war groß, so schalteten wir unseren alten Lampenfernseher ein und langsam kamen Bilder zum Vorschein. Aufgeregte Menschen im Gebäude des Fernsehens in Bukarest, die „Freiheit!“ und „Der Diktator ist geflüchtet!“ und viel anderes, auch Organisatorisches über die Gestaltung der Regierung, der Zukunft u.a. riefen

FOTO: DIE AUTORIN

und besprachen untereinander. Es sah alles chaotisch aus und doch – oder gerade deswegen! – war es auch für uns hochinteressant, meine Schwester fast 15-jährig, ich fast 13-jährig. Wir sahen die rumänische Flagge mit einem Loch darin – das ausgerissene Wappen. Symbol der Freiheit und des Ende der kommunistischen Herrschaft. Dann gingen wir auch hinaus vors Tor und staunten nicht schlecht, wie rasch und wie viele Menschen sich inzwischen auf der Straße gesammelt hatten. Sie sangen: „Olé, ole, ole, ole! Ceaușescu nu mai e!“ („Ole, ole, ole, ole! Ceaușescu ist nicht mehr!“), warfen Bücher aus der Buchhandlung heraus, zerrissen Bilder von Ceaușescu und zertraten sie...

Eine Sache, die mir auch ganz klar in Erinnerung bleibt, ist der damali-

Deutschsprachige und zweisprachige Gottesdienste zu Weihnachten

24. Dezember

Ágfalva 18 Uhr
(zweisprachig)

Budavár 18 Uhr

Sopron 17 Uhr

Sopronbánfalva 16 Uhr
(zweisprachig)

25. Dezember

Sopron 9 Uhr

Budavár 10 Uhr

26. Dezember

Ágfalva 9 Uhr

Bonyhád 10 Uhr

Budvár 10 Uhr

Egyházaskozár 14 Uhr

Sopron 9 Uhr

Sopronbánfalva 10.30 Uhr

Az ünnep a szívben dől el

Adventi beszélgetés a MEÖT főtitkárával

► **Dr. Fischl Vilmos** evangélikus lelkész harmadik esztendeje tölti be a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) főtitkári posztját. A harminchat hónap tapasztalatáról a szervezet december 4-én megtartott nyilvános közgyűlésének apropóján kérdeztük.

FOTÓ: GALAMBOS ADÁM

– Főtitkár úr milyen célt tűzött maga elé, amikor 2012. január 2-ával megkezdte a MEÖT munkájának irányítását?

– Új feladatot nem szabtam magamnak. Elődöm, dr. Bóna Zoltán református lelképásztor munkáját kívántam folytatni. Számtalan jó kezdeményezés indult el az ő főtitkári ciklusa alatt, amelyről úgy gondoltam, nemhogy elhagyni nem szabad, de erősíteni kell, néhány programot pedig – a kialakult keretek közt – újabb tartalommal kell megtölteni.

Azt különösen fontosnak tartottam ez alatt a három év alatt, hogy ökumenikus rendezvényeinknek megfelelő látogatottsága legyen. E téren különösen is büszke vagyok az Uránia Nemzeti Filmszínházban tartott reformációi gálaestjeinkre, amelyeket nagy érdeklődés övez, ismét érkezik rá közönség vidéki gyülekezeteinkből is. Örömmel tölt el, hogy egyházi iskoláink is magukénak érzik ezt az ünnepi alkalmat: az esten mindig fellép valamelyik protestáns oktatási intézmény kórusa vagy zenekara.

– Ha főtitkár úr nem szorgalmazott is alapvető reformokat, az ökumenikus szervezet életében mégis történt egy alapvető változás...

– Így igaz. Két évvel ezelőtt megváltozott a jogi státusunk. Az ökumenikus tanács korábbi egyházi státusa megszűnt, és egyesületi státussá alakult át. Érdekes helyzet teremtődött így. Elmondhatjuk ugyanis, hogy – tizenegy taggyúházzal és további huszonkét, egyházakhoz kötődő szervezettel – gyakorlatilag mi vagyunk Magyarország legnagyobb egyesülete, amelynek vezetői 1837 helyi keresztény gyülekezetet képviselnek.

Potenciális erőnket különösen akkor éljük át, amikor a januári, úgynevezett *egyetemesség* imahét vagy a márciusi első péntekén tartandó *világimánnap* előkészítő füzetet juttatjuk el fővárosi és vidéki közösségeinkhez.

– Az egyházaknak kiépült, évszázados csatornák vannak arra, hogy elérjenek embereket. Nem véletlen, hogy a mindenkori kormányzati szervek is keresik az együttműködést a keresztény közösségekkel. Az ökumené területén mennyire érezhető ez az igény?

– Augusztusban az állami, politikai és társadalmi élet több vezető személyisége megtisztelte részvételével az államalapítás ünnepét megelőző ökumenikus istentiszteletünket, a közel négyszáz fős gyülekezetben számos magas rangú kormánytisztviselő is jelen volt. December 4-én pedig nemcsak hogy meglátogatott bennünket az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára, *Soltész Miklós*, hanem előadást is tartott taggyűlésünkön az egyház és az állam kapcsolatáról. Mindezt csak annak igazolására említtem, hogy az egyház sem élhet bezárva, nyitnia kell a világ felé, foglalkoznia kell társadalmi problémákkal.

– Köztudomású, hogy lelkész úr nem csupán a társadalmi kapcsolatok javulásán munkálkodik, hanem más vallások Magyarországon működő csoportjaival való párbeszédért is erőfeszítéseket tesz...

– Főtitkárrá választásom előtt a MEÖT Vallásközi és Dialógusbizottságának lehettem az elnöke. Azóta is szívügyem, hogy megismerjük a világvallások magyarországi képviselőit, tanításukat, s hogy megtaláljuk azokat a közös pontokat, amelyek mentén erősíthetjük egymás szolgálatát az előítéletek legyőzésében, a békesség munkálásában.

E bizottság rendszeresen hív meg alkalmaira elismert előadókat. Járt köztünk például *Rostoványi Zsolt* iszlámszakértő, *Nógrádi György* biztonságpolitikai szakértő, a tavasz folyamán pedig *Maróth Miklós* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia volt alelnöke. Ő a sokatmondó *Islám és politikaelmélet, iszlám és demokrácia – a keresztény misszió lehetőségei* címmel tartott előadást. A bizottság tagjai szeptemberben egyébként meglátogatták a Magyar Iszlám Közösséget, és tervezik, hogy jövőre egy professzornőt hívnának soraikból, aki bizonyára más aspektusait világítaná meg a muszlimok világának...

– Önt egyházi berkekben „arabszakértőként” is számon tartják. Beszéli a nyelvet, hiszen gyermekkorában néhány évet Líbiában töltött, ahol édesanyja orvosként dolgozott. Később járt Marokkóban is, ösztöndíjas volt Tunéziában, Kuvaitban... Az arab világ egy részén most ismét „vallásháború” dúl. Van, ahol keresztényeket végeznek ki, hívó emberek százai kényszerültek otthonuk elhagyására, s várják a telet sátrakban, menekülttáborokban. Lesz-e közel-keleti testvéreinknek igazi karácsonyuk?

– Lesz, hiszen az ünnep nem a külső körülményektől függ, hanem a szívben dől el. Természetesen nagyon nehéz karácsony ez most az ott élő testvéreinknek, de nincsenek magukra hagyva. A világ közvéleménye ráébredt helyzetükre, és tiltakozik az őket ért támadások miatt. Mi magunk is – a MEÖT taggyűházainak nevében és a római katolikus egyház főpásztorának aláírásával – nyilatkozatban ítéltük el az Irakban, Szíriában végtelen brutalitással elkövetett háborús bűnöket. Az Ökumenikus Segélyszervezet pedig kézzelfogható módon támogatja az Észak-Kurdisztánba menekülteket.

Egy dolgot azonban szeretnék pontosítani, s ezt a nyilatkozatunkban is megfogalmaztuk: a szélsőséges „Islám Állam” (ISIS) terrorszervezet által elkövetett kegyetlenség nem csupán a keresztényeket, hanem a nem radikálisan gondolkodó muszlimokat is sújtja. A közelgő karácsonnyal kapcsolatban el kell, hogy mondjam: a közel-keleti emberekből különös büszkeség van. Bár tudomásul vesszük, hogy Krisztus mindenkié, az egész világ Szabadítója, mégis, nem kis öntudattal hívják fel a figyelmet arra, hogy Jézus az ő földjükről származik, tehát abban a térségben, amelyet mi Szentföldnek nevezünk, történetesen ők vannak leginkább otthon...

– Mi csupán elképzelni tudjuk, hogyan élnétek át karácsony ünnepét azok, akik muszlim közegekben töltik mindennapjaikat. Főtitkár úr Líbiában azonban meg is tapasztalhatta, hogy milyen a „téli” ünnep a nyárra emlékeztető melegben.

– Hát líbiai karácsonyaink kétségkívül hőmentesek voltak. Am nem Jézus-mentesek! Természetesen nem volt fenyőfánk, hanem egy kisebb palmafát díszítettünk fel az ünnepre. Még szaloncukrunk is volt azonban, itthonról küldte a nagymamánk. Mivel a csomagot hűtő tárolta, két-három hónapig is utazott, mire hozzánk érkezett, bizony már meglehetősen megavasodott tartalommal. De mi ezzel nem törődünk, mert az itthoni karácsonyok varázsát hozta el nekünk.

A fa körül mondott imák, a hangzó énekek pedig erősíteték bennünk, hogy bárhol járunk, szolgálunk, élünk a világban, Krisztus mindenütt közönségben van velünk. Ahogy a karácsonyi üzenet is szól: Immanuel – velünk az Isten.

– B. PINTÉR MÁRTA

„Az úr szava igaz...”

Interjú Bencze András püspökhelyettesével

► **Ordinációja után, kezdő segédlelkészként püspöke Székesfehérvárra küldte ki Bencze Andrást.** Elődje negyvenévesen át szolgált a gyülekezetben – idén immár ő is harminc éves pásztorolja a megyeszékhely evangélikusait. Szolgálatáról, családról, egyházzal, hitről, Bibliáról és irodalomról kérdeztük a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspökhelyettesét.

– Három évtized egy gyülekezetben. Hogyan kezdődött?

– Természetes, hogy az iskoláit befejező fiatal tervez, álmodik a jövőről. Aki lelkészi szolgálatra készül, kevésbé kész tervekkel szőhet, hiszen a „hol”, a „kik között” – tehát a hármas szempontrendszer (ki, mit, ki) két pontja – a püspök illétősége. Amikor Nagy Gyula püspök 1984. augusztus 11-én ordinált, még nem tudtam, hol kezdem szolgálómat. Az ünnepség utáni fogadáson adta át kiküldő levelét, amely Székesfehérvárra szolt.

Úgy fogadtam a püspök kezéből a küldést, mint Jézus Krisztus kezéből. Meg is illetődtem, nem vártam, hogy oda kerülök. Tudtam, hogy megüresedett Székesfehérváron a lelkészi állás, de az a hír járta, hogy valaki mást küldenek oda, s én annak helyére kapok küldetést.

Megyeszékhelyre kerülni kezdőként – nem volt szokványos. A megilletődöttséget fokozta, hogy a város és a gyülekezet is teljesen ismeretlen volt számomra. A székesfehérvári gyülekezetnek sem volt könnyű dolga. Elődöm, Nagy Tibor negyvenévesen keresztül töltötte be hűségesen lelkészi hivatását. Nemzedékeket nevelt, tanított, vigasztalt és bátorított. Mégis nyitottsággal és lelkésznek járó tisztelettel fogadtam a gyülekezetben, bár még csak segédlelkész voltam. Nagy Tibor támogató figyelmét is magam mögött tudhattam.

– Milyen szerepet játszott pályaválasztásában a családi háttér?

– Családunkban a gyülekezethez tartozás természetes volt. Édesapám kelenföldi lelkész volt, egész családnak benne élt a közösségben. Baráti körünk is vagy a gyülekezethez tartozó fiatalokból került ki, vagy később kapcsolódtak a közösségünkhöz. Mágis nem tudom elképzelni, hogyan lehetne gyülekezet nélkül élni. Teológuskoromban fogalmazódott meg bennem hivatásom jelmondata: „Jó Jézus körül közösségekben lenni.” Ez azóta is újra és újra megerősít és elizigat hivatásomban. Igaz, a hangsúlyok változnak – régebben a közösség kapott, ma inkább Jézus kap hangsúlyt. S a jó is a kellemesből az üdvösséges felé fordul.

– Manapság – például a világhálón – sok a vita Luther körül. Vádolják antiszemitizmussal is. Mi az evangélikus lelkész válasza milderre?

– Had maradjak egy kicsit még a családnál. Édesapámtól a történelem, az egyháztörténet szeretetét tanultam. Azt ugyanis, hogy az egyháztörténet mindig Jézusról szól. Arról, hogy Jézus hogyan van jelen a gyülekezet életében. Tehát nagy tisztelettel figyeljük azokat, akik hitben előttünk jártak, hiszen ben-

nük és rajtuk Jézus mutatja meg magát. S ezt a képet nem rontja az sem, ha életükben hibát találunk, vagy egyes dolgait ma másként ítéljük meg. Így van ez Lutherral is.

Azt is tanultam, hogy a történelmi eseményeket a maguk

ADÁMI MÁRIA FELVÉTELE

korában és helyzetében kell értékelnünk. Arra is kell gondolnunk, hogy nemcsak a korok változtak, hanem bennük mi is változunk, és leszünk erre vagy arra érzékenyebbek, illetve kevésbé érzékenyek. Ezért a felületes szövegek nem szabad hitelt adnunk.

Alapos tanulmányt olvashatunk Luther és a zsidóság kapcsolatáról *Csepregi Zoltán Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika* című könyvében. Összegzésként megisméltam, amit az elején mondtam: ha ma nem tudjuk is elfogadni Luther ez irányú kijelentéseit, az nem jelenthet kifogást arra nézve, hogy figyeljünk rá akkor, amikor Jézus Krisztusról tesz tanúságot.

– A püspökhelyettesi kinevezés milyen kihívást jelentett?

– Itt és János püspöksége idején kaptam először megbízást egyházkerületünkötől arra, hogy szükség esetén helyettesítsem őt. Ezt erősítette meg a kerület négy évvel később, amikor már *Szemerei János* volt a püspökünk. Igyekszem úgy ellátni ezt a feladatomat, hogy közben ne szenvedjen csorbát gyülekezeti szolgálatom. Ezt püspök úr is méltányolja, és ezt figyelembe véve küld ki.

Ezenkívül lehetőségem szerint igyekszem részt venni az egyházkerület kibővített elnökségi megbeszélésein, az esperekek tanácskozásain. A kihívás ezáltal nagy: nem annyira időben, mint inkább abban, hogy egyszerre figyeljek oda saját gyülekezetünk életére és egyházkerületünk sorsára. Igyekszem mindkettőt szívemen és így imádságomban viselni.

– Milyen az egyház szerepe a mai magyar valóságban? Akár Székesfehérváron, akár az egész hazában?

– Az egyház a Krisztusban hívók közössége. Azok az egyház, akik követik Jézust. Ha Jézus evangéliumát tisztán tanítjuk, akkor akik ezzel az evan-

géliummal élnek, azok azt megjelentik környezetükben. Az evangélium ereje a családokban, kisebb közösségekben, egyéni életben jelenik meg, és ez a hatás rajtuk keresztül terjed tovább. S ahogy az első századokban megjelent a kereszténység a hadsereg vezetésében és a császár palotájában, ugyanúgy jelenik meg az evangélium ma is egy-egy cég vagy település vezetésében.

A döntő kérdés tehát az, hogy tisztán tanítjuk-e az evangéliumot, és teljes szívvel követjük-e Mesterünket. A Szentírás bizonygatójében az is egyértelműen hangzik, hogy a társadalomnak egyetlen esélye a megmaradásra, ha meghallja Jézus hívó szavát.

– Tudom, hogy az irodalom fontos szerepet játszik lelkész úr életében. Olvastam írását József Attiláról, Gyóni Gézáról... A hit és az irodalom viszonyáról kérdezem.

– Az irodalom és a Szentírás elválaszthatatlan. Gondoljunk arra, hogy a Szentírás legrégebbi szövegei énekek. A kereszténység első írott anyagai Pál leveleiből ismert himnuszok. Gondoljunk arra, hogy a bibliafordítás a legtöbb nép számára nyelvének kiforrását jelentette. Azzal együtt a grammatika és az anyanyelvi költészet is megjelent. Gondoljunk arra, hogy a hitünket talán gazdagabban fejezzük ki egy-egy énekekben, versben, szóképben, mint pontosan fogalmazott tételekben. *Aquinói Tamás* dogmatikájánál maradandóbbak a himnuszai.

Az irodalom azért is fontos a hit számára, mert megóv a bőbeszédűségtől, a szóáradattól. Pál apostol után szabadon: inkább öt szót értelemmel, mint tízezer szót tartalom nélkül. Nemcsak az istentisztelet kötött szövegeiben – imádságaiban, hitvallásában –, hanem az igehirdetésben is törekszünk arra, hogy irodalmi értékű legyen.

– Melyik a legmeghatározóbb bibliai íge az Ön számára?

– A keresztelésemmel kapcsolott – és esküvőnkre is választott – ígét idézem a 33. zsolttárból: „Az Úr szava igaz, és minden cselekedete hűség.” Először érzelmi szálak kötöttek ehhez az ígéhez, teológushallgató koromban azonban kirajzolódott – és azóta is egyre élesebben vonalakkal mutatkozik meg a Szentlélek által – az ige ereje.

Fontos ez számomra akkor, amikor gyenge vagyok, amikor bizonytalanná válik előttem az út: hogy az én bukdácsolásom, sőt hűtlenségem ellenére az Úr szava igaz. Ő megtartja ígéretét, s ha a sátnak meg is rostál, Jézus imádkozik értem, hogy el ne fogatkozzék hitem. S még inkább fontos akkor, amikor erősnek gondolom magam. Helyemen tart akkor is Isten szava. Hiszen csak ő örzi életemet. S mindaz, ami történik velem, amit ő enged történni, az hűségéből történik. Ez a zsolttárs helyes önismeretet és valóságos Istenismeretet ad.

■ BAKONYI ISTVÁN

Könyvek és bombák között

Ösztöndíjjal a háborús Berlinben és Helsinkiben – dr. Boleratzky Lóránd visszaemlékezése

► Dr. Boleratzky Lóránd nyugalmazott ügyvéd, egyetemi magántanár 1920-ban született. Szoros szakmai és emberi szálak fűzték Ordass Lajos evangélikus püspökhöz. A mártír lelképásztornak köszönhető, hogy a háború alatt Berlinben és Helsinkiben folytatható egyházi tanulmányokat. Elbeszéléséből több mint hét évtized elteltével eleve-
nednek meg az ott töltött hónapok, valamint a háborús német és finn főváros mindennapi élete.

1943 elején tekintélyes külföldi kutatói ösztöndíjat ajánlottak fel számomra. Ez nagy szó volt a háború közepén, de kissé tépelődtem az utazáson, amikor megtudtam, hogy a meghívás Berlinbe szól. A Spree folyó partján épült város akkor már a szövetséges légitámadások legfontosabb célpontja volt, s a világegés idején útlevélhez is nehéz volt hozzájutni.

A vízumkérelemben beírtam, hogy egyházi jogot kívánok tanulni – a német hatóságok rögtön megtagadták kérésemet. *Vladár Gábor*, a Lakatos-kormány későbbi igazságügy-minisztere járt közben az érdekében, s végül a Legfelsőbb Bíróság elnökének támogatásával készültek el az úti papírjaim. A tanulmányútnak volt gyakorlati haszna is: egy időre felmentettek a katonai szolgálat alól.

Követségi postával utazó kézirat
Kutatásaimnak az Unter den Linden-en álló, *Ulrich Stutz* alapította egyházi intézet adott otthont. Névadója világhírű egyházi jogász volt, ő készítette el 1917-ben a katolikus kánonjogi törvényről a szakvéleményt.

ráns vezetőjét, *Ludwig Müllert* támogatták.

Az intézetben a Bekennende Kirche (Hitvalló Egyház), a korábbi evangélikus egyház karakánabb képviselői voltak jelen, de nyíltan nem hangoztatták nézeteiket. Ott töltött hónapjaim tanulságait később *Kereszt és horogkereszt* című tanulmányomban foglaltam össze. Az írásban a német egyházellenes intézkedéseket elemeztem, de művem sem akkor, sem később nem jelent meg nyomtatásban. A kéziratot követségi futárpostával küldtem haza. Bölcsen tettem, mivel visszautamon a német vámosok leginkább a könyvek és az iratok iránt érdeklődtek.

Útlevelel a szemétből

Nem a nyugalom szigetére érkeztem Berlinbe: már az első napon iszonytató légitámadásban volt részem. Éjszaka, amikor megszólaltak a légvédelmi ütegek, szinte rengett a föld. Kijjebb, a Friedrichstraßen laktam, nem messze az Anhalti pályaudvartól. A szövetségesek a közelben dobták le először a Luftminét, a házala-

FOTÓ: CSERMÁK ZOLTÁN

rencsebb helyzetben lehettem: kaptam néha csomagot otthonról.

Berlin életére rányomta bélyegét a háború; a színházak bezártak, a szórakozni vágyók legfeljebb moziba mehettek. Ha már a német fővárosban voltam, beiratkoztam a jogi egyetemre, s ott – jogi tudásom gyarapítása mellett – fiatalokkal is találkozhattam.

Nem rettentettek a nehézségek, fiatakként igyekeztem mindenben a jót meglátni. A külföldiekkel a hatóságok egyébként tisztességesen bántak. Kéthetenként jártam egy Dottedent Schaft nevű közösségbe. Mindig érdekes helyekre látogattunk, és aktuális témákat beszélünk meg.

Engem is megkérdeztek egyszer, milyen különleges helyre vigyenek el. Rövid tépelődés után az akkori Európa legkorszerűbb börtönére, a brandenburg-gördeni fegyházra esett a választásom. Biztos voltam benne, hogy nem kapom meg az engedélyt, s magam is elcsodálkoztam, amikor elmehettem megnézni a fegyintézetet. A „kényesebb” helyekre természetesen nem engedtek be; nem jogászként, inkább turistaként bántak velem.

Egy vidámabb történet is megmaradt emlékeimben. 1943-ban a magyar nagyköveti tisztet a későbbi miniszterelnök, *Sztójay Döme* töltötte be, s egy állami ünnepre engem is meghívott. A követségen neves személyek gyűltek össze, a fogadáson találkoztam *Rökk Marikával*, az akkori idők filmszínészeivel is. A nagyterem roskadozó asztalaival a béke szigetének tűnt. Nagyon sok német közéleti személyiség és tábornok is megjelent, s jellemző a viszonyokra, hogy – a már említett rossz ellátás következményeként – sokan titokban süteménnyel tömték meg a zsebeiket...

Az útlevelem további sorsa külön említést érdemel. A háború végén már katonaként vonultam nyugat felé, s amikor a csapatunk két részre oszlott, katonaládám balszerencsémre a másik csapatához került. Nem volt mit tenni – értékeim, papírjaim mind odalettek.

A háború után aztán találkoztam egy ügyvéd kollégámmal. Legnagyobb meglepetésemre átnyújtotta útlevelemet. Hogy miként került hozzám? Kérdésemre hihetetlen történet bontakozott ki. A háború végén ő Hamburgba került, ahol egy szeméttelapon leltem meg az okmányt. Visszagondolva, az történhetett, hogy bajtársaim unták cipelni a ládát, s tartalmától a kikötővárosban szabadultak meg. Hogy kollégám mit is keresett a szemétdombon, azt tapintatosan nem kérdeztem meg...

Evangelikus államvallás

Alig értem haza Berlinből 1943 októberében, a debreceni egyetem egyéves finnországi ösztöndíjat ajánlott fel. A kiírás szerint a tanulmányok felét Svédországban töltöttem volna, de ez meghiúsult, mert a fogadó országba nem adtak beutazóvizumot.

Így még abban a hónapban – vizsontagságos utazás után – megérkeztem Helsinkibe. Belevetettem magam a kutatásba, időm java részét a finn parlamenti könyvtárban az állam és az egyház kapcsolatának tanulmányozásával töltöttem.

Az országban az evangélikus volt az államvallás, az egyház nagyon széles körű szabadságot élvezett. A lelkészek a társadalom megbecsült tagjaként dolgozhattak; a teológián általában túljelentkezéssel számoltak. A háború alatt is – s ezt nem a katonai szolgálat alóli felmentés motiválta.

Gyakran kóboroltam a bibliotéka polcai között, s a gazdag gyűjteményben sok különlegességre, érdekes kiadványra bukkantam. Különösen szemet szűrt az a félszáz – a magyarokat gyalázó – román kötet, amelyet a szomszéd állam propagandagépezete küldött ki a világ minden részébe. Sajnos objektív magyar történelemkönyvekkel viszont nem találkoztam. Észrevételeimet megosztottam az ottani magyar nagykövettel is.

Helsinkiben harmadmagammal rendezkedtünk be egy magánlakásban. Jóllehet az állam és az egyház viszonyát tanulmányoztam, az egyetem jogi karára is beiratkoztam. Érdekes, hogy a tanintézményben két tárgyat svédül adtak elő. Mivel később Svédországba készültem, így a svéd nyelv tanulásával is sok időt töltöttem. Ezt a buzgalmamot a finnek – a nyelvrosszág nyomán – nem jó szívvel fogadták. Egyébként meglepett, hogy a lakosság nyolc százalékát kitevő svéddek különleges jogok illették meg, a kétnyelvű táblák is egyedülálló toleranciáról tanúskodtak.

Miniszter a villamoson

A helsinki magyar intézetben is gyakran megfordultam. Amikor bombatalálat érte az épületet, sokat segítettem a kármentésben. A háború tehát Finnországban is utolért, de a harcoknak voltak tragikomikus pillanatai is. Amikor a szovjetek 1944-ben nagy erővel Helsinkit bombázták, az első „pokolgép” a szovjet nagykövetséget találta telibe. A finn tűzoltóság nem sietett oltani a tüzet, így a rezidencia porig égett.

A magyaroknak jó volt a respektusuk – így nekem is –, úgy tekintettek ránk, mint távoli, gazdag rokonokra. A frontra jelentkező magyar önkéntesek is öregbítették hírünket. Velünk

nagyon barátságosak voltak, arrogáns finnel nem is találkoztam.

Egyszer egy előadáson a köztársasági elnök is részt vett, a megszólítása egyszerűen „úr” volt. Más alkalommal a villamoson a kultuszminiszterrel utaztam együtt, és amíg le nem szállt, kedvesen elbeszélgettem velem. Csodálkoztam, amikor elmondta, hogy a minisztériuma összesen nyolc főből áll, a bürokrácia útvesztői így lerövidültek. Ehhez persze nagymértékű bizalom is kellett, a korrupciót nem ismerték az államigazgatásban.

Vendéglátóim a segítőkészség szép példáját mutatták, amikor elhatároztam, hogy ellátogatok a finn frontra. Megtudtam, hogy melyik hivatalban adják meg az engedélyt, s egyszerűen szóban kértem a látogatást. Megbízta a másikkban: tíz perc múlva már a kezemben volt a hozzájárulás.

Ugyan a tűzvonalba nem engedtek, de a felvonulási zónát alaposan megismerhettem. Tél lévén mindenki sítalpon közlekedett, a katonák győzelmeiket is kiváló sítudásuknak – és bátorságuknak – köszönhették. Legtöbbször partizán módra, csendben, késsel operáltak, a tankokat benzinespalackokkal semmisítették meg.

Hazaszerető, szimpatikus népet ismerem meg a finnekben. Amikor az oroszok elfoglalták az ország egy részét, az annektált területekről a teljes lakosság elmenekült. A közhangulat is egységes volt, s vakon bíztak állami vezetőikben. Nemzeti hősiük, *Carl Mannerheim* marsall gyengén felszerelt, de lelkes hadsereggel tudott világraszóló győzelmeket aratni.

A háborút – a hiányos ellátáson keresztül – saját bőrünkön is érezhettük. A frontvonal ellátását a hátsószág sínylette meg. Egyes vélemények szerint az élelmiszerek árán a finnek titokban a svédektől vásároltak hadianyagot. Étekezésünk egysíkú volt: mindennap puurót, zab-, árpa-, kukoricakását ettünk. Finnországban az élelmiszer még a berlininél is rosszabbnak tűnt – a háború végére az utcákat korábban ellepő vetési varjak is eltűntek a háziasszonyok fazekáiban.

Bocsánatot kért a rendőrség

Finnországból hazafelé jövet a svéd vámosoknak szemet szűrtak jegyzeteim. Faggattak az írásokról, és a végén elvették az egész paksamétát. Viszont elkérték a címet, s megígérték, hogy a procedúra után visszakapom papírjaimat. Már lemondtam „kincseimről”, mikor egy hét múlva az otthoni postás a stockholmi bűnügyi rendőrség levelét kézbesítette. A jegyzeteimhez bocsánatkérő sorokat mellékeltek.

A kéziratot a háború végére könyvvé formáltam, az anyag *Állam és evangélikus egyház Finnországban* címmel 1947-ben jelent meg. Az egyházi jogi mű kiadására egyébként nem volt pénz, a Félév Evangélikus Könyvkiadó sietett segítségemre. A nyomtatást ingyen vállalták, a bevételből kívánták fedezni a költségeket. Nem tudom, mennyire sikerült ez nekik, a honoráriumomat tisztelt példányokban kaptam meg. Vagy kétszáz kötetet cipelhettem haza, ezeket elajándékoztam a barátaimnak.

Számos egyházi vezetőnek juttattam a könyvből. *Mindszenty József* hercegprímás meleg hangú levélben köszönte meg a küldeményt. Még most is van a műből néhány példány, egyet szeretettel átnyújtok Önnek s ezáltal az olvasóknak is.

■ Lejegyezte: CSERMÁK ZOLTÁN

A jogtudós 1938-ban hunyt el. Az intézetben eltöltött félévem alatt egy *Reike* nevű egyetemi tanár irányította munkámat. Nagy tudású professzornak és szimpatikus embernek ismertem meg.

A magam uraként végezhettem kutatásaimat a mintegy tizenötezer kötetes könyvtárban. Ha elakadtam, famulusom készségesen segített. Különösen a hitvalló egyházzal kapcsolatos kérdéseimmel fordultam hozzá; kíváncsi voltam, mennyire képes az egyház érvényesíteni akaratát a nemzetiszocialista államban.

A válasz nem ért váratlanul: az egyház is sokat szenvedett a fasiszta diktatúrában. Itt mindenképpen meg kell említeni *Otto Dibelius* berlini püspök nevét, akit hitvallása miatt hurcoltak meg, de például egyszer pert nyert egy náci vezető ellen egy becsületsértési eljárási ügyben. Az egyházat a hatóságok teljesen átszervezték, és a rendszert kiszolgáló Deutschen Christen (Német Keresztények) mozgalmat s kollabo-

pokat romboló bombát, melynek pusztítása nyomán utcárok dőltek össze kártyavárként.

Jellemző volt, hogy az emberek nem pánikba esve, inkább közönyösen, a helyszínen nézelődve vitatták meg a detonációkat. Az utcákon főleg nőekkel találkozhattam, hiszen a férfiak a frontokon harcoltak, engem, a civil ruhás fiatalembert mindenütt megnéztek. Az ellátás nagyon silány volt, a boltok polcai félig üresen tátongtak: porcelánt ugyan nagy választékban árultak, élelmiszert viszont ritkán lehetett kapni. Húst, húskészítményt nem is láttam. Akármerre mentem, mindenki panaszkodott, de a győzelemben a legtöbben hittek az utolsó időkig.

Barátaim ugyan voltak, de nemigen jártunk össze, mindegyikük gondterhelten élt, s szabad idejükben élelmiszer után rohagáltak. A hivatalos beszerzési források mellett mindenki féllegális módszerekkel pótolta a hiányt, de ez fáradságos és időrabló munka volt. Jómagamban sze-

ZÁRUL A HOLOKAUSZT-EMLEKÉV

Karácsony – hetven éve

A Budapest-Deák téri evangélikus gyülekezet múltjából – Adalékok Keken András dossziéjához

► Levéltárban elhelyezett jegyzőkönyvek, levelek, újságcikkek és eskü alatt tett tanúvallomások őrizték meg mindazt, ami hét évtizeddel ezelőtt meghatározta 1944. karácsonyát. A háború ekkor érte el a fővárost. Decemberben a 2. és a 3. Ukrán Front körülfárta Budapestet, elfoglalására az ünnepek napjaiban indult meg a támadás. Karácsony ünnepét bombák robbanása, ágyúk torkolattüze, aknák pusztítása, kézfegyverek ropogása tette félelmetessé.

■ ZÁSZKALICZKY PÉTER

Az állandó életveszélytől való félelmet az ínség – a víz-, élelmiszer- és tüzelőhiány – tette még gyötrelmesebbé. S mindezek mellé járult a nyilas terror tombolása miatti rettegés. Az október közepén a korlátlan egyeduralmat magához ragadó Szálasi „nemzetvezető” keretlegényei járták a várost, és lőtték a Dunába a zsidókat, a zsidókat rejtegető „zsidóbérencnek” nevezett személyeket, a megtalált katonaszökevényeket.

A nyilaskormány november 8-i rendelete szerint Budapestben minden tizenhét és hatvan év közötti férfinak katonai szolgálatra kellett jelentkeznie, így sokan kerültek életveszélybe...

Az egyik razzia alkalmával durván, fenyegetőzve támadtak Keken András Deák téri evangélikus lelkészre és feleségére, amikor ők öt svéd védettséggel, zsidó származású egyén védelmére keltek. Ekkor a férfiakkal a nyilasok Keken Andrást is magukkal vitték, s csak Isten gondviselésének tulajdonította, hogy megmenekülhetett.

Egy korábbi alkalommal a XII. kerületi rendőrkapitányság ítélte zsidórejtegetés okán pénzbüntetésre, s csak – amint mondták – „lelkési jellegére” való tekintettel nem internálták.

A hatalom tombolását természetesen Keken András nem tudta megállítani. Amit viszont megtehetett az üldözöttekért, azt megtette. Az egyik tanúvallomásban elhangzott: nem múlt el istentisztelet és igehirdetési alkalom, amikor az üldözöttekért ne imádkozott volna. Ezekből az imádságokból viszont sok tett is következett.

Tanúbizonyságok

Amikor 1944 márciusától a zsidóság fenyegetettsége megnőtt, a Deák téri lelkési hivatalban néhány hónap alatt mintegy háromezren jelentkeztek áttérési szándékkal.

A keresztség szentségéről vallott hitbéli felfogás alapján, gondos oktatás után negyvenhat jelentkezőt vett fel és keresztelt meg a lelkési hivatal. Viszont – oktatásukat és keresztségüket csupán későbbre halasztva – mind a háromezrenek olyan bizonyítványt adott Keken András, amely az 1868. évi LIII. törvénycikk alapján az evangélikus egyházba való felvételüket igazolta. A betérésre jelentkezők közül ugyanakkor sokan kaptak keresztség nélkül is keresztlevelet, tehát hamis papírokat.

Keken András természetesen ismerte Isten parancsolatát: „Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot!” De mellette? Amikor közvetlenül az élet kerül veszélybe? Vannak helyzetek, amelyek bűn nélkül nem oldhatók meg, és a szeretet parancsa ilyen helyzetekben is a legnagyobb maradt számára.

Az akkori állapotokat hadd érzékeltesse néhány tanúvallomás és egy Keken Andrásnak címzett levél.

„Tanú előadja, hogy a Deák téren volt egy menekültotthon, melyben kényszerkiürítettek laktak, s ezek között 13 zsidó származású üldözött húzódtott meg teljesen rejtve és hamis iratokkal ellátva. Ez a 13 egyén állandóan az otthonban lakott, és ezenkívül nagyon sok üldözött kérése szerint nappal vagy éjjel nyert otalmat. [...] A felszabadulás előtti napon délután nyilasok jelentek meg zsidókat és katonaszökevényeket keresve, és elhurcolták az összes férfiakat, köztük a lelkészeket és az üldözöttek közül három nőt és két gyermeket. A többi sikertelenül elrejtett. Ekkor már 30-40 üldözött lehetett az óvóhelyen.”

„Alulírottak ezennel igazoljuk, hogy dr. Keken András evangélikus lelkész és feleségét 1944 nyara óta ismerjük. Szálasi uralomra jutása után, mint üldözöttek, végső kétségbeesésünkben, mint végső mentevárhoz, fordultunk dr. Keken Andrásához, aki noha alig ismert bennünket, odavett bennünket az egyházhoz, papirokkal látott el, és több üldözöttel együtt egészen a felszabadulásig nemcsak otthont adott, hanem minden ellenszolgáltatás nélkül élelmezett is mindnyájunkat. Többször nyilas razziák alkalmával biztos fellépésével, de ön maga biztonságát kockáztatva mentette meg életünket.”

„Tanú előadja, hogy dr. Keken András igazgató lelkész az ő saját és három gyermekének, valamint édesanyjának életét megmentette. 1944. október 16-án gyermekeit dr. Keken Andrásához küldte végső kétségbeesésében. Teljesen reménytelen volt számukra a helyzet. Biztosra vette, hogy lelkipáztora, mint mélyen érző ember, segíteni fog rajta. Szinte minden nélkül küldötte el gyermekeit, s Keken András szeretettel karolta fel, és ideiglenesen a Rózsák terén levő Országos Protestáns Árvaházban helyezte el őket azzal az ígérettel, hogy biztos elhelyezésükről gondoskodni fog. Így kerültek gyermekei a Jó Pásztor otthonba. Előadja továbbá, hogy ezen kapcsolat révén úgy maga, mint édesanyja is mint gondozók kerültek a nevezett intézménybe.”

„Tanú előadja, hogy 1944. december 2-án a Sziget u. 40. sz. alatti zsidó házból a Deák térre menekült, és itt Weltler Jenő karnagy lakásában húzódtott meg dr. Keken András tudtával és beleegyezésével. Miután a házból korábbi időből ismerős volt, dr. Keken András szükségesnek tartotta őt saját érdekében a ház lakói előtt rejtegetni. Mindenkor, mindenben segítségére volt. Előadja, hogy mielőtt a Deák térre jött volna, dr. Keken András őt és leányát megfelelő iratokkal látta el, és ezeket Weltler Jenő lakásában tartózkodása idején újjakal egészítette ki, sőt még élelmiszerjegyeket is szerzett számára.”

„Tanú előadja, hogy kántori tiszténél fogva a Deák téren lakott. Tud arról, hogy a házból zsidók voltak. Erről azonban még egymás között sem beszélgettek, hogy az üldözötteket ne veszélyeztessék. Tanú maga is rejtegetett egy üldözöttet, akinek az igazoló iratokat dr. Keken András lelkész adta. Tanú előadja, hogy 1944. október 17-én, mint házparancsnok, dr. Keken András lelkész kérésére 4-5 üldözöttet rejtett el éjszakára a templomban. Másnap reggel rendőrök és karszalagos nyilasok razziát akartak tartani ott a templomban a magukkal hozott írásbeli feljelentés alapján. Tanúnak sikerült őket félrevezetni, és az üldözötteket máshova rejtetni.”

Egy a Keken Andrásnak címzett számos levél közül:

„Nagytiszteletes Uram! Lelki szükségletemnek teszek eleget, amikor Önnek ezeket a sorokat írom. 1944-ben, a legszörnyűbb üldözések idején egyetlen ember akadt Budapesten, aki védelmére kelt egy szegény zsidó asszonynak és kisgyermekének. Ez a szegény zsidó asszony én voltam kisfiammal, Péterrel együtt. Ön befogadott bennünket otthonába 1944 kora őszén, élelmezett bennünket, eldugott templomába: volt idő, hogy naphosszat az Ön szőszékében kellett megbújjunk.

Tudok róla, hogy nyilas érzelmű paptársa feljelentette Önt, Nagytiszteletes Uram, zsidóbújtatásért, mert egyszer pár órára el kellett hagynunk az Ön templomát, jöttek a nyilasok, és az Ön esküjét követelték annak igazolására, hogy a templomban nem rejtőzködik zsidó. Az Ön esküje után újra visszamehettünk.

Még ma is könnyes szemmel gondolok arra, hogy Ön és kedves felesége mindezt önzetlenül tették, olyan két emberrel szemben, akiket azelőtt életükben sem láttak, és még akkor sem voltak hajlandók elfogadni még a legminimálisabb ellenszolgáltatást sem, sem azóta, holott tudják, hogy anyagi viszonyaim időközben megjavultak.

Elsősorban gyermekem életét köszönöm Önnek, Nagytiszteletes Uram, ami érthetően drágább nekem a magaménál, de ez utóbbit is kizárólag Önöknek köszönhetem.

Nagytiszteletes Uram boldogult férjemnek, aki akkor már munkaszolgálatos volt, keresztyén papírokat is küldött, hogy életét megmentse. Sajnos ez nem sikerült. De mit sem változtat azon a tényen, hogy úgy boldogult férjem, mint rokonaim közül többen, köztiük olyanok

A Deák tér 1945-ben

is, akik ezért pénzzel fizetni akartak, minden ellenszolgáltatás nélkül és egyedül Nagytiszteletes Uramék jóindulatából kaptak keresztyén papírokat.

Kisfiam még ma is imájába foglalja Nagytiszteletes Uramék nevét, én is naponta áldom, mint olyan emberét, aki nemcsak az én gyermekemnek volt atyja helyett atyja, hanem ugyanilyen aggodó szeretettel istápolta a Deák téri árvaházban nevelt árvákat, és aki veszélyrel dacolva rohant a Kisok-pályára, mert meghallotta, hogy az ott összegyűjtött zsidó gyerekek életveszélyben vannak.

Életem egyik fő vágya teljesülne, ha valaha csak részben is viszonzni tudnám Önöknek azt, amit értünk tettek. Földi embernek ennyivel nem tartozom, és sohasem fogok tartozhatni, mint Önnek, Nagytiszteletes Uram. Örökké hálás híve...”

Karácsonyi kopogtatás

Beköszöntött 1944 karácsonya. Amikor a meggyújtott karácsonyfagyertyák mellett ültek a Deák téri árvaház gyermekei, a gyülekezeti szobákban lakó menekültek és üldözöttek, a közöttük szolgáló missziós nővér és a ház lakói, kopogtatás hallatszott a külső ajtón. Egy férfi érkezett. Korábban egy ismerős családnál, majd többfelé bujkált. Amikor már tarthatatlanná vált számára a helyzet, karácsonyeste a Deák térre menekült. Köszönését Keken András felé a „Nemzeti Segély – Национальной Помощи” fejléces papírra írt, 1945. április 20-án keltezett levelében fejezte ki:

„Nagytiszteletű Uram! A háború utolsó szakasza is elvihartott Európa felé – engedje meg, Nagytiszteletű Uram, hogy most ismételt köszönetemet fejezzem ki Önnek azért, hogy életem legváltóságosabb és legveszélyesebb időszakában mellém állott, oltalmába vett, és – mondjuk ki kereken – megmentette az életemet.

Nem én voltam az egyetlen, kit védelme alá vett abban az időben, mikor ezért a saját életét kockáztatta. Mégis rendelkezésére állott mindenkinek, kit a reakciós törvények sújtottak.

Egy hónapi együttélésünk alatt olyan embert és papot ismertem meg Önben, ki nem ismer különbséget ember és ember között, aki már a múlt év decemberében, a pincében megalakította a maga kis demokratikus államát, hol egyforma jogai és kötelességei voltak a méltóságos úrnak éppúgy, mint a házi- szolgálának. Ha Magyarországnak csak olyan fiai lennének, amilyenek Önt ismertem meg, Nagytiszteletű Uram, ma mi lennénk a világ első állama!

Boldog lennék, ha az Úristen elég tehetséget és erőt adna ahhoz, hogy hálám – legalább kismértékben – leróhatnám.

Fogadja, kérem, ismételt köszönetemet és legszívezebb üdvözlözetemet. Hálás híve...”

Az aljasság színeváltozása

A Budapest-Deák téren hetven évvel ezelőtt történeteket egyházunk levéltárában dobozokba zárt papírlapok őrzik. Ismertetésük csak vázlatos és töredékes lehetett. Időben már messze került tőlünk 1944 karácsonya, amikor háború dúlt, és – Radnóti Miklós versének szavaival – „az ember úgy elaljasult, / hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra”.

Keken András karácsonyi áhitatának dátum nélkül fennmaradt szövege talán éppen ezen az estén szólította meg a karácsonyfá mellett félő árvákat, menekülteket és üldözötteket: „Gondoktól zaklatottan, félelmeiktől űzötten, ingerülten, idegesen és békétlenül érkezünk a karácsony pitvarába. Vajon nem üti-e meg a fülünket ez a két szó: békeesség, szeretet? A betlehemi Gyermekek ezt a két ajándékot hozta nekünk, hogy e háborgó világban is csendesség legyen bennünk, és életünk sötét útvesztőiben mindig eligazítson a szeretet világossága.”

Befejezésül egy jogosan feltehető kérdés maradt: hogyan születtek meg az eskü alatt tett és aláírt tanúvallomások?

Keken András kérte az egyházmegegyi bíróságon vizsgálat megindítását. Az ellene indult politikai hajszát a Népszava 1948. szeptember 30-i cikkével kezdődött: „Távolítsák el Keken András, Ordas [sic!] püspök főtanácsadóját!”

Az újság egyik vádja szerint „az üldözöttek ellen teljes erővel megindult terror idején soha nem kerülhetett Keken elé zsidó vallású egyén, aki kitérésre jelentkezett a Deák téri lelkési hivatalnál”.

A súlyos vádakkal illetett lelkész helyreigazító nyilatkozatát az újság nem közölte. Ekkor kért önmaga ellen fegyelmi vizsgálatot, hogy igazolja magát az alaptalan vádakkal szemben. Rajta azonban ez sem segített. A terror, ha más szint használva is, ismét teljes erővel megindult.

Dr. Reök Iván egyetemes felügyelő 1949. április 25-én kelt felhívására „egyházi közérdekből azonnali hatállyal” fegyelmi eljárás indult ellene, mert „működése az állam és egyházunk közötti békés viszony fenntartását nagymértékben veszélyezteti”. Majd az Államvédelmi Hatóság vitte el lakásából, s került az Andrásy út 60.-ba, onnan pedig a kistarcsai internálótáborba – de ez már egy másik történet.

A szerző nyugalmazott evangélikus lelkész

► Szerkesztőségi értekezleten vetődött fel még december elején: ne csak áhítatokat kérjünk alkalmanként nyugdíjas lelkészeinktől, hanem időnként kérdezzük meg őket; például arról, miként élték meg a karácsonyokat a szülői házban és már felszentelt pástorként. A terv a lapzárták ízgalmában feledésbe merült, mígnem egy kolléganőnk-től kaptam egy listát néhány névvel és elérhetőséggel. Sorra kerestem meg kérdéseinkkel mindazokat, akik szerepeltek a névsorban... Többen kedvesen elhárították a kérést (mert például épp kórházi kezelésről érkeztek haza), négyen viszont tollat ragadtak. A tervezett panorámaoldal így azonban másfél oldalra csökkent (*Magyar László visszaemlékezése – amelyet önálló cikként kaptunk – lapunk 23. oldalán olvasható.*) ■ B. W. Gy.

Aki válaszolt: id. Zászkaliczky Pál...

– Mi volt a szülői házban a karácsonyi vacsora?

– A szülői ház lelkészcsalád hajléka volt. Ott már idejekorán megtanultuk, hogy az ünnep fényét nem az asztalra tett étel gazdagsága jelenti. Az esti vacsora „kará-

tanító. Nem volt karácsonyfa, csak egy sebtében levágott tujaág, rajta fehér papirosba csomagolt kockacukor. Éppen tizenkilenc, annyian voltunk. Az énekek ugyanúgy zengtek, mint annak előtte bármikor. Énekünk túlszár-

Feleséggel és Zsuzsó lányommal

csony böjtjéhez” igazodott: mákos tészta és – második fogásként – savanyú káposztából készült leves. Ezt a szokást édesapánk hozta magával szülőfalujából, Rádról.

– Mikor döbrent rá, hogy nem a Jézuska hozza az ajándékokat?

– Az ajándékokat – köszönet érte szüleinknek – az angyalok hozták. Jézus nevét becézve csak idegentől hallottuk. Nemcsak hittanórákon s a templomban, de a karácsonyfa mellett is így hangzott az angyal szava: „...üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus...” (Lk 2,11) Ezért nem is okozott csalódást, amikor kiderült, hogy az ajándékokat hozó angyalok a mi drága szüleink!

– Mi volt az első karácsonyi ajándék, amit szüleinek adott?

– Amire emlékszem, talán már nem is az első volt. Öcsémmel együtt pesti diákok voltunk, ott is laktunk egy ismerős családnál. Csak kéthetente utazhattunk haza. Eladtuk közös kis bélyeggyűjteményünket, s az annak árából készült, bekeretezett fényképünk volt az ajándék. Talán megbocsátható volt ajándékunk indoklása: akkor is láthatnak, amikor nem vagyunk otthon.

– Melyik volt a legkedvesebb és melyik a leginkább drámai karácsonya?

– A „leginkább drámai” 1944 karácsonya volt. Hat teljes hétig pincében laktunk: két lelkészcsalád, a segédlelkész, még más hozzánk húzódtott ismerősök s egy bujkáló

nyalta a fentről – s nem is messziről – hangzó ágyúdörgést. Ott volt a front tőlünk néhány kilométerre, Fót és Rákospalota között. Az oroszok nyomultak a főváros felé, onnan pedig nemcsak őket lötték, de a falunkat is. A karácsony mégis békességet hozott, s feledtette még az első – pálinkától bűzlő – szovjet katonát is, aki karórát követelve agyon akarta löni édesapánkat...

„Legkedvesebb karácsonyeste” pedig sok volt. Gyermekkorban is, és persze házasságkötésem után is. 1962-ben még csak ketten voltunk, s ahogyan múltak az évek, egyre többen. Nagyszerű szülői feladat: minden évben ígével, énekekkel és imádsággal bensőségessé tenni az ünnepet csemetéinknek, s közben átélni izgatott várakozásukat, majd örömeiket. S ha ez sikerült, nem csak rajtunk múlott! Az „újszülött Királyon”, a Szabadítón, Jézuson.

A hatvanas években autón igyekeztem haza a borjádi gyülekezeti szentestéről. A templom tele volt, de a falvakban már senki nem járt az utcákon, s hazáig csak egyetlen autóssal találkoztam: a mároki plébános ment a pócsei misére. A csikorgó hidegben a hold világított, az út felett szemmagasságig vitte keresztül a havat a szél. Félelmetesen szép volt, én pedig csordultig tele szívvel hazáig énekeltem a karácsonyi énekeket arról a Jézusról, aki a legnagyobb ezen a világon, mert magához tud vonzani sokakat!

Régmúlt emlékek egykori szentestékről...

...id. Pintér Károly

Van olyan karácsony, amelyikre nem szívesen emlékezem: 1944. december 24. A Deák téren – az elsötétítés miatt – délután volt a karácsonyesti ünnepi istentisztelet. Utána édesapámmal és öcsémmel apám hűgát látogattuk meg, kis kerülővel. Az EMKE-ház (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) mellett lakott. Váratlanul egy repülőgép húzott el felettünk, és a következő pillanatban robbanás rázta meg a legőt. A Népszínház utca elejére dobott bombát a gép. Siettünk haza, hogy megnyugtassuk aggó édesanyánkat. Ő már türelmetlenül várt minket.

Ezen az estén elmaradt a karácsonyfa körüli családi alkalom. Nem énekelünk, és nem gyújtottuk meg a csillagszórókat... Helyette a Kálvin térhez közeli, öreg bérházunk harmadik emeleti körfolyosójáról figyeltük az előttünk és felettünk szikrázva izzó „Sztálin-gyertyákat”. Fényük bevilágította az ijedt várost. Még azon az estén leköltöztünk az óvóhelyre, és több mint húsz napig a pince volt az otthonunk. Szorongva gondoltunk a holnapra. A valóság rácafolta az angyalkar énekére: „*Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.*” (Lk 2,14) Micsoda disszonancia!

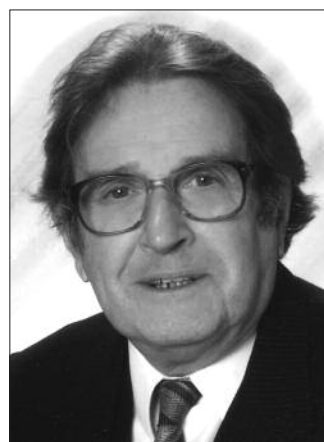
Természetesen vannak karácsonyok, amelyekre annál szívesebben emlékezem. Például 1955 szentestéjére.

A kicsiny cseréhati falut az ünnepekre vastag, puha hó borította be. Néma csend ülte meg a tájat. Ezt a csendet törtéte meg a karácsonyesti istentiszteletre hívogató harangszó. A dombtetőn lévő templom ajtajában álltam. Bármerre tekintettem, parányi fények jelentek meg a felsejülő udvarokban, s mint sok-sok szentjános-

bogár, imbolyogva közeledtek a templom felé. A faluban még nem volt villany. Az emberek ivergalkitkába zárt gyertyákkal vagy viharlámpával közlekedtek. Úgy hatott ez rám, mint egy meglevonedett karácsonyi képeslap.

A templom előtt az emberek leverték csizmájukról a havat, és úgy léptek be az Isten házába. Az asszonyok vastag berlinerkendőikbe burkolózva ültek, szorosan egymás mellé. A gyertyák lobogó, meleg fénye áradt szét a zsúfolásig megtelt, kicsi templomban. Úgy éreztem, hogy most kint maradtak a beszélgetések gyötrő gondoljai, az ellentétek, a különbségek.

Most Isten szeretetének erőterében egyek vagyunk – valóban testvérek. Békességes ünnepi hangulat melengette a szívünket. Most nem az angyalok énekére figyeltünk. A mi ajkunkon hangzott a biztató

Anno...

egymás felé: „*Csendes éj! / Tiszta, szent éj! / Szív, örülj, higgy, remélj! / Isten szent Fia jött ma hozzád, / Békét, életet és reményt ad. / Krisztus megszabadít, / Krisztus megszabadít!*” Micsoda harmónia!

Nem tudom elfelejteni ezt a karácsonyomat. Ma is örömmel idézem fel az emléket.

...Missura Tibor

Azt hiszem, gyermekkorom karácsonyai olyanok voltak, mint sok más középosztálybeli gyermekéi a háború előtt. Szüleink jártak templomba, de nem rendszeresen. Egy kis református gyülekezetbe jártunk a nagy katolikus városban. Ezért nincsenek különleges emlékeim erről az időről.

Talán inkább azt kell mondanom, hogy a karácsony a családjunk ünnepe volt. Kezdődött a Mikulás-ünnep, mert akkor kaptunk egy szemüveges adventi naptárt. Az ablakra tehető naptárnak kis ablakai voltak, amelyeket dátum szerint lehetett kinyitni, s bennük hintalovat, mézeskalácsot vagy valami mást ábrázoló kép volt. December 24-én aztán ki lehetett nyitni a nagy ablakot, és mögötte a jászolban fekvő Jézust láthattuk.

Mi, gyerekek – három fiútestvér – azon versenyeztünk, hogy reggel ki ébred fel korábban, és ki nyitja ki a kis ablakot. Aki kinyithatta, az választgatott magának a három cukorkaszacskóból egy cukorkát, s a többiek is azt a cukorfajtát kellett, hogy válasszák. Napi egy cukorka, nem több.

Az adventi időben többször olvasott nekünk édesanyánk a világirodalom remekeiből, lehetőleg karácsonyhoz kapcsolódó történeteket. Ezeket az alkalmakat, melyek beszélgetéssel folytatódtak, igen szerettük. Előkerültek képes albumok, ezekben sok havas tájat és karácsonyi vonatkozású festményt néztünk és beszélgettünk meg.

Talán ezeknek a képeknek köszönhető, hogy az angyalok igencsak felkeltették a képzeletünket, és záporoztak a kérdések. Nem kaptunk édesanyánktól kimerítő feleletet, de megfogant bennünk az a gondolat – amikor még kicsik voltunk –, hogy talán az angyalok hozzák a karácsonyi ajándékokat, és nem a Jézuska.

Amikor aztán az iskola rétvén bátyánk meghozta a „felfedezést”, hogy karácsonykor nem az égből kapjuk az ajándékokat, az nem jelentett nagy törést. Ha az angyal Isten kül-

dötte, akkor ha Istenünk annyi szeretetet ad a szülők szívébe, hogy ajándékokat adjanak a gyerekeknek, akkor mégis az angyaloktól kaptuk az ajándékokat, csak nem szárnyas, hanem földi angyaloktól. Ezért ez a fölfedezés nem jelentett hitbéli kérdést, és édesanyánk szavahihetősége megmaradt.

Fontos volt a kis református iskola karácsonyi nevelése. Számunkra ma elképzelhetetlen: hat osztály volt egy tanteremben, és egy tanítónk volt! Karácsonykor mindig egy színdarabot adtunk elő, amelyben Jézus születése és hétköznapjaink szegénysége volt a központi kérdés. A legtöbb színdarabot a tanítónk írta. (Akkor gimnáziumban tudtunk továbbtanulni a 4. osztály után, mind megálltunk a helyünket – hála tanítónk jó pedagógiai és nevelőmunkájának.) A társadalmi kérdéseket és feszültségeket demonstrálva láttuk. Ezért a szegény tanuló karácsonyi megsegítése látványos volt, amit aztán év közben is folytattunk úgy, hogy ebédünkre hívtunk meg egy-egy rászoruló gyereket.

Otthon a karácsonyfa alatt édesanyánk felolvasta a Bibliából a karácsonyi történetet és a napkeleti bölcsek hódolatát. Elmondtuk közösen a *Miatyánkot*. Aztán elénekeltek a *Csendes éjt*, és következett az ajándékbontás. Mindenki igyekezett mindenkinek ajándékot adni. Kezdetben csak egy-egy rajz vagy kifestett kép volt az ajándék, később egy-egy könyv. De az az izgalom, hogy sikerül-e olyan „eredeti” dolgot adni, aminek a másik örülni tud, az egész adventi időszakot átölelte, és megtanított bennünket jobban egymásra figyelni.

A karácsonyi vacsora specialitása a borleves és a mákos guba volt.

Emlékezetes marad 1944 karácsonya a Felvidéken. Roknokhoz menekültünk egy eldugott kis völgy falujába, Rásba. Úgy gondoltuk, hogy ott biztonságban leszünk. De a front a falutól három kilométerre megállt. A puskaropogást jól lehetett hallani, a dombtetőre ezért nem is volt szabad kimennünk. Az ágyúk mögöttünk voltak, a domb túlsó oldalán, és onnan tüzeltek szorgalmasan át a fejünk fölé.

De karácsony délutánján csend volt és némaság. Elmentünk a kis középkori templomba, ahol – mivel lelkész nem lakott a faluban – a tanító tartotta az istentiszteletet. Mindnyájan szívből tudtunk imádkozni, mert a faluból is sokan voltak katonák – mint ahogy az én édesapám is az volt, és már két hónapja nem kaptunk hírt felőle...

HIRDETÉS

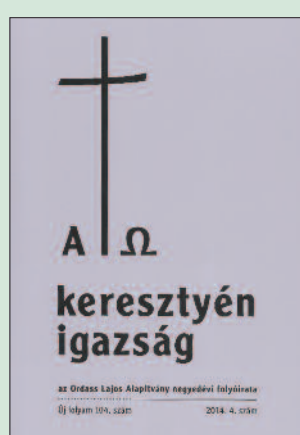
Megjelent a Keresztyén Igazság legújabb száma

Karácsony ünnepére készülve kezdődik a *Keresztyén Igazság* ez évi utolsó száma *Lőrincz Csaba* adventi *igehirdetésével*, amely 2013 adventjén a tévében is elhangzott.

A *Lutheri teológiáról mindenkinek* című sorozat a végidőre tekint, *Luther eszkatológiájával* foglalkozik.

Az *Előadások* rovat változatos témákat nyújt. Az olvasók legelőször egy *bibliatanulmány*mal találkoznak, melyet *Weltler Gábor* írt; majd az *istentisztelet lényegéről* gondolkodhatnak *Kovács László Attila* és *Tubán József* előadásaiban. Ezután megismerkedhetnek *Michael Biberauer* evangélikus lelkész *életével* és legnehezebb lelkési szolgálatának – *Haynau* temetésének – *igehirdetésével*. Az *igehirdetést* és létrejöttének körülményeit *Csanády Andrásné dr. Bodoky Ágnes*, a lelkész ükunokája, élete regényét id. Zászkaliczky Pál mutatja be.

A leghosszabb tanulmány *Ordass Lajos minneapolis*

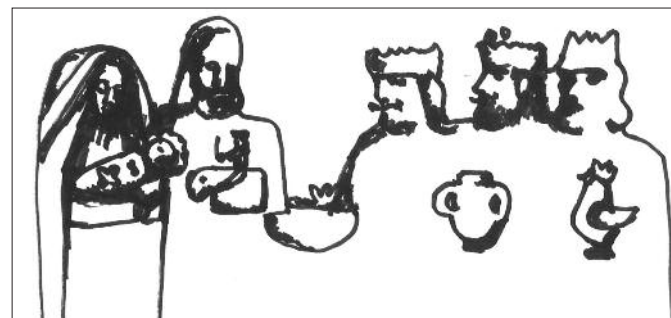

útját ismerteti az előkészületektől kezdve az ott zajló eseményeken át a hazatérésig. *Isó Gergely* tanulmányának most az első részét közöljük.

Az *Emlékezőnk* rovatban szomorú kötelességünknek teszünk eleget: búcsúzunk a folyóiratunkban gyakran publikáló, az Ordass Lajos Alapítványban kuratóriumi tagságot betöltő *Ordass-kutatótól, Böröcz Enikő* lelkésztől.

A színes képmelléklettel az olvasóknak szeretnénk kedveskedni.

■ Isó DOROTTYA szerkesztő

...karácsonyokról

Magyar László emlékezik

Gyermekkorom karácsonyait nem az ajándékok tették igazán széppé, hanem az, hogy nálam jóval idősebb testvéreim is otthon voltak, és együtt ünnepelhettünk. Az ünnepi hangulatot sem a karácsonyfák fénye, hanem a százi harangok zúgása idézi fel emlékezetemben, ahogy a karácsonyesti istentisztelet után a sötétben ünnep elé szóltak. Mindenkit hívogatón, figyelmeztetőn, imádságra és hálaadásra bátorítón.

Van olyan, karácsonyestéhez kapcsolódó emlékem is, amelyben a gyermekeknek ma már falun sem lehet részük. A harangszó elhangzása után a falu pásztorai – a tehenes, a rideg csorda őrzője, a kanász és a ludas – elindultak, hogy házról házra járva elmondják ünnepi jókívánásaikat, és átvegyék szerény ajándékaikat. Kenyeret, szalonnát; ahol disznóvágás volt, ott a részükre félretett kisebb ajándékokat. Volt, ahol pénz is kaptak. A pásztorok ostordurrogatása és a kanász kurtje késő estébe nyúlóan hallatszott, ahogy faluhosszat haladtak.

Ahogy a háború elhúzódtott, egyre sokasodott a fájdalom, s ez a karácsonyokat is beárnyékolta. Több lett a fekete fejkendő, és kevesebb a fiatal férfi az ünnepi istentiszteleten, és egyre mélyebb lett az Ūristen irgalma után kiáltó imádság.

1944-ben a közeledő front ágyúinak hangja keltett félelmet, a levegőből pedig bombázók zúgása és vadászpilóták géppuskatüze hallatszott. Szomorú karácsony volt. Reggel magyar huszárok indultak a frontra, este későn vezetéken hozott lovak jöttek vissza üres nyereggel...

Középiskolás koromban voltak nagyon szegény karácsonyaink, de ez a karácsonyi örömhír értékét nem csökkentette, s a családi összetartozás érzését sem.

1956-ban szenteltek lelkészé. Siklóra kerültem, de december közepén Túróczy Zoltán püspök úr visszavett az Északi Egyházkerületbe. Új szolgálati helyemet csak karácsony után kellett elfoglalnom, így jelentkeztem Ordass Lajos püspök úrnál, hogy az ünnepek alatt még szabad vagyok. Ő a sífok–enyingi egyházközségbe küldött ki szolgálatra, ahonnan a gyülekezet lelkésze külföldre távozott.

A vonatok még rendszertelenül közlekedtek. Lepsényből gyalog mentem el Enyingre a vasúti talpfákon. Ma is köszönettel gondolok a Gróf családra, akik befogadtak, és szolgálataim elvégzésében segítettek. Ez volt szolgálatomban az első karácsony, egy érezhetően megrendült szörványgyülekezetben.

Amikor Magyarbólyba kerültem lelkésznek, örültem annak, hogy Borjádán és Ivándárdán is vannak olyan iskoláskorú gyermekek, akikkel karácsonyesti műsort tudunk összeállítani. A műsorokkal el is ké-

szültünk, és én szenteste közel ötven kilométert motoroztam, hogy mindkét helyen megtarthassuk az ünnepélyt. Késő este, amikor hazaértem, fiatal feleségem – akivel ez volt az első karácsonyesténk – az ünnephez illoen felöltözve várt. Amikor megérkeztem, csizmásan, kabátosan lerogytam a székre, és észre sem vettem, milyen kedvesen fogadott. Én már rég elfelejtettem, de ő még mindig sajnálja azt a „fáradt karácsonyt”...

Amikor Finnországban voltam ösztöndíjas, diáktársam családjában töltöttem a karácsonyt. A szülei gazdálkodók voltak Pori közelében. Nem volt nagy gazdaságuk, szerény körülmények között éltek, de szeretettel fogadtak, és arra törekedtek, hogy jól érezzem magamat. Barátom elvitt az istentiszteletre, délután pedig elmélyülten beszélgettünk. Én kérdeztem, ők válaszoltak, aztán csendben hallgattunk. Nekem volt időm hazagondolni a feleségemre, a gyermekeimre. Amikor kérdeztem, ők türelmesen válaszoltak, és ismét csend következett. Hallgatásba mélyült karácsonyi ünnep volt, de tudom, hogy ezzel nekem akartak jót.

A rendszerváltás után, amikor a tábori lelkészség újrászerveződött, megbízott tábori lelkészi feladatot kaptam. Az egyik laktanyában karácsonyi ünnepélyt rendeztünk. Kedves munkatársam, Nagyváti Pál segítette az énekek kiválasztásában és vezetésében, a gyülekezeti fiatalok pedig versekkel készültek.

A laktanya parancsnokai és tisztjei segítőkészek voltak, és a megbeszélte időpontban levezényelték a katonákat a nagyterembe. Bemutatkozás és tájékoztatás után elkezdtek az ünnepélyt. Megdöbbenő volt, hogy az énekeket senki sem énekelte. Vagy nem tudták, vagy nem akarták énekelni. Amikor a karácsonyi evangé-

lium felolvasására és az igehirdetésre került sor, a hátul ülők azokat az íveket, amelyeken a program és az énekek voltak olvashatók, hajókká, csákkókká hajtogatták, és egymást dobálták velük. Félelmet keltő karácsonyi ünnepély volt. Úgy éreztem, az ott ülő fiataloknak még sohasem volt karácsonyuk. És valaha lesz-e?

Nyugdíjasként visszavonultan élünk, eljárt felettünk az idő. Gyülekezeti tagok – olyanok, akik fenyőfát nevelnek – több éven át megajándékoztak egy-egy kicsi, de gyökeres fenyővel. Karácsonyeste örülünk a gyertyák meleg fényének, a városban lakó fiunk látogatásának s együtt a karácsonyi örömhírnek. Az a reménységünk, hogy az unokáink közül is lesz, aki jön, látja és átéli a mi karácsonyfánk áhítatot sugárzó melegét.

A kis fenyőt pedig minden évben kiültetem és gondozom, mert az gyertyák nélkül is a szeretetről beszél. Isten örök reménységét adó és egymásnak örömet szerző szeretetéről.

A szeretet kézfogása

Bakó Annamáriával új, karácsonyi könyve mellett

► A kultúra szigete ódon házak szegélyezte udvaron. Nem rejtkezhelyül, inkább vendégház otthonként. Üvegpagoda verseskötetekkel, regényekkel, albumokkal kibélelve. A budavári Litea könyvszalomban adventi fények mellett beszélgettünk. A bolt mindenestül vezetője, Bakó Annamária is akként lapozgat, mint bármelyikünk. Kíváncsi tekintettel, fürgén, hogy mindenkit meg tudjon ajándékozni. Olykor külföldi meglepetéssel, úgy, hogy ő ad ki értékes könyveket. Teremt valami szépet a lélek épülésére.

– Az adventi várakozás hetében nem is gondolhattunk másra, mint hogy egy gyönyörű albumot tegyünk le a karácsonyi asztalra. De hol találunk olyan anyagot, amely gazdag, és csak a miénk? A választás a Herczeg Ferenc szerkesztette hetilapra, az *Új Időkre* esett. Az 1894. december 16-án indult lap kimeríthetetlen kincsbánya, szinte sugározza a közelgő ünnep üzenetét... Az ebben megjelent írásokból állítottunk össze antológiát.

– Herczeg Ferenc méltatlanul elfeledett, nagyszerű író.

– Szilvéziából a 18. században bevándorolt, jómódú bánati német polgárcsaládból származott. Regényeivel, friss novelláival, a *Budapesti Hirlapban* megjelent cikkeivel neve országszerte ismertté vált. 1894-ben a Singer és Wolfner cég rábízta az *Új Idők* szerkesztését. Ekkor kezdődött politikai karrierje a kormány párt színeiben; 1910-ben tagjai közé választotta a Magyar Tudományos Akadémia.

A szakma és a hazai közvélemény Mikszáth halála után az írófejedelmet a legkiemelkedőbb pró-

zaíróként tisztelte. A *kék róka* című vígjátéka a világsikert is meghozta számára.

– Az *Új Időről* mit lehet kiemelni?

– A magyar polgári középosztály meghatározó sajtóorgánuma volt. Megszólaltatta a legkiválóbb költőket, írókat és publicistákat. Itt jelent meg Mikszáthtól a *Szent Péter esernyője*, Jókai Mór elbeszélései, Gárdonyi Géza, Heltai Jenő, Krúdy Gyula írásai, Szomorú Dezső párizsi levelei, sőt Ady-verseket is

közölt. Munkatársai a korszak szórakoztató irodalmának divatos alkotói: Csathó Kálmán, Kosáryné Réz Lola, Surányi Miklós... Kritikai tevékenysége, kiadójától függően, az általa megjelentetett kötetek népszerűsítésére korlátozódott.

– Politizált a lap?

– Nem. Az európai humanizmus szellemében felekezetre és politikai hovatartozásra való tekintet nélkül a kulturális és nemzeti értékeket helyezte középpontjába. Döntő hatást gyakorolt a magyar keresztény középosztály kultúráképeinek kialakítására.

– Az *ötvennégy évfolyamból* mi került be az antológiába?

– A több mint fél évszázadot átívelő kötet a legszebb karácsonyi írásokból válogat *A szeretet kézfogása* címmel. Célunk az volt, hogy az ismert darabok, a klasszikusok mellett az irodalmi köztudatból kitöröl, elfeledett írók műveit is felidéz- zük. És ami talán a legfontosabb: általuk újraéljük gyerekkorunk varázslatos karácsonyait.

Az egykori hetilap kortörténeti szempontból is egyedi, értékes képanyaga bizonyítja, hogy milyen nagy figyelmet fordítottak a szerkesztők a szövegek továbbgondolására. Kitűnő felkészültségű emberek fáradoztak azon, hogy minden szám igazán ajándék legyen. És mi most, az *Új Idők* megindulásának százhuszadik évfordulóján az ajándékozó kéz melegével nyújtjuk át az olvasónak az antológiát.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

FÜLLER TÍMEA

Egy cserép kaktusz

Mindig szerette a virágokat. Kicsit szégyellte is, hogy férfiember léteire percekig gyönyörködik a kirakat előtt, csodálva a színpompás szirmokat, gazdag formákat. Most is egy virágbolt előtt ácsorgott már jó ideje, belefeledkezve a karácsonyi kaktuszok szépségébe.

„Micsoda fantasztikus harmónia árad ezekből a különös teremtményekből! – gondolta. – Csak illatoznak ott a cserépben, nem érdekli őket, ki van körülöttük, jó-e vagy gonosz a világ, tiszták és boldogok, függetlenül mindentől!”

Különösen egy piros kaktusz ragadta magával. Széthajló, hamvas szirmai finoman hintáztak a légáramlatban, ahogyan nyílt-csukódott az ajtó. Mintha barátságosan integetne – meleg színével olyan volt, mint egy himbálódzó játék.

Gábor mélyet sóhajtván indult tovább. Ki tudja, nem ez a kis virág volt-e az utolsó, aki idén karácsonykor kedvesen mozdul felé? Keserűen lebiggyesztette az ajkát. „Szeretet. Mi a csuda az a szeretet? Nem mi manunk képzeljük csak el, hogy valaki ad nekünk valami melegséget? Mint ez az ártatlan kaktusz a kirakatban. Hiszen egy növény nem is tud integetni... Micsoda hülyeség!”

Szégyellte magát, hogy ilyen rettenetesen vágyódik az elfogadásra, a kedvességre. Még ebben a kis virágban is azt kereste, azt látta meg. Rágcsálni kezdte a szája szélét, nehogy a végén még el is bögje magát. Mélyeket lélegzett, az mindig jót tesz, ha erőt akar venni az emberen a gyengeség.

Igen, talán éppen ez lehetett az oka, hogy a világon senkinek nem kellett. Kiskorától ilyen érzékeny gyerek volt. Az apja puhánynak nevezte, és ha az ölébe akart ülni, elhajtotta: „Ugyan, fiam, egy férfi legyen kemény, micsoda anyámasszony katonája lesz így belőled!” És barackot nyomott a fejére, aztán vége is volt a hosszúra nyúlt beszélgetésnek. Az anyjának folyton dolga volt, a nagymama meg segítette neki, a hat gyerek nem kevés munkával járt.

Csak a nagypapa nem illett bele ebbe a folyton dologgal, tennivalóval teli, kemény világba. Ő mindig magával vitte a fiút, együtt gyalulták a fát, faragták a mintákat az ajtókra, szegelték, kalapáltak. Gábor akármilyen ügyetlen volt is, soha nem volt útban. Ha csendesebb munkájuk adódott, nagypapa halk, motyogós hangján bibliai történeteket mesélt, vagy jézusos énekeket énekelte. Aztán egy reggel elaludt örökre.

Attól kezdve Gábornak valahogy folyton csak akadályozni, ügyetlenkedni meg útban lenni sikerült. Úgy tűnt, hogy mindenhol mindenki gyorsabb, fürgébb, eszesebb, talp-

raesettebb, életrevalóbb, mint ő. Az iskolába, ahova igazán szeretett volna járni, helyhiány miatt nem vették fel; májusra tervezett esküvőjük előtt a menyasszonya áprilisban férjhez ment; a munkahelyen, ahová hétfőtől fölvetették, a főnök sajnálkozva szétárt karral fogadta; a távirat, amelyben az apja temetéséről értesítették, valahogy elkallódott... Így haragudott meg rá lassan az egész család. Vagy az egész világ?

Csúszkálva haladt a hóban, mint egy rossz gyerek. Nem is igen figyelt előre, majdnem fellökte a röplapokat osztogató fiatal fiút. „Na, most jön a kedves karácsony délutáni megjegyzés: »Nem lát a szemétől, maga vén marha?«, vagy hasonló” – futott át az agyán, de a srác szélesen elmosolyodott, kezébe nyomott egy cédulát, egy pillanatra megfogta a karját, és a szemébe nézve boldog karácsonyt kívánt.

Gábor döbbenettel bámult a távolodó alak után. Aztán a papirosra tévedt a tekintete. „Lássuk, micsoda kihagyhatatlan akcióra hívják még fel a figyelmemet ilyenkor!” – húzta el a száját gúnyosan. De a lap inkább hasonlított képre-gényhez, mint reklámhoz. Behúzódott a buszmegállóba, hogy elolvassa.

Nem volt sok szöveg rajta, csupán néhány sor: „Úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta, hogy ha valaki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Kedves Testvérem, fontos vagy az Istennek, ha más megelégedezne is rólad, ő számon tart téged. Kezdd el az életet vele ma!”

Ennyi volt az egész, de Gábor fejében valahogy folytatódott a mondat, szinte hallotta nagypapa hangját: „Csak azt ne feledd el soha, hogy Isten szeret bennünket. Megbocsátt nekünk, így mi se tarthatunk haragot a szívünkben. Aki megbocsát, az mindig tud újat kezdeni, az hasznos a világnak, mert átáradhat rajta Isten szeretete.”

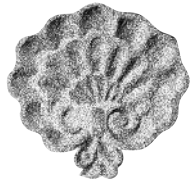
Micsoda mélységesen mély, távoli emlékeket nyitott meg benne az a néhány szó a papíron! Elfelejtett, régi igazságot, amely most úgy áradt szét a lelkében, mint a világosság a sötét szobában. Hirtelen meglátta, és nagyon szégyellni kezdte a szívében lakó sok-sok haragot és keserűséget. „Istenem, vedd el tőlem mindezt!” – a kérés szinte önfeledten tört ki belőle, mintha éppen csak arra várt volna ez az évek óta feszítő indulat, hogy szabad utat kapjon.

A következő gondolata már nem a múlt volt. Sarkallta valami, erősen és perzselően. Futva indult a legközelebbi telefonfülkéhez, és felhívta az anyját. „Gábor vagyok – jelentkezett be. – Boldog karácsonyt, mama!” A vonal túloldaláról mély sóhaj volt a válasz. „Köszönöm, fiam. Te vagy az egyetlen, akinek eszébe jutottam” – mondta a rekedtes, öreg hang. Gábor lopva az órájára nézett: „Rögtön hat óra lesz.” Gyorsan elbúcsúzott – talán még nyitva éri a virágboltot, és talán nem vették meg azt a gyönyörű piros virágot.

Anyja mindig szerette a karácsonyi kaktuszt...

Manapság a közgyűjteményekben, így a levéltárakban is számos családi levéltár lelhető fel és kutatható, s egyre nagyobb az érdeklődés a magániratok mentése, gyűjtése iránt, hiszen ezekből a dokumentumokból a történelmi tények más dimenzióban ismerhetők meg. Erdemes figyelmet fordítanunk rá, hogy tudatosan, intézményi szinten szervezeten mentsük ezeket az iratanyagokat, hiszen akár családtörténeti, akár gyülekezettörténeti szempontból érdekesek lehetnek az utókor számára. Az evangélikus gyűjtemények is őrznek értékes hagyatékokat.

THESAURUS

Rovatgazda: Kovács Eleonóra

Naplók, magánlevelek, memoárok

A naplók, a magánlevelek, az önéletrajzok és memoárok, illetve az *oral history* (elmesélt történelem) forrásai a személyes emlékezet dokumentumaiként sajátos módon, az egyes ember szemszögéből ábrázolnak tényeket. Azon túl, hogy belőlük információk speciális csoportja nyerhető, komoly kiegészítői és néha még értelmezői is az úgynevezett hivatalos iratokból származó adatoknak, sőt azokkal egyenértékű források.

Akár családtörténet-kutatás, akár egy kisebb-nagyobb közösség történetének megismerése vezérlel minket, e dokumentumok kiaknázása nagy haszonnal jár számunkra, hiszen megerősíthetnek olyan adatokat, amelyek egyébként ismertek előttünk, vagy kiegészíthetők a hiányzókat. Éppen ezért megőrzésük, mentésük fontos lehet az utókor számára.

Ahol a családi, rokon kör gyűjti ezeket az iratokat, még sokáig biztosított lehet a sorsuk, veszélybe akkor kerülnek, ha már nincs, aki őrizze őket. Sok esetben nincs, aki felismerje e források értékét, így nem is gondolnak rá, hogy közgyűjteménybe juttatva érdemes lenne a megmentésük. A levéltárosok, egyházmegyei megbízottak figyelme fontos, hogy kiterjedjen ezekre az anyagokra is, de a saját történeti értékű régi, akár 19. századi családi irataik sorsát bizonytalannak érzők is gondolhatnak arra, hogy dokumentumaik őrzőhelyéül egyházunk levéltárait válasszák. A magániratok gyűjtésénél természetesen a történeti érték, az anyagban rejlő információ a kulcszó, hiszen a levéltárak is ennek alapján veszik át a nekik felajánlott anyagokat.

A személyes jellegű írásművek, a naplók a jelen frissességével, a memoárok a visszatekintő, összegző tudással, a magánlevelek a sokszor részletekbe menő, más forrásokból meg sem ismerhető adatok közlésével teszik lehetővé, hogy közelebb kerüljünk a tanulmányozandó korhoz és közegehez. Nemcsak írjuk világképe bontakozik ki előttünk, de általuk betekintést nyerhetünk egy személy és családtagjai, rokonsága, baráti köre, gyülekezete, voltaképpen teljes kapcsolati hálójára életébe. Hogy mentalitásukra, szokásaikra, az élet legkülönbözőbb területére vonatkozó vélekedésükre, időbeosztásukra, ízlésükre, ismeretségi körükre vagy akár ingatlanjaik beosztására vonatkozóan adatokat találjunk, ezek a legkedvezőbb források. Nyilvánvaló persze, hogy – miként a hivatalos iratok – a magániratok is egyfajta álláspontot tükröznek, s természetesen forráskritikával kell illelni ezeket is.

Voltak időszakok, amelyek kifejezetten kedveztek az öndokumentálásnak. A szigorú vallásosság közegében vagy éppen a totalitárius diktatúrákban mindenfajta kiválás, az egyénnel a környezetéből való kiemelkedése, ha nem is mindig hátrányos, de jórészt szükségtelen és indokolatlan volt. A történeti (vagy akár másfajta) eseményekről alkotott egyéni vélemény, illetve értelmezés bátorítása nemcsak hogy nem volt érdeke az adott be rendezkedés vezető erőinek, de gyakorta egyenesen visszaszorítandó volt. Sajnos ez néha oda vezetett, hogy voltak, akik részben vagy egészben megsemmisítették – félelemből, óvatosságból – korábban gondosan vezetett naplóikat.

Más befolyásoló tényezők is hatottak azonban: a társadalom fejletlensége, az életkörülmények szűkös volta vagy a háborús időszakok is akadályt jelenthettek. A politikai fenyegetettség légköre pedig többféleképpen is hathatott: egyesek nem írtak semmit, mások a nyílt szóbeli kommunikáció hiánya miatt éppen hogy írni kényszerültek. E háttér meghatározta a szerzők viszonyát a lejegyzett dolgokhoz, és befolyásolta azt is, hogy mely témák lettek kitüntetettek a feljegyzésekben, vagy éppen melyek maradtak ki teljes egészében.

Ugyanakkor jelentős napló- és emlékiratíró, illetve levelező korszakok is voltak, amelyekben rendkívüli bőséggel születtek ilyen feljegyzések. A 17. századi erdélyi naplók vagy a reformkor naplói egy-egy ilyen időszak gazdag termései. Az arisz-

tokraták naplói mellett a 19. században szerencsére igen nagy számban születtek naplók a polgárság körében is, amely e társadalmi réteg megerősödésének jele, s a társadalmi érintkezés egyik fontos területe volt a gyakori levelezés is.

Érdekes példa a fentiekre az evangélikus *Kánya Emília* (1828–1905), az első magyar szerkesztőnőnek, a *Családi Kör* szerkesztőjének emlékirata. (Édesapja *Kánya Pál*, a pesti evangélikus – Deák téri – gimnázium tanára, igazgatója volt.)

Emília időskorában – naplói alapján – megírt memoárjának kéziratából három kötetet az Evangélikus Országos Levéltár őriz. (A negyedik az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában található.) *Réges-régi időről – Egy 19. századi írónő emlékiratai* címmel jelent meg a szöveg 1998-ban *Fábi Anna* és *Kiss Bori* gondozásában.

Az ilyen típusú források persze nem pusztán egy család vagy rokon kör tagjainak megismerését teszik lehetővé, hanem annak a tágabb közegnek a feltérképezését is elősegítik, amelybe egy család a társadalmi életben vagy vagyoni helyzete, esetleg vallása folytán tartozott, s megismerhetjük, hogy e közeg milyen súlyú, jelentőségű volt.

„Hogy a Kánya család barátainak, ismerőseinek Emília emlékiratában megörökített névsorát tanulmányozzuk, nemcsak az evangélikusság szinte önmagával is beérő társaséleti szerveződéseire figyelhetünk föl, hanem arra is, hogy a korabeli pesti értelmiségben milyen nagy súlya volt ennek a viszonylag kis létszámú felekezetnek, hogy mennyi nagynevű tudós, professzor, író, szerkesztő van közöttük, de a Hunfalvyak, Balassák, Markuszovszkyak, Tavassy, Vachott, Pákh Albert és Petőfi – Emília által megemlégett – nevei mellett még sok más is odakivánkozna...” – írja *Fábi Anna*, a *Kánya*-memoár egyik kiadója.

Sokféle indítékuk lehet a memoárok szerzőinek, akárcsak a naplóíróknak: történetmesélés az utókor számára, tanítás, példaadás, el nem mondható negatívumok feloldása (igazságtalanságok,

Kánya Emília

panasz), öngazolás – vagy egyszerűen csak az írás öröme.

A személyes történelem forrásai sosem csak személyes vagy családtörténeti adatok tárházaként értékelhetők, hanem azon értékük miatt, amelyek segítségével megismerhetők az a milió, amelyben az emlékező mozog. Fejtegetéseik, leírásaik révén képet kapunk az őket körülvevő szűkebb-tágabb közeg értékrendjéről, viszonyairól, a legkülönbözőbb kérdésekben alkotott véleményekről, s a köztörténet egy-egy szeletével is megismerttet minket a szerző a szemtanú vagy a kortárs szemüvegén keresztül.

■ KOVÁCS ELEONÓRA

Két kultúra határán

Beszélgetés *Elisabetta Ricci valdens teológussal*

► Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen minden évben megfordulnak ösztöndíjasok Németországból és Finnországból. De hogy Rómából?! Nagyon ritka, ezért olyan különleges, hogy az idei őszi félévben mégis a budapesti teológusok között tanult *Elisabetta Ricci*, aki a római Facoltà Valdese di Teologia hallgatójaként érkezett Magyarországra. Olasz nyitottsággal és hibátlan magyarsággal mesélt kétnyelvű neveltetéséről, magyarországi tapasztalatairól és jövőbeli terveiről.

ziorvosi szakirányra specializálódtam. 2011-ben végeztem, és rögtön jelentkeztem a Facoltà Valdese di Teológiára, vagyis a valdens egyetemre. 2012-ben vettem fel biblikus teológia szakra, levelező tagozatra. Nagyon keveset dolgoztam orvosként. De mivel már fizetnem kell a tanulmányaimért, ezért félévben munkát kellett vállalom, egy rendelőben gyerekeket oltottam be. De ezt csak az önfenntartás céljával végeztem, már a teológiának szenteltem magam. Mind a kettő teljes embert kíván, nem bírnám együtt végezni. Aki mindent akar egyszerre, annak a végén esetleg semmi sem marad...

– A valdensek kisebbségben vannak a katolikus többségű Olaszországban. Kik ők, és hogyan élnek ma?

– A valdenseket sokat üldözték, sokat szenvedtek, de túléltek, és később megkapták a szabadságot. Ennek idején csatlakoztak a reformációhoz, leginkább a református irányzathoz állnak közel. Ma körülbelül huszonöt-harmincezen vannak, nagyon kicsi gyülekezeteket alkotnak. Északon, a svájci határnál vannak az igazán régi gyülekezetek, de Olaszország egész területén élnek szárványok, melyek tagjai közül sokan valaha katolikusok voltak, olyanok, mint én.

– Római katolikusként nevelkedtél?

– A családban mindenki katolikus. Ebben a közösségben nőttem fel, de hallottam *Luther*-ről, és felfigyeltem rá. Elolvastam *Roland H. Bainton* Luther-életrajzát, majd pedig a reformátor *A szolgáló akaratról* című művét. Mindkettő nagyon megfogott. A római katolikus egyházban ugyanis sok minden van, ami elvonja az ember figyelmét a lényegről, Luther azonban visszavezetett az igazi forráshoz, az evangéliumhoz.

Ezt Olaszországban nagyon nehéz meg tapasztalni, mert a misére járás tömegjelenség, sokszor az emberek csak azért mennek, mert elvárják tőlük. Amikor azonban Magyarországra kerültem, bekopogtam a budavári evangélikus gyülekezetbe, és nagyon melegen fogadtak. Az itteni bibliaórákon és istentiszteleteken éltem át igazán, hogy közel állunk Luther tanításához. Itt valóban otthon érzem magam. Két liturgiai elem volt, ami igazán megérintett. Egyrészt a gyónási kérdésnél éreztem, hogy a válaszainkat nagyon komolyan kell venni, felelősségünk van értük. Másrészt feltűnt, hogy bár az evangélikusok a legtöbbször nem térdelnek le, de egyszer mégis megteszik, a legszentebb pillanatban: az úrvacsoránál.

– A családot, környezetet hogyan reagált, amikor megtudták, hogy protestáns egyetemen szeretnél teológiát tanulni?

– Nagyon rosszul érintette őket! Senki sem valdens nálunk, sőt a felmenőim között papok és apácák is vannak... Édesanyám egyre hajtogatta: „Vannak jó katolikus egyetemek is, miért nem legalább azt választottad?” De én nem akartam, mert a katolikus teológián sok a filozófia, a dogmatika, engem viszont inkább a biblikus tárgyak és az exegézis érdekel.

– Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen is ilyen előadásokat hallgatsz?

– Igen, ilyen témájú tárgyakat vettem fel, jól tudom követni az órákat. A tanárok nagyon figyelmesek, mert tudják, hogy nekem nehezebb, hiszen tizenkét iskolaévet kihagytam a magyar nyelvű oktatásból. Héberből először mindig olaszra fordított, csak aztán magyarra.

– Mi a terved, ha letelik az ösztöndíjad, és decemberben visszautazol Rómába?

– Folytatom a valdens teológiát, és ha minden jól megy, akkor jövőre diplomázom. Szeretném a mesterszakot is elvégezni, utána pedig talán a lelkesítő pályára fel veszem az irányt. De ez nemcsak rajtam áll, hanem a valdens közösségnek is jelölnie kell engem...

■ KOVÁCS BARBARA

– Édesapád olasz, édesanyád pedig magyar származású. Hogyan találtak egymásra?

– Édesapám egyszer elutazott a Balatonra, ahol édesanyáméknak nyaralójuk volt, így ismerkedtek meg egymással. Egy nyaralásból született az ő szerelmük. Miután édesapám hazatért, még sokáig leveleztek egymással, majd többször újra visszajött meglátogatni édesanyámat Magyarországra. Az esküvőt azonban már Rietiben, egy Rómától hetven kilométerre fekvő kisvárosban tartották, máig is itt élnek.

– Te két kultúra gyermeke vagy. Melyik érvényesült inkább a neveltetésedben?

– Mivel édesanyám magyar, és a legszorosabb kapcsolatomban vele volt, ezért magyar anyanyelvűnek tartom magam. De az édesapám, nagyszüleim és a környezetemben élő többi ember mind olaszul szóltak hozzám. Talán a kétnyelvűség az oka, hogy csak később, hároméves korom körül kezdtem el beszélni. Szerencsére azonban egyáltalán nem kevertem a nyelveket: aki magyarul szólt hozzám, annak magyarul válaszoltam, aki olaszul, annak olaszul.

– Az identitásodban is megmutatkozik ez a kettősség?

– Ez nagyon nehéz kérdés, mind a pozitívumait, mind a negatívumait megéltem. Egyrészt a kétnyelvűség nagy nyitottságot adott. Kisgyermekkoromtól fogva folyamatosan utaztam, mind a két kultúrát megismertem. Ugyanakkor nagyon nehéz megbirkózni vele, hogy nem tudod, hova tartozol. Nincsenek gyökereid, hanem szembesülsz vele, hogy nem vagy igazából se olasz, se magyar.

– Ezt észrevették a diáktársaid is annak idején az iskolában?

– Igen, lehetett érezni, és a tanárok is másképp viszonyultak hozzám, én pedig zárkózottabb lettem. Óvodába nem jártam, mert édesanyám otthon nevelt, egyből az iskola közösségébe csöppentem. Nincs testvérem sem, így a karakterem amúgy is zártabb.

– Pedig mi itt az egyetemen pont úgy ismerünk meg téged, mint aki mindenkivel közvetlen és barátságos...

– Igen, az olaszokról mindenkinek a nyitottság, jókedv jut eszébe, de a mi családunkban ez pont fordítva alakult: mert édesapám a visszahúzó, édesanyám pedig a kifelé forduló.

– Hogyan vezetett az utad odáig, hogy a valdens teológiára jelentkezsz?

– A gimnázium után orvosi egyetemen tanultam tovább, ott diplomáztam, majd a há-

John Stott negyvenéves álma: az élő gyülekezet

Az afroamerikai baptista prédikátor, *Martin Luther King Van egy álmodom...* címmel elhíresült, 1963-as washingtoni beszéde ihlette meg *John Robert Walmsley Stott* (1921–2011) anglikán lelképásztort, aki 1974. november 24-én – igehirdetésének befejezésekor – saját „álmát” osztotta meg a londoni All Souls (Minden Lélek) gyülekezet tagjaival a templom felszentelésének százötvenedik évfordulóján tartott istentiszteleten.

Stott szerint az élő gyülekezetnek mindenkor öt jellemző tulajdonsága, „életjele” van: *biblikus, Istent imádó, gondoskodó, szolgáló és várakozó.* A *Láthatóan evangélikus* szlogent magáévá tévő Magyarországi Evangélikus Egyház hivatalos stratégiájának is öt eleme van: *önkéntesség, személyesség, hálózatoság, fenntarthatóság és hivatásteremtés.* A két „álom” egybevetésével több közös biblikus gondolatot, tartalmi azonosságot, elérendő célt fe-

dezhel fel a figyelmes olvasó. S mindezeket összehasonlítva saját gyülekezte jelenlegi „látéletével”, kiben-kiben kirajzolódhat egy „saját álom”, melynek valóra váltásához azonnal hozzákezdhet minden Krisztus-hívó keresztyén. Tudván, hogy visszajövetelekor Ura „úgy állítja maga elé az egyházat dicsőségben, hogy ne legyen rajta folt vagy ránc vagy bármi hasonló, hanem hogy szent és feddhetetlen legyen.” (Ef 5,27)

■ Ajánlja: GARAI ANDRÁS

Olyan gyülekezetéről álmodom, amely *biblikus*:

- amely minden tekintetben hűséges Isten Szentírásában adott kijelentéséhez;
- amelynek lelképásztorai hitelesen és tisztelettel magyarázzák a Szentírást, és így igyekeznek minden tagot éretten Krisztus elé állítani;
- amelynek népe szereti Isten igéjét, és engedelmes, krisztusi élettel ékesíti;
- amelyet minden nem biblikus tartalomtól óvnak;
- amelynek egész élete a biblikus egyensúly egészségét és szépségét tárja a világ elé.

Álmodom a biblikus gyülekezetet.

Olyan gyülekezetéről álmodom, amely *Istent imádó*:

- amelynek népe azért gyűlik össze, hogy Istennel találkozzon, és az Urat imádják;
- amely tudja, Isten mindig közöttük van, és amely nagy alázattal borul le előtte;
- amely rendszeresen az Úr Jézus asztalához járul, hogy megünnepelje hatalmas művét, a megváltást a kereszten;
- amely zenei tudásával széppé teszi istentiszteletét;
- amely hisz az imádságban, és Istent keresi az imádságban;
- amelynek istentisztelete nemcsak a vasárnapi istentiszteletben és az imaórákon nyilvánul meg, hanem az otthonokban, hétköznapi munkában és az élet mindennapi dolgaiban is.

Istent imádó gyülekezetéről álmodom.

Olyan gyülekezetéről álmodom, amely *gondoskodó*:

- a gyülekezet sok fajtából, népből, életkorból és társadalmi háttérből gyűlik össze;
- és Isten családjának egységét és különbözőségét képviseli az emberek előtt;
- amelynek közössége meleg és befogadó, és sohasem torzítja el a harag, az önzés, a féltékenység vagy a góg;
- amelynek tagjai tiszta szívvel, buzgón szeretik egymást, elszenvedik egymást, megbocsátanak egymásnak, és egymás terhére hordozzák;
- amely barátságot kínál a magányosnak, támogatja a szegényt, és befogadja azokat, akiket a társadalom lenéz és kizár;

- amelynek szeretete túlcsoordul a világba, vonzó, fertőző, ellenállhatatlan, maga Isten szeretete.
- Álmodom a gondoskodó gyülekezetet.*

Olyan gyülekezetéről álmodom, amely *szolgáló*:

- amely Krisztust szolgálóként látta, és meghallotta elhívását, hogy maga is legyen szolgáló;
- amely megszabadult az önzéstől, a maga körül forgásból, és önzetlenül mások szolgálatára szánta magát;
- amelynek tagjai engedelmeskednek Krisztus parancsának, hogy a világban éljenek, hassák át a világi társadalmat, legyenek a föld sója és a világ világossága;
- amelynek népe egyszerűen, természetesen és lelkesen adja tovább Jézus evangéliumát a barátainak;
- amely szorgalmasan szolgálja saját környezetét és közösségét, a munkásokat, a családokat és az egyedülállókat, az itt születetteket és a bevándorlókat, az időseket és a kisgyerekeket;
- amely éberrel figyeli a társadalom változó szükségleteit, érzékenyen és rugalmasan alakítja programját, hogy hasznosabban szolgáljon;
- amelynek világát átfogó látása van, és felszólítja fiataljait, hogy életüket szánják a szolgálatra, és kiküldi népét a szolgálatba.

Álmodom a szolgáló gyülekezetet.

Olyan gyülekezetéről álmodom, amely *várakozó*:

- amelynek tagjai sohasem állapodnak meg az anyagi bőségben vagy kényelemben, mert nem felejtik el, hogy a földön jövevények és zarándokok;
- amely egyre hűségesebb és aktívabb, hiszen Urának visszatérését várja és reméli;
- amely őrzi a keresztyén reménység lángját, hogy az lobogva égjen a sötét, kétségbeesett világban;
- amely Krisztus napján nem riad vissza tőle szegénységben, hanem örömmel kel fel üdvözlésére.

Álmodom a várakozó gyülekezetet.

Így álmodom az élő gyülekezetéről. Bárcsak mindnyájunknak ez lenne az álma, amely Isten uralma alatt valóra válik!

Forrás: John Stott: Az élő gyülekezet – Egy szolgálatban töltött élet tapasztalatai. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2009. 134–136. o.

A Magyarországi Evangélikus Egyház stratégiájának zárógondolatai

„Tanítvánnyá hívott el minket az Úr, s mi szolgálunk igyekezzünk azzal is, hogy egyházunk missziós küldetését állítsuk annak a megújulási stratégiájának a középpontjába, amelyet a lutheri reformáció közelgő ötszázadik évfordulójára is figyelemmel készítünk. Keresztyéni, hitbéli ügyünk olyan ajánlásokat megvalósítani gyülekezeteinkben, intézményeinkben, az országos egyház-

szervezetben, amelyek erősítik keresztyén közösségünket, és segítik a társadalomban, a teremtett világban viselt felelősségünk beteljesítését. Új kovászként, szerényen, de nem bujkálva kell evangélikusként cselekednünk a mai magyar, európai valóságban, szolgálatunkkal és hitvallásunkkal hirdetve a krisztusi örömhírt. Önkéntes munka, az elesettek iránti szolidaritás, személyes egymáshoz fordulás, hálózatos nyitottság és együttműködés, a fenntarthatóság életmódja, hivatás-

szerű szervezet segítségével hatékonyabban lehetünk azok, amivé szüleink öröksége, gyülekezeteink megtartó ereje, lelkéseink igehirdetése és mindenekfelett Isten kegyelme tett minket: *láthatóan evangélikusok.*”

A Láthatóan evangélikus – A Magyarországi Evangélikus Egyház stratégiai prioritásai 2012–2017 hivatalos szövege elérhető a http://strategia.lutheran.hu/letoeltes/Lathatoan_evangelikus.pdf/view címen.

Karácsony és folytatása

Karácsony: fény a sötétben. Alszanak már a pásztorok is. Csend van és sötét.

Így kezdődött az első karácsony. A jószág a karámban, lepihenhetnek őrzőik is. Sötét éjszaka volt. – De nem így van ez azóta is? Hamar sötétedik. Állítólag Goethe halála előtt kérte: „Több fényt!”

Volt egy kedves testvérem, lelkésznek készült. A műtőasztalon halt meg. Utolsó szavai ezek voltak: „Mennyire besötétedett!”

Karácsony napjaiban a „legsötétebb napokat” éljük. A világ, a természet életében – s talán a miénkben is. De karácsony nem andalító ünnep, nem egyszerűen „tisztá, szent éj”, hanem fény a sötétben. A betlehemi pásztorok életében is. Azóta is.

„Serkenj fel, aki aluszol... és felragyog néked a Krisztus!” (Ef 5,14) Ez a karácsony szíve, lényege. A sötétben fény ragyog fel. Másképpen látom őt, magamat, világot, életutamat. És látom a célt is: Krisztus azért született meg a sötét éjszakában, hogy eljuthassak az örök fény országába. Ezért történt minden.

Szép az ajándékozás, szép a szeretet. De karácsony a fény felragyogása. Az ideje ünnep is ezért jön el, Isten ezt akarja elvégezni életünkben. Karácsony: fény a sötétben!

De ennek folytatása is van. A karácsonyfát le lehet szedni, az ajándékokat is meg lehet szokni, a legna-

gyobbakat is. De ha felragyogott fénye, akkor ennek folytatása következik. A Túrmezei Erzsébet fordította, sokak által énekelte verse kell gondolnunk: „...hadd legyen / Fényedből fény sugar az életem...” (EÉ 389,4)

Nem lesznek reflektorra, sőt a reflektor nem rám irányul, hanem az előttem lévő útra és másokra.

„Fényedből fény sugar” – ez a két szó a keresztyén élet szíve közepe és a karácsony folytatása is. Istennek legszebb karácsonyi ajándéka, ha valaki erre felfigyel, és életében vékony, de biztos krisztusi fény sugar lehet életünk. Olyan sugar, amely másoknak mutatja az utat.

De még mindig nincs vége a karácsonyi ünnepnek. A Jézus, te égi szép kezdetű ének így fejeződik be: „Míg a homályon át, a lelkem otthonát, / Világosságodat elérhetem.” Mert a karácsonyi fény felragyogása után is bizony sokszor homályban érezzük magunkat. És mégis: a karácsonyi fény előremutat, arra az országra, ahol nem lesz sötét, bűn és halál, hanem világosság lesz örökké. Ez a boldog karácsonyi fény!

Szépek a karácsonyi kicsiny gyertyák. Jó esténként, amikor hamar sötétedik, fényükbe tekinteni. De karácsony ennél több: fény a sötétben, amelyből „fény sugar” lehet életünk, és a karácsonyi fény elsegít az örök fénybe.

Áldott karácsony!

■ KEVEHÁZI LÁSZLÓ

Tízéves a Glory Hope gospelkórus

2004 karácsonyán a nagymányoki evangélikus templomban *Schaller Bernadett* lelkész kezdeményezésére fiatalokból álló csapat jött össze gospeleket és egyházi darabokat énekelni. A bemutatkozás jól sikerült. Ezek után a *Lenczné Vrbovszki Judit* vezette kórus a *Glory Hope* nevet kapta, melynek jelentése: „dicső remény”. Hétről hétre próbáltak, és felkéréseknek is eleget tettek.

Az elmúlt tíz esztendő alatt külföldön és belföldön egyaránt szerepeltek, főként az istentiszteleteket színesítették a különleges műfajjal, a gospellel, amelynek célja a keresztyén hit zenei kifejezése. A műfaj

gyökerei az Amerika földjére hurcolt fekete rabszolgákig nyúlnak vissza.

A *Glory Hope* kórust a Nagymányok–Váraljai Evangélikus Egyházközség a mai napig saját „gyermekének” tekintni, függetlenül attól, hogy – evangélikusok mellett – református és katolikus tagok is alkotják. Jelenlegi kórusvezetőjük, *Gúth Tamás* szívvel-lélekkel készül a próbákra, és igyekszik a kilencfős csapatot összehangolni. A tagok közül senkinek sincs komoly zenei múltja. A zene, az éneklés szeretete és a baráti közösség öröme tartja össze őket.

■ PUKLI ESZTER

Betlehemijászol-kiállítás huszonegyedszer

A Magyar Kézművészeti Alapítvány idén huszonegyedik alkalommal hirdette meg *Betlehem-i jászol* című nyílt pályázatát tárgyalgató népművészek, kézműves iparművészek, hivatásos és műkedvelő alkotók, egyéni pályázók és közösségek számára. A pályázat kiírói természetes alapanyagok felhasználásával készült tárgyakat vártak.

A közel százhetven pályázó közül december 5-én Budapesten, a Néprajzi Múzeumban százötvenegy alkotó, illetve alkotóközösség kétszáz-hét művét mutatták be. A legfiatalabb pályázó négy, a legidősebb pedig nyolcvanhét éves.

A kiállítás középpontjában a betlehemi jelenet szereplőit – Máriát és a kisdéd Jézust, a

szent családot, a háromkirályokat – megjelenítő alkotások állnak, de a látogató találkozhat a betlehemezés népszokásait megörökítő pályamunkákkal és az adventi-karácsonyi ünnepkör tárgyival is, például karácsonyfa-díszekkel, gyertyatartókkal, öltözékekkel...

Az elmúlt két évtized kiállításain megismert, hagyományosnak tekinthető anyagok (fa, kő, csuhé, kerámia, textil, tűzzománc, gyöngy, mézeskalács) és technikák gazdag tárházát vonultatja fel a tárlat. A 2015. január 11-ig látogatható kiállítás anyagát a Magyar Kézművészeti Alapítvány ez alkalommal is színes fotóalbumban örököltette meg.

■ EVÉLET-INFÓ

Istentiszteleti rendek

2014. december 26. • Karácsony 2. napja (István vértanú ünnepe). Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Lk 2,15–20 (Mt 23,34–39); Ézs 11,1–9 (2Krón 24,17–21).
Textus: Tít 3,4–8 (ApCsel 6,8–15; 7,54b–60). Énekek: 163/159.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Missura Tibor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Fülöp Attila; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) dr. Lászlóné dr. Agod Anett; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv., rádiós közvetítés) Smidéliusz Gábor; du. 6. Smidéliusz Gábor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. (úrv.) Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkőczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 10. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; de. fél 11. (úrv., örömenés istentisztelet) dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) dr. Blázy Árpád; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Balicza Iván; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Kende György; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) dr. Szabó Lajos; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Szlaukó Orsolya; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Szlaukó Orsolya; **Rákospalota, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákospalota, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Kovács Áron; **Rákospalota, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákospalota, XVII., Gózon Gy. u. 11.** (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Gábor; **Pestszentlőrinc, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv., templomszentelési emlékünnepe) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Szeverényi János; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Szyehlik Csaba; **Biatorbágy, Baross Gábor u. 1. (faluház)** de. fél 9. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Herceghalom, Gesztenyés u. 28. (ökumenikus templom)** du. 3. (úrv.) Endreffy Géza; **Solymár (református templom)** de. 10. (úrv., ökumenikus) Fodor Viktor.

2014. december 28. • Karácsony utáni vasárnap. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Lk 2,33–40; Ézs 49,13–16. Textus: Gal 4,1–7. Énekek: 152., 171.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hívősvölgyi út 193.** de. fél 10.; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Gálos Ildikó; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Szlaukó Orsolya; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Horváth-Csitári Boglárka; de. 11. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovsky Éva; du. 6. (orgonazenés istentisztelet) Cselovszky Ferenc; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) dr. Bácskai Károly; de. 11. (úrv.) Szirmai Zoltán; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Zászlóczky Pál; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Bedecs Réka, liturgus; Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Bedecs Réka, liturgus; Gáncs Tamás; du. 6. (vespera) Rezessy Miklós; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) Rezessy Miklós; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) dr. Bácskai Károly; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tóth Orsolya hatodéves teológus; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tóth Orsolya hatodéves teológus; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabóné Mátrai Marianna; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (születésnaposok megadása) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákospalota, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákospalota, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákospalota, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákospalota, XVII., Gózon Gy. u. 11.** Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Kocsik Mónika; **Pestszentlőrinc, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Kocsik Mónika; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Máttyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

2014. december 31. • Óév este. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Lk 12,35–40; Ézs 30,8–17. Textus: 2Tim 4,1–8. Énekek: 397/174.

Budavár, I., Bécsi kapu tér du. 6. Balicza Iván; éjjel fél 12. Balicza Iván; **I. Táncsics M. u. 28.** du. 6. (német) Johannes Erlbruch; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** du. 6. Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** du. 5. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** du. 4. (úrv.) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** du. 6. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** du. 6. (úrv.) Smidéliusz Gábor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** du. 6. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** du. 4. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** du. 4. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** du. 4. Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** du. 5. Benkőczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** du. 6. dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. fél 5. dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** du. 6. Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** du. 6. (úrv.) Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** du. 6. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** du. 6. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 6. Möricz Nikolett hatodéves teológus; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** du. 5. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** du. 4. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** du. 5. Vető István; **Rákospalota, XVII., Pesti út 111.** du. 5. Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** du. 4. Horváth-Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** du. 5. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** du. 6. (emlék-istentisztelet gyetyagyújtással) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** du. 6. Zólyomi Máttyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** du. 4. (úrvacsorna áhítat) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** du. 6. dr. Lackner Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** du. 6. Endreffy Géza.

Összeállította: BALLA MÁRIA

Esterházy Péter a budavári evangélikus szabadegyetem következő előadója

Január 5-én, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). *Fabiny Tamás* püspök áhítatát követően *Esterházy Péter* író osztja meg velünk gondolatait. A beszélgetés kiindulópontja az *Egyszerű történet vessző száz oldal – a Márk változat* című regény.

A belépés ingyenes, a szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak!

ÓÉV ESTE – 2TIM 4,1–8

Az év utolsó napjai összegzésre készítetnek minket. Az újságírók felidézik az év politikai történéseit, bulvár híreit, sportszenzációit és minden eseményt, amelyet a média felerősítve elének tárt az elmúlt 365 napban. Sok érdekességet tartalmaznak ezek a listák, én mégis egy kicsit idegenkedve olvasgatom: nekem nem ezt jelentette a most záruló év. Sokan személyesen is számot vetünk ilyenkor: nekem mi volt igazán fontos, mi változott idén az életemben?

Ebben a személyes hangú, szeretett munkatársának írt levélben Pál apostol is összegezte. Nem egy évet, hanem végéhez közelítő életútját, apostoli szolgálatát foglalja össze. Méghozzá olyan céllal, hogy Timóteus és a gyülekezet számára hangsúlyozza azt, ami igazán fontos, hogy rámutasson, mire is bízhatja elsősorban Timóteust.

Utolsó ítélet, viszkető fülek, bajok, feláldoztatás és elköltözés – komornak tűnnek a szavak, amelyek köré Pál apostol összegzését rendezi. Ennek elenére hiányzik ezekből a sorokból nemcsak az elkeseredés, de még az érzelmosság is. Az apostol tárgyilagosan és derűsen tekint vissza a megtett útra, és ugyanígy tekint előre is. Anélkül beszél feláldoztatásáról, hogy sajnálna magát. Nem magára mutat, mint szerencsétlen áldozatra, hanem Istenre, akihez hazatér. A rá váró halálról úgy ír, mint elköltözésről. Az eredeti görög kifejezés azt a pillanatot idézi, amikor a kikötő utolsó cölöpjéről is elodották a hajókötelet.

Úgy tekint vissza, hogy a nemes harcot megharcolta. Ezt a fordulatot szeretjük idézni. Olyan könnyen alkalmazzuk halottainkra és talán saját vélt hősiességünkre is. A hit harcot is jelent. Az volt számomra is az elmúlt évben? Valóban küzdöttem ezen a téren? Vagy csak apró kiegészítése volt az életnek?

A hit harc is, meghozza nemes harc. Én ilyet vívtam? Vagy a többi emberrel, köztük talán a hozzám legközelebb állókkal vettem fel a nemtelen küzdelmet? Merjük-e őszintén Páléhoz hasonló szavakkal összegezni a 2014-es évünket?

Az elvégzett futás öröme, békeséggel tölt el. Le tudjuk-e zárni mindazt, amiért az elmúlt évben lóttunk futottunk? Mi a helyzet a hitünkkel? Valamikor még biztosan megvolt. Ta-

Alkalmas év

lán éreztük is a lobogását, de ami ennél fontosabb: az igaz Istenre irányult Jézuson keresztül. Megtartottuk? Megtartott? Irigylésre méltó Pál visszatekintése, amely alapján biztosan tekint előre, hogy eltévedett neki az igazság koronája. Két év határára tudunk mi így összegezni?

Mi a titka annak, hogy valaki ennyi békével és örömmel tudjon lezárni egy életet vagy egy évet? A titok nyitja meggyőződés szerint az igazság első felében található, amelynek ógyházi igerendünk ideai átdolgozása nagyobb hangsúlyt adott.

AZ ÜNNEP IGÉJE

Az összegzés középpontjában Isten igéje áll.

Sok helyen az óév esti istentiszteleti hirdetésben számba veszik a véget ért év kereszteléseit, esketéseit, temetéseit, istentiszteleteit. Ennek az üzenete az, hogy az igazi számvetés elsősorban Isten szavának megbecsülésére kérdez rá. Sokféle szempont alapján értékelhetjük múltunkat, de főként aszerint érdemes, hogy hol volt az értéksorrendünkben Isten igéje.

Hogy Isten igéjének megbecsülése konkrétan mit jelent, azt először is az egészséges tanítás és a viszkető fül ellentétpárjában láthatjuk. Korszerűtlennek tűnik a relativizmussal szemben egyetlen igazságról beszélni. Pedig bármennyire is a kizárólagosság igénye szól meg benne, nem hallgathatjuk el, hogy a Jézus Krisztusról, az ő haláláról és feltámadásáról szóló tiszta evangélium az, amely egészé, éppé tudja tenni az embert. Saját igényeink, gondolataink szerinti csúrése-csavarása nem feldiszi, hanem beszennyezi azt.

Az apostolon keresztül tehát ezt az évtértelődő kérdést hallhatjuk meg: ki mertük tenni magunkat a hamisítatlan, tiszta ige hatásának? Mertük szembesíteni vele elképzeléseinket, vágyainkat? Ugyanerre utal a szilveszterkor időszerűtlenkedő jőzanság intelme. A jőzanság az, ha nem adom át magam indulataimnak, rögeszmémnek, hanem Istenre figyelek.

Istentiszteleti rend

2015. január 1. • Újév. Liturgikus szín: fehér.
Lekció: Lk 2,21; 1Móz 17,1–8. Textus: Gal 3,23–29. Énekek: 182/180., 349.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 11. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; du. 6. Bence Imre; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Sztójánovics András; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Fülöp Attila; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovsky Éva; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Cselovszky Ferenc; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) D. dr. Harmati Béla; **Józsefváros, VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkőczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. Gáncs Tamás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) Gáncs Tamás; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Kulcsár Márton János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Kulcsár Márton János; **Rákospalota, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákospalota, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Kovács Áron; **Rákospalota, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákospalota, XVII., Gózon Gy. u. 11.** (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Győri Gábor; du. 6. dr. Korányi András; **Pestszentlőrinc, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) dr. Joób Máté; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (úrv.) dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza.

Összeállította: BALLA MÁRIA

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból december 28-ától január 4-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
5.50 / Duna Tv Magyar történelmi arcképcsarnok (magyar ismeretterjesztő sorozat) Beatrix királyné 6.00 / Bartók rádió Muzsikáló reggel Benne: Vasárnapi orgonamuzsika 9.30 / Bartók rádió Musica sacra (egyházzenei magazin) 13.05 / Duna Tv Csárdáskirálynő (magyar játékfilm, 1971) (100') 18.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) Evangélikus istentisztelet (credoradio.hu) 18.30 / Kossuth rádió Regényes történelem	9.03 / Pax Tv Weöres Sándor-émlékkoncert a Poézis együttes előadásában 13.30 / Kossuth rádió Erős vár a mi Istenünk! Az evangélikus egyház felőrája 14.15 / Duna Tv Abigél (magyar tévéfilmsorozat) 4/1. rész 15.35 / Duna World Református ifjúsági műsor 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) Lélekhangoló Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (credoradio.hu) 20.00 / Pax Tv Kút (élő interaktív műsor) Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész	11.05 / Duna Tv Csikósok robagón és lóháton (magyar dokumentumfilm) 12.30 / Duna Tv A világörökség kincsei A Sziklás-hegység 13.15 / Pax Tv Ez az a nap, 2013 (riportfilm) 15.05 / Duna World Élő egyház (vallási híradó) 17.20 / Pax Tv Tudós tanárok Kutatótanárok konferenciája a Deák téren 20.35 / Duna Tv Hattyúdál (magyar játékfilm, 1963) (95') 21.45 / Duna World A rejtélyes XX. század Kun Miklós történész műsora	6.00 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó) 11.00 / Duna Tv Budapest Bár – A pesti dal története (magyar zenés film) 11.04 / M. Katolikus Rádió Velünk vannak Testvéregyházaink életéből 11.30 / M. Katolikus Rádió Dallamív Remekművek, világsztárok 15.00 / Pax Tv Dies Academicus A tudomány napja az Evangélikus Hittudományi Egyetemen 18.00 / Pax Tv A Poézis együttes új dalai (koncertfilm) 0.10 / Duna Tv A legényanya (magyar játékfilm, 1989) (75')

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
10.15 / ZDF (német) Evangélikus istentisztelet Drezdából 12.15 / Duna Tv Dallamról dallamra 13.30 / M. Katolikus Rádió Rádiós regénytár Sík Sándor: A galileai asszony 16.10 / Pax Tv A titok nyitja (riportfilm) Evangélikus missziói nap Dabason 19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) Lélekhangoló Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (credoradio.hu) 21.20 / Pax Tv J. S. Bach: János-passió 22.15 / Duna Tv Ádám almái (dán játékfilm, 2005) (90')	6.10 / Duna Tv Szerelmes földrajz Gryllus Dániel 11.05 / Duna Tv Bakonyi juhászasszony (magyar dokumentumfilm) 14.20 / Duna Tv My Fair Lady (amerikai zenés film, 1964) 16.00 / Duna World Hogy volt?! Sinkovits Imre felvételeiből 21.50 / Duna Tv Életrévalók (francia játékfilm, 2011) (107') 22.10 / Duna World Berecz András koncertje 23.45 / Duna Tv A normann fogadó (francia játékfilm, 1952) (93') 1.55 / Duna Tv Hagyaték Szent jel – A lobogó	7.00 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó) 8.50 / Duna Tv Hyppolit, a lakáj (magyar játékfilm, 1931) (75') 12.10 / Duna Tv Herman Ottó, az utolsó magyar polihisztor (magyar ismeretterjesztő film) 13.04 / M. Katolikus Rádió Recept helyett (egészségügyi magazin) 13.15 / Pax Tv Magyar–finn evangélikus kapcsolatok (riportfilm) 19.10 / Duna Tv Hogy volt?! Udvaros Dorottya felvételeiből 21.30 / Pax Tv Nagyveleg (riportfilm)	6.25 / Duna Tv Isten kezében 9.00 / Pax Tv Evangélikus istentisztelet a budavári templomból 9.30 / ZDF (német) Evangélikus istentisztelet Oldenburgból 18.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely) Evangélikus istentisztelet 18.30 / M. Katolikus rádió Szép írás Török Máté, a Misztrál együttes alapító tagja mesél kedvenc könyveiről 22.20 / Duna World Ybl 200 Főttől a Bazilikáig 0.25 / Duna World Szentföldi szent helyek üzenete Mária Názárete

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa az Evangélikus Élet digitális változatát!

HETI ÚTRAVALÓ

„Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét.” (Jn 1,14)

A karácsony utáni héten, az eszterdőlő fordulóján az Útmutató reggeli szünnapjában az örök „Vagyok” (lásd 2Móz 3,14) szól a mulandó emberhez, és a békeiséget szerző Isten cselekvése állásfoglalásra készítet. Simeon karjába vette a gyermek Jézust, és megáldotta, ezt mondva: „Most bocsátod el, Uram, szolgádat beszéded szerint békeiséggel, mert...” És az igen idős Anna „is megjelent, hálát adott Istennek, és beszélt róla mindazoknak, akik...” (Lk 2,29–30.38) Luther állásfoglalása: „A kegyes Simeon azt szeretné, ha belátnánk, hogy Megváltóra szorulunk; mert ha szilárdan hisszük, hogy a Gyermek Istentől jött Megváltónak, magától jön a békeiség, és se bűn, se halál nem rettent többé.” És Jézus életének szemtanúja így nyilatkozik: „... megjelent az élet, mi pedig láttuk, és bizonyosságot teszünk róla, és hirdetjük nektek is az örök életet (...), hogy örömmünk teljes legyen.” (1Jn 1,2.4) A szeretet apostola újból leírja: „... mi láttuk, és bizonyosságot teszünk arról, hogy az Atya elküldte a Fiát a világ üdvözítőjéül. (...) és mi ismerjük és hisszük azt a szeretetet, amellyel Isten szeret minket.” (1Jn 4,14.16) A Krisztus méltósága nagyobb az angyalokénál; ők „mind szolgáló lelkék. Azokért küldettek szolgálatra, akik örökölni fogják az üdvösséget. (...) de a Fiúról így szól: »A te trónusod örök-ké megáll, ó, Isten..., és esztendeid nem fogynak el soha.«” (Zsid 1,14.8.12) Óév este hálaadással és bűnbánattal készíthetünk leltárt a kegyelem fogyó idején, mert: „Irgalmas és kegyelmes az Úr, türelme hosszú, szeretete nagy” (Zsolt 103,8) Kérjük: „Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!” (GyLK 728,13) Vigyázásra int Jézus az eszterdőlő fordulóján: „Ti is legyetek készen, mert abban az órában jön el az Emberfia, amelyikben nem is gondoltjátok!” (Lk 12,40) S meggyőződéssel hirdeti Pál: a választottakat semmi sem szakíthatja el Isten szeretetétől, amely Jézusban jelent meg. „Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? (...) Hiszen Isten az, aki megígazít.” (Róm 8,31.33) Ez a tanácsa az Úr 2015. évében: ti is „Amit pedig szóltok vagy tesztek, mind az Úr Jézus nevében tegyétek, hálát adva az Atya Istennek őáltala.” (Kol 3,17) „A mi segítségünk az Úr nevében van, aki teremtette a mennyet és a földet.” (Zsolt 124,8; LK) Jézus a világ reménye, és ő az egész világra érvényes küldetéséről szól Názáretben: „... hogy evangéliumot hirdessek..., hogy a szabadulást hirdessem..., és hirdessem az Úr kedves esztendejét.” (Lk 4,18–19) S ez a mi éves programunk: „Ha az Úr akarja, akkor élünk, és ezt vagy azt fogjuk cselekedni.” (Jak 4,15) „Az esztendőt megkoronázzod javaiddal, a te ösvényeiden bőség fakad.” (GyLK 717,12) Kérhetjük: „Isten, áldd meg a magyart / Jó kedvvel, bőséggel...” Józsué is meghirdette küldetését: „... én és az én házam népe az Urat szolgáljuk!” (Józs 24,15) A fáraó leánya a fiává fogadott egy héber kislányt. „Mózesnek nevezte el, mert ezt mondta: A vízből húztam ki.” (2Móz 2,10) Az év igéjét lásd Róm 15,7. „Úgy fogadd be a testvért, / Mint Krisztus tégedet!” (EÉ 474,1)

■ GARAI ANDRÁS

HÍREK, HIRDETÉSEK

APRÓHIRDETÉS

50 ÉVE HARANGÖNTÉS ÖRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykorszerű harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Örbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu és info@harangontode.hu.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. 29 év referenciával. Bede László, 30/943-5089.

Friss nyugdíjas, hívó, szeretetteljes, jó kedélyű, szakképzett ápolónőt keresek napi négy-öt órában 91 éves úr mellé. Mobil: 20/321-0302 este.

A Boyzless Voice karácsonyi koncertje

A csodálatos hangzású Boyzless Voice – a férfihang nélküli női kamaragyüttes – részvételével karácsonyi koncertre kerül sor december 21-én, vasárnap 17 órakor a Kispesti Baptista Gyülekezet templomában. Erre az alkalomra minden érdeklődőt nagy szeretettel várunk!

A Luther Kiadó ünnepi nyitva tartása

December 1. és 23. között hétfőtől péntekig 9 és 18 óra, december 13-án, szombaton 9 és 18 óra, december 20-án, szombaton 9 és 13 óra között. 2014. december 24-től 2015. január 18-ig zárva tartunk.

Kiadványaink megrendelhetők: kiado@lutheran.hu
Megvásárolhatók: 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felhívjuk tisztelt vásárlóink figyelmét, hogy könyvesboltunk január 1-jétől elköltözik!

Üzletünk új címe: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
Leltár utáni nyitás: 2015. január 19-én, hétfőn.
Megrendeléseket január 19-től tudunk teljesíteni.
Megértésüket köszönjük!
Könyveinket a leltározás ideje alatt megvásárolhatja a Huszár Gál könyvesboltban (1052 Budapest, Deák tér 4.).

AZ EVANGÉLIKUS ÉLET KÖVETKEZŐ LAPSZÁMA 2015. JANUÁR 4-I DÁTUMMAL JELENIK MEG. (A PÉLDÁNYONKÉNTI ÁR VÁLTOZATLANUL 275 FT.)

ÚJÉV – GAL 3,23–29

Ki vagyok én?

Az esztendőnek alvási esélyek szempontjából nézve legrövidebb éjszakája után, újév ünnepének reggelén nem könnyű az ébredés. Igénk segíthet abban, hogy tisztázzuk: kik is vagyunk. Ha kicsit fáradtan is, de mire ébredtünk, milyen esélyekkel, reményekkel vághatunk neki a 2015-ös esztendőnek?

Természetesen erre a kérdésre nemcsak január 1-jén szükséges és aktuális választ keresni. A francia költő, François Villon *Apró képek balladája* című költeményében például hosszan felsorolja, hogy mi mindent tud a világról, de a vers refrénjében újra meg újra hangsúlyozza: „Csak azt nem tudom, ki vagyok.”

Ezt a meg nem kerülhető, gyakran kínzóvá váló kérdést teszi fel Dietrich Bonhoeffer is 1944-ben a berlin-tegeli katonai fegyházban: „Ki vagyok én? (...) // Az vagyok valóban, aminek mondanak? / Vagy csak az, aminek magamat ismerem? / Kalitkába zárt madár; sóvárgó, nyugtalan beteg, / aki levegőért kapkod, fuldokol, / színekre, virágra, madárdalra vágyik, / jó szóra, baráti melegre... / imádságra, gondolatra, alkotásra fáradt, / szíve üres, kész már mindentől búcsúzni? // Ki vagyok én? Ez vagy az? / Hol ez, hol amaz? / Egyszerre mindkettő?”

Az új esztendő alapozásánál mindannyiunknak szüksége van egészséges önismeretre, David G. Benner kifejezésével élve: „Istenben gyökerező identitásra”. A mélylélektannal foglalkozó, nemzetközileg is elismert amerikai író *Az önismeret ajándéka* című könyvében (Harmat Kiadó, 2014) így fogalmaz: „Isten az egyetlen kontextus, amelyben létünk értelmet nyer” (9. o.) Látása szerint „Az identitás nem statikus, mindig utat mutat ahhoz, hogyan élünk. Valódi énünk felfedezése nemcsak szabadabbá tesz, hanem a hivatásunkat is világossá teszi számunkra... A hivatásunkat az énközkhöz hasonlóan

kizárólag az Elhívóval való kapcsolatunkon belül érthetjük meg” (106. o.)

Ehhez az új évet intonáló megértéshez kapunk segítséget Pál apostoltól, akinek sorai nemcsak a galatáknak, hanem nekünk is világos identitást, bátorító küldetésűt adó ajándékozhatnak: „...mindnyájan Isten fiait vagytok a Krisztus Jézusban való hit által. ...Ábrahám utódai vagytok, és ígéret szerint örökösök.” (Gal 3,26.29)

AZ ÜNNEP IGÉJE

Ezzel a reménységgel indulhatunk az Úr 2015. esztendejének 365 napos zárandokútjára. Felszabadultan lerakhatjuk a múlt terheit. Nemcsak a 2014-es naptárt cserélhetjük újra, hanem a bibliáolvasó *Útmutatót* is, beleértve az évi vezérigét. Hálásan emlékezhetünk arra, hogy a mögénk került esztendőben nap mint nap megtapasztalhattuk az év igéjének valóságát: „De nekem olyan jó Isten közelsége!” (Zsolt 73,28a)

2015-re talán még ennél is bátorítóbb igével startolhatunk, amely szerint Krisztus befogadott minket, ezért fogadhatjuk be mi is egymást a tőle kapott szeretettel (Róm 15,7). Ez a befogadás nem kevesebbet jelent, mint amivel újév ünnepének alapigéje is köszönt minket: Isten gyermekei, ígéret szerint megajándékozott utódok, örökösök vagyunk, lehetünk. Ez a boldog tudat vezethet és élthet minket az esztendő első napjától az utolsóig. Nem magányos maratoni futásra indulunk, hanem kísérőként drága útítársakat, testvéreket kapunk, hiszen „mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban” (Gal 3,28).

Az induló év egyben a *reformáció és oktatás* tematikus esztendeje is,

amelynek mottója ugyancsak jó hír: „Tanítványok vagyunk!” Olyan tanítványok, akik nem távoktatásban, nem levelező úton állnak kapcsolatban Mesterükkel. Hiszen ígéretünk van arra, hogy ő velünk marad, velünk vándorol minden napon 2015 zárandokútján. Olyan szoros lehet a kapcsolatunk vele, mint a rajtunk lévő ruhával, szinte a bőrünkön érezhetjük a közelséget. Erre utal az apostol biznyságtétele: „Akik Krisztusba keresztelekdtetek meg, Krisztust öltöttétek magatokra.” (Gal 3,27)

Vajon mennyire látszott rajtunk 2014-ben – nemcsak ünnepi viseletként, hanem a hétköznapokban is –, hogy őt hordozzuk? De hagyjuk a múltat! Az új esztendő első napján valóban megújulhat rajtunk Isten kegyelme, és újra magunkra ölthetjük Krisztust. Nem álrühaként, nem farsangi jelmezként húzzuk őt magunkra, hanem ő lép be az életünkbe Szabadítóként. Ne feledjük: ez a nap sokkal több, mint egy polgári esztendő első napja. Karácsony nyolcada Urunk névnapja, akinek névnapján győz az áll: „Jézus, azaz Szabadító!”

Ő szabadít meg múltunk bűneinek nyomasztó terhétől és a jelenünkkel, jövőnkkel kapcsolatos kínzó kérdéseinktől, kétségeinktől. Így juthatunk el arra a boldogító felismerésre, amelyet Dietrich Bonhoeffer is megfogalmazott korábban már idézett versének csattanójaként: „Ki vagyok én? Váltig faggat, gúnyol a magány, a gyötrelm. / Bárki vagyok, Te tudod, ismeresz: Tiéd vagyok én, Istenem!”

Nem véletlen, hogy ugyancsak neki köszönhetjük az egyik legszebb, újévkor (is) aktuális énekszöveget az Istenbe vetett bizodalomról: „Áldó hatalmak oltalmába rejtve / Csak várjuk békén mindazt, ami jó. / Mert Isten őriz híven reggel, este, / Ő hű lesz, bármit hozzon a jövő.” (EÉ 355,1)

■ GÁNC S PÉTER

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (december 28.)

Megfontoltan járj, amikor Isten házába mégy!... Hallgatva járulj oda! Préd 4,17 (Jak 1,21; Lk 2,22–24/25–38/39–40/; 1Jn 1,1–4; Zsolt 98) Jézus ugyanezt mondja el a farizeus és a vámszedő imádságáról, mert érdemes végiggondolni, mit mondhatunk a saját menségünkre saját érdemeinkről az Úr előtt. Keveset vagy még annyit sem, de még presbiteri üléseken is van veszekedés. Mérlegelnünk kell, hogy mindig örömtől teljes szívvel induljunk az ő házába, hogy hálával teljes lélekkel hallgassuk mindazt, amit üzen nekünk Urunk az igében, és teljesen nyitott értelemmel tudjuk megérteni, befogadni akaratát.

Hétfő (december 29.)

Ha gyarapszik is vagytonotok, ne bizakodjatok el! Zsolt 62,11b (Mt 2,11b; 1Jn 4,11–16a; Mt 3,13–17) Elbizakodott, nagy mellényű, pénzes embernek könnyen fejébe száll a dicsőség. Keresztyének között is előfordul, hogy jólétét, fizetését, vagytonát saját érdemének, szorgalmának tekinti valaki. Nem felelhetjük el, hogy életünk, egészségünk, energiánk, fáradozásunk és minden dolgunk az életet ajándékozó, majd hazahívó Teremtő kezében van. Benne, az ő kegyelmében bízhatunk egyedül!

Kedd (december 30.)

Izrael fiai ekkor azt mondták az Úrnak: Vétkezünk. Tégy velünk teljesen úgy, ahogy jónak látod, csak most ments meg bennünket! Bír 10,15 (Tit 3,4–5; Zsid 1,5–6/7–14; Mt 4,1–11) A *Bírák könyvében* rengetegszer olvashatjuk: ismét azt tették, amit rossznak lát az Úr, elhagyták, és nem tisztelték őt. S menetrendszerűen jött az ellenség, a büntetés, a figyelmeztető nyomorúság. Ezek után hangzik a választottak bűnvallása: „Vétkezünk!” Mi is naponta bevallhatjuk: vétkezünk. És irgalmát, kegyelmét kérhetjük, kaphatjuk Jézus Krisztus kereszten vállalt áldozata által.

Szerda (december 31.)

Egyetlen pásztort rendeltek föléljük, hogy legeltesse őket. Ez 34,23a (Zsid 13,20–21a; Lk 12,35–40; Róm 8,31b–39; Mt 4,12–17) Az egyetlen pásztor, Jézus vezetett el minket az év utolsó napjaira, hogy hálásan nézzünk vissza a megtett útra, hogyan terelgetett minket igéjével, életünk eseményeivel, hogyan tanított szeretetével minket, családjunkat, egyházunkat a múlt időkben. Most újra átmelegíti szívünket, lelkünket 2014 igéje, a szoltáriró vallomása: „De nekem olyan jó Isten közelsége!” (Zsolt 73,28a) Az ismeretlen évben ezzel az örömmel és hittel követhetjük tovább Pásztorunkat.

Csütörtök (január 1.)

Veled van Istened, az Úr, és nem szűkölködtél semmiben. 5Móz 2,7b (Kol 3,15b; Lk 4,16–21; Jak 4,13–15; Zsolt 8) Szívesen énekeljük: „Velem vándorol utamon Jézus, / Gond és félelem el nem ér.” (EÉ 459,1) Hát ezt szeretnénk az új év minden percére, órájára, hetére, hogy jöjjön velünk a Mindenható, ne szűkölködjünk semmiben, ne legyen gondunk és félelmünk. Urunk a hitünket, bátorságunkat akarja erősíteni, amikor emlékeztet: ő adott testi-lelki jókat eddig is, és 2015 minden eseményére is így tekinthetünk.

Péntek (január 2.)

Urunk, Istenünk, benned reménykedünk! Jer 14,22c (Róm 5,2; Józ 24,1–2a.13–18.25–26; 1Móz 1,1–13) Kiegyensúlyozottan, nyugodtan ismételtethetjük a próféta imádságát a magunk nevében, családjunk nevében, országunk érdekében, egyházi és világi vezetőinkért. Ő adhat nekünk jó célokat az örökkévalóság felé vezető utunkon, ő tölti meg tartalommal napjainkat, tőle jön az erő, a hűség is munkánk végzéséhez, a hit harcához, hogy a jézusi szeretet tükröződjön rajtunk. Imádságban kérjük, hogy küldje hozzánk a reménység angyalait, mert mi könnyen feladjuk, megállunk, s egy helyben topogunk, elcsüggedünk, pedig a hűsvéti hajnal örömhíre örök életre adott kilátást.

Szombat (január 3.)

Add, hogy szívem intelmeidre hajoljon, ne a haszonlesésre! Zsolt 119,36 (Lk 12,15c; 2Móz 2,1–10; 1Móz 1,14–25) Teljes öröm volt számomra tavasszal látni a hegyoldalt, a *Hegyi beszéd* helyét, ahol Jézus intelmeit hallhatták tanítványai, kortársai. Ő a köztársaság üzenetét összefoglalta kettőbe, hogy mindenki megérthesse, megterjen, Isten- és emberszeretben járjon. Nekünk is arra van szükségünk, hogy a Mester nyomában járva figyeljük nap mint nap üzenetét. Vegyük észre, hány-szor küld a felebaráthoz, mennyire várja visszafogott, szelíd, de határozott, mellette döntő válaszunkat intelmeire. Mondjunk igent Megváltónk hívására!

■ SMIDÉLIUSZNE DROBINA ERZSÉBET

Az Evangelikus Élet minden olvasójának áldott új esztendőt kívánunk!

Mennyei Atyánk! Hálát adunk neked mindent átölelő szeretetedért, amellyel felénk fordulsz, és meghallgatsz minket. Te soha el nem fordulsz tőlünk, és nincs rossz hely és idő, ahol és amikor ne szólíthatnánk meg téged. Hallgasd meg közös könyörgésünket!

Urunk, kérünk téged a teremtett világért és benne minden emberért. Óvd és őrizd meg azt, amit szőpnek és jónak alkottál, mert sokszor mi nem vagyunk erre képesek.

Urunk, hálásak vagyunk neked Jézus Krisztus megmentő munkájáért. Add, hogy kétkezdőtől és hezitálástól szabadon követhessük őt

Oratio oecumenica

az evangélium útján. Gyermekeidként segíts, hogy észrevegyünk minden lehetőséget, ahol szolgálhatunk, ahol segíthetünk, és te adj kereteket és határokat mindehhez.

Légy, Istenünk, azokkal, akik segítséget szenvednek! Légy ott vigasztalóssággal, ahol gyász van, gyógyításoddal, ahol betegség van, és gondoskodásoddal, ahol hiány van. Áldd meg mindazokat, akik a szükség betöltésén a te nevedben dolgoznak.

Urunk, odakint csikorgó hideg van, és sokaknak nincsen mivel fűteniük. Könyörgünk értük is, küldj segítséget, és használj bennünket, ha kell.

Istenünk, te igédben arra biztatsz, hogy egyek és egyenlők vagyunk Krisztusban. Bevalljuk, ez nem mindig valósul meg egyházadban. Kérünk, segíts abban, hogy a másikban felfedezzük a testvért, aki velünk együtt az evangélium ügyéért munkálkodik. Add, hogy örökséggel jól bánjunk, ne pocskoljuk el, hanem

mindig a te akaratodat szívben és szem előtt tartva éljünk és cselekedjünk.

Könyörgünk egyházunkért. Áldd meg püspökeinket, lelkészeinket, gyülekezeti munkatársainkat és minden szolgáló testvért. A te szereteted vezéreljen minden szót és minden tettet gyülekezeteinkben.

Urunk, kérünk téged az új esztendőért is. Add, hogy a te éved lehessen! Küldd Szentlelkedet a szívekbe, adj ébredést, és kezd rajtunk! Legyen újra és újra friss a te üzeneted, hasson át bennünket és általunk másokat!

Az Úr Jézus Krisztusért kérünk. Ámen.

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangelikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Előfizetés: elofizetes@evelet.hu • Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.

Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.ballal@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).

Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).

Tervezőszerkesztő: Szabó Dávid Károly (david.szabo@lutheran.hu). Munkatárs: Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu).

Rovatvezetők: dr. Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica

(peter.kendeh@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghegyi@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu). Szerkesztőbizottság: Adami Mária, Balicza Máté, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás,

Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229.

Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilio Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.).

Terjesztés: Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletig ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszamba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

